

TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE AKSARAY

BEDİHA UĞUR

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İÇ MİMARLIK ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

LEFKOŞA 2013

TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE AKSARAY

BEDİHA UĞUR

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İÇ MİMARLIK ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

LEFKOŞA 2013

BİLDİRGE

Tez içindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışa uygun olarak sunulduğu, ayrıca çalışmanın içerisinde bütün kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı beyan ederim.

Adı, Soyadı: Bediha Uğur

İmza:

Tarih:

ÖZET

İç Anadolu Bölgesi'nin merkezinde bulunan Aksaray İli ulaşım açısından, Konya- Kayseri ve Ankara- Adana karayollarının kesiştiği kavşak noktasındadır. Aksaray'ın uzun bir tarihi geçmişi vardır. Aksaray İli'nde Türk mimarisini sergileyen, 18. ve 19. yüzyıla ait örnekler bulunmaktadır. Aksaray İli'nde bulunan tarihi konutlar, Anadolu'nun kültürünü, yaşam biçimini ve Türk toplumunun geçmişini yansıtmaktadır. Aksaray İli'nde görülmeye değer tarihe tanıklık eden bu konutların çoğu 18. ve 19. yüzyıla aittir. Aksaray İli'nin coğrafi özellikleri, tarihçesi, sosyo-ekonomik yapısı, mimari özellikleri ve Aksaray'da bulunan 18. ve 19. yüzyıla ait tarihi yapılar incelenmiştir. Bu inceleme dört bölüm başlığı altında yapılmıştır.

Birinci bölümde, yapılan araştırmanın amacı, kullanılan yöntem ve araştırmanın kapsamıyla ilgili bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde, Aksaray'ın coğrafi özellikleri açıklanmıştır. Aksaray'ın coğrafi konumu ve idari yapısı, topoğrafik özellikleri, iklimi ve bitki örtüsü örnekler ile açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, Aksaray'ın tarihçesiyle ilgili bilgiler verilmiştir. Bizans, Abbasiler, Danişmentliler ve Karamanoğulları, Selçuklu, Osmanlı, Cumhuriyet döneminde Aksaray İli'ne ait bilgiler örnekler ile açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde, Aksaray'ın sosyo- ekonomik yapısıyla ilgili bilgiler örnekler ile açıklanmıştır.

Beşinci bölümde, Aksaray'ın mimari özellikleri örnekler ile açıklanmıştır. Bu bölümde Aksaray'ın kentsel yapısı ve mimari doku özellikleri, Aksaray İli'nde bulunan camiler – mescitler, kiliseler, medreseler, hanlar, hamamlara ait bilgiler örnekler ile açıklanmıştır. Yapıların onarım görmeden önceki hali ile günümüzdeki halinin karşılaştırılması yapılmıştır. Aksaray İli'nde bulunan konutlar ve konutların plan özellikleri, cephe özellikleri, yapım sistemi, süsleme özellikleri örnekler ile açıklanmıştır. Aksaray İli'nde bulunan Çorakçılar Konağı'nın konumu, tarihçesi, plan özellikleri, cephe özellikleri, yapı

malzemesi ve süsleme özellikleri ayrıntılı olarak örnekler ile açıklanmıştır. Türk evi plan tipleriyle ilgili bilgiler verilmiştir.

Değerlendirme bölümde ise, Aksaray İli'nde bulunan konutlar ile Safranbolu evleri ve Güneydoğu Anadolu'da bulunan konutların karşılaştırılması örnekler ile açıklanmıştır.

Sonuç bölümde ise, Aksaray İli'nde bulunan 18. ve 19. yüzyıla ait tarihi yapılara ve konaklar ile ilgili yorumlar yapılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER

Aksaray'ın coğrafi konumu, Aksaray'ın iklimi ve bitki örtüsü, Aksaray'ın tarihçesi, Aksaray'ın sosyo-ekonomik yapısı, Aksaray'ın mimari özellikleri, Aksaray'daki konut örnekleri.

SUMMARY

The Aksaray province is located in the central Anatolia region. In terms of transportation, it is at the intersection point of Kayseri to Konya and Ankara to Adana highways. Aksaray has got a long historical past. There are many 18th and 19th century examples of Turkish architecture exhibits in the Aksaray province. The historical mansions of the Aksaray province reflects the Anatolia culture, way of life and the history of the Turkish society. The worth to seeing mansions of the Aksaray province are witnessing the history of the Ottoman and the Turkish republic period. Geographical features, Aksaray's history with the 18th and the 19th century historical structures of the Aksaray province were investigated. This review is made under four sections.

In the first chapter, the purpose of the study, the methods used and the scope of the research that has been given.

The second section provides information on the geographical characteristics of the Aksaray. Aksaray's geographical location and administrative structure, topographical features also climate and vegetation structure information illustrated with examples.

The third section provides information about the history of Aksaray. Byzantine, Abbasid, Danishmends and Karamanids, Seljuk, Ottoman and also Turkish republic period of Aksaray province illustrated with information.

In the fourth chapter, the socio-economic structure of Aksaray is illustrated with information.

In the fifth chapter, architectural features of Aksaray illustrated with information. In this section, Aksaray's urban structure and architecture of the tissue characteristics, administrative structures, mosques - masjids, churches, tombs and Zaviyes, madrasas, hans and hamams are explained with examples of the giving information in the province of Aksaray. Residentials and residential properties, the facade features, the making system and the ornamental properties located in the province of Aksaray, which are illustrated

with information. Çorakçılar Mansion is located in the province of Aksaray. It's location, history, plan features, the facade features information on the properties of construction materials and ornamentation are explained with examples.

In the Evaluation chapter, illustrated with information about the type of Turkish house plan. Safranbolu houses and Sout Heastern Anatolia houses comparison the province of Aksaray houses with the examples.

In the conclusion chapter, the 18th and 19th century historic buildings and mansions ofmade comments about province of Aksaray.

Key words

Aksaray's geographical location, Aksaray's climate and vegetation, Aksaray's history, Aksaray's socio-economic structure, Aksaray's architectural features, Examples of Aksaray housing.

TEŞEKKÜRLER

Bu tezi hazırlarken bana yol gösteren, engin ve eşsiz bilgiler veren, desteğini benden esirgemeyen, tez öğrencisi olmaktan onur duyduğum Sevgili Hocam Prof. Dr. Nuran Kara Pilehvarian' a sonsuz teşekkürü borç bilirim. Ayrıca hayatım boyunca desteklerini benden esirgemeyen sevgili babam, annem ve kardeşlerime çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
TABLO LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
1. BÖLÜM GİRİŞ.....	1
1. 1. Araştırmanın Amacı.....	1
1. 2. Araştırmanın Kapsamı.....	1
1. 3. Araştırmanın Yöntemi.....	1
2. BÖLÜM AKSARAY'IN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ.....	2
2. 1. Coğrafi konumu ve idari yapısı.....	2
2. 2. Topoğrafik özellikler.....	5
2. 3. İklim ve bitki örtüsü.....	7
3. BÖLÜM AKSARAY'IN TARİHÇESİ.....	7
3. 1. Bizans döneminde Aksaray.....	15
3. 2. Abbasiler döneminde Aksaray.....	16
3. 3. Danişmentliler ve Karamanoğulları döneminde Aksaray.....	16
3. 4. Selçuklu döneminde Aksaray.....	17
3. 5. Osmanlı döneminde Aksaray.....	20
3. 6. Cumhuriyet döneminde Aksaray.....	20
4. BÖLÜM AKSARAY' IN SOSYO - EKONOMİK YAPISI.....	22
5. BÖLÜM AKSARAY'IN MİMARİ ÖZELLİKLERİ.....	25
5. 1. Kentsel yapı ve mimari doku özellikleri.....	25
5. 1. 1. Camiler – Mescitler.....	35
5. 1. 1. 1. Cıncıklı (Hacı Yusuf) Mescit.....	35
5. 1. 1. 2. Eğri (Kızıl) Minare.....	36
5. 1. 1. 3. Kesik Minare.....	38
5. 1. 1. 4. Ulu Cami.....	39
5. 1. 1. 5. Salih Ağa Cami.....	41

5. 1. 2. Kiliseler.....	42
5. 1. 2. 1. Çanlı Kilise.....	42
5. 1. 2. 2. Yeni Cami (Kilise).....	43
5. 1. 2. 3. Sümbüllü Kilise.....	45
5. 1. 2. 4. Ala Kilise.....	46
5. 1. 2. 5. Direkli Kilise.....	47
5. 1. 2. 6. Karagedik Kilise.....	48
5. 1. 3. Medreseler.....	49
5. 1. 3. 1. Zinciriye Medresesi.....	49
5. 1. 3. 2. Kadioğlu (Bedriye) Medresesi.....	53
5. 1. 4. Hanlar.....	54
5. 1. 4. 1. Sultan Han.....	54
5. 1. 4. 2. Ağzıkarahan.....	57
5. 1. 5. Hamamlar.....	59
5. 1. 5. 1. Kılıçaslan Hamamı.....	59
5. 1. 5. 2. Paşa Hamamı.....	61
5. 2. Konutlar.....	63
5. 2. 1. Plan özellikleri.....	64
5. 2. 2. Cephe özellikleri.....	66
5. 2. 3. Yapım sistemi.....	67
5. 2. 4. Süsleme özellikleri.....	68
5. 2. 5. Aksaray'daki konut örnekleri.....	71
5. 2. 5. 1. Perekler Konağı.....	71
5. 2. 5. 2. Ünsallar Konağı.....	73
5. 2. 5. 3. Akata Konağı.....	74
5. 2. 5. 4. İbrahim Kaya Konağı.....	77
5. 2. 5. 5. Uslar Konağı.....	79
5. 2. 5. 6. Erenler Konağı.....	80
5. 2. 5. 7. Tekeli Konağı.....	81
5. 2. 5. 8. Konak.....	82
5. 2. 5. 9. Konak.....	83

5. 2. 5. 10. Konak.....	85
5. 2. 5. 11. Şükrü Aktaş Konağı.....	86
5. 2. 5. 12. Mehmet Turgut Konağı.....	88
5. 2. 6. Çorakçılar Konağı.....	91
5. 2. 6. 1. Çorakçılar Konağı'nın konumu.....	91
5. 2. 6. 2. Çorakçılar Konağı'nın tarihçesi.....	93
5. 2. 6. 3. Çorakçılar Konağı'nın plan özellikleri.....	93
5. 2. 6. 4. Çorakçılar Konağı'nın cephe özellikleri.....	118
5. 2. 6. 5. Çorakçılar Konağı'nın yapı malzemesi.....	126
5. 2. 6. 6. Çorakçılar Konağı'nın süsleme özellikleri.....	131
6. BÖLÜM DEĞERLENDİRME.....	136
SONUÇ.....	143
KAYNAKLAR.....	145

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: 1997- 2000- 2007 yılları nüfus sayımına göre Aksaray İli'nin nüfusu.....	4
Tablo 2: 2007 yılı nüfus sayımına göre Aksaray İli'nin İlçeleri ile birlikte nüfusu.....	4

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2. 1 Aksaray İli'nin coğrafi konumunu gösteren fiziki harita	2
Şekil 2. 2 Aksaray İli'nin İlçelerini gösteren siyasi harita.....	3
Şekil 2. 3 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Ulu Irmak (1927).....	5
Şekil 2. 4 Aksaray'ın güneydoğusunda bulunan Hasan Dağı.....	6
Şekil 2. 5 Aksaray İli'nde bulunan Hasan Dağı'nın eteklerinde ki Helvadere Gölet'i.....	6
Şekil 3. 1 Aksaray'ın genel görünümü (1920).....	8
Şekil 3. 2 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Nevşehir Caddesi (1907).....	8
Şekil 3. 3 Aksaray İli'nin Yeşilova İlçesi'nde bulunan Acem Höyük.....	10
Şekil 3. 4 Aksaray İli'nin Yeşilova İlçesi'nde bulunan Acem Höyük ve Hasan Dağı.....	10
Şekil 3. 5 Aksaray İli'nin Gülağaç İlçesi'nde bulunan Aşıklı Höyük (Prof. Dr. Ufuk Esin'in kazısı).....	11
Şekil 3. 6 Aksaray İli'nin Gülağaç İlçesi'nde bulunan Aşıklı Höyük (kuşbakışı görü - nümü).....	11
Şekil 3. 7 Aksaray İli'nin Helvadere Kasabası (Antik Nora -Viranşehir).....	13
Şekil 3. 8 Niğde İli'nin Bor İlçesi'nde ki Kemerhisar ve Roma su kemerleri.....	14
Şekil 3. 9 Aksaray İli'nin Helvadere Kasabası (Antik Nora -Viranşehir) ve Hasan Dağı.....	15
Şekil 3. 10 II. Kılıçaslan tarafından inşa edilmiş, Selçuklu eseri olan Sultan Han'ın onarım görmeden önceki hali.....	18
Şekil 3. 11 Selçuklu eseri olan Ulu Cami ve çevresi (1907).....	19
Şekil 3. 12 Selçuklu eseri Ulu Cami'nin abanoz ağacından yapılan minberi (1907).....	19
Şekil 3. 13 Cumhuriyet dönemi eseri olan Azmi Milli Un Fabrikası ve çevresinin onarım görmeden önceki hali.....	21
Şekil 4. 1 Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nde bulunan Kaolen (Kao) Madeni.....	22
Şekil 4. 2 Taşpınar halı dokuma.....	24
Şekil 5. 1 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Zincirli Mahallesi ve taş evler (1943).....	25
Şekil 5. 2 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan eski mahalleler ve dar sokakları.....	26
Şekil 5. 3 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan eski mahalleler ve dar sokakları.....	26

Şekil 5. 4 Aksaray İli'nin Şehir Merkezi Haritası.....	27
Şekil 5. 5 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Ulu Irmak ve çevresinin yerleşiminin eski hali.....	28
Şekil 5. 6 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Zinciriye Mahallesi'nde bulunan Baş Köprü'nün onarım görmeden önceki hali.....	29
Şekil 5. 7 Baş Köprü'nün günümüzdeki hali	29
Şekil 5. 8 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Hasas Caddesi'nde bulunan Bedbağlar (Hasas) Köprüsü'nün onarım görmeden önceki hali.....	31
Şekil 5. 9 Hasas Köprüsü'nün günümüzdeki hali.....	31
Şekil 5. 10 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Kalanlar Mahallesi'nde bulunan Kalanlar Köprüsü'nün onarım görmeden önceki hali.....	32
Şekil 5. 11 Kalanlar Köprüsü'nün günümüzdeki hali.....	32
Şekil 5. 12 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Nakkaş Caddesi'nde bulunan Nakkaş Köprüsü'nün onarım görmeden önceki hali.....	34
Şekil 5. 13 Nakkaş Köprüsü'nün günümüzdeki hali.....	34
Şekil 5. 14 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Muhsin Çelebi Mahallesi'nde bulunan Cıncıklı Mescit'in onarım görmeden önceki hali.....	35
Şekil 5. 15 Cıncıklı (Hacı Yusuf) Mescit'in günümüzdeki hali	35
Şekil 5. 16 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Çerdiğin Mahallesi'nde bulunan Eğri (Kızıl) Minare ve çevresi (1907).....	36
Şekil 5. 17 Eğri (Kızıl) Minare ve yanındaki Kızıl Minare Cami (Rıza Hasan)'sinin günümüzdeki hali.....	37
Şekil 5. 18 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Küçük Bölcek Mahallesi'nde bulunan Kesik Minare (1907).....	38
Şekil 5. 19 Kesik Minare ve batı kısmına son yıllarda yapılmış Mescit'in (Küçük Bölcek Cami) günümüzdeki hali.....	38
Şekil 5. 20 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Ulu Cami Mahallesi'nde bulunan Ulu Cami'nin onarım görmeden önceki hali.....	39
Şekil 5. 21 Ulu Cami'nin günümüzdeki hali.....	40
Şekil 5. 22 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Nakkaş Mahallesi'nde bulunan Salih Ağa Cami.....	41

Şekil 5. 23 Aksaray İli'nin Akhisar Köyü'nde bulunan Çanlı Kilisesi ve çevresi.....	42
Şekil 5. 24 Aksaray İli'nin Helva Dere Kasabası'nda bulunan Yeni Cami (Kilise)'nin onarım görmeden önceki hali.....	43
Şekil 5. 25 Yeni Cami (Kilise)'nin ve çevresinin günümüzdeki hali.....	44
Şekil 5. 26 Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nin Ihlara Vadisi'nde bulunan Sümbüllü Kilisesi.....	45
Şekil 5. 27 Sümbüllü Kilisesi'nin iç görünümü.....	45
Şekil 5. 28 Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nin Ihlara Vadisi'nde bulunan Ala Kilisesi.....	46
Şekil 5. 29 Ala Kilisesi'nin iç görünümü.....	46
Şekil 5. 30 Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nin Ihlara Vadisi'nde bulunan Direkli Kilisesi.....	47
Şekil 5. 31 Direkli Kilisesi'nin iç görünümü.....	47
Şekil 5. 32 Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nin Ihlara Vadisi'nde bulunan Karagedik Kilisesi.....	48
Şekil 5. 33 Karagedik Kilisesi'nin iç görünümü.....	48
Şekil 5. 34 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Zinciriye Mahallesi'nde bulunan Zinciriye Medresesi (1960).....	49
Şekil 5. 35 Zinciriye Medresesi'nin günümüzdeki hali.....	49
Şekil 5. 36 Zinciriye Medresesi'nin ana eyvanının onarım görmeden önceki hali.....	50
Şekil 5. 37 Zinciriye Medresesi'nin ana eyvanının günümüzdeki hali.....	51
Şekil 5. 38 Zinciriye Medresesi'nin üstü açık avlusunun etrafında bulunan tonoz örtülü, değişik büyüklükte olan odaların onarım görmeden önceki hali.....	51
Şekil 5. 39 Zinciriye Medresesi'nde bulunan ana eyvanın ve üstü açık avlunun etrafında bulunan tonoz örtülü, değişik büyüklükte olan odaların günümüzdeki hali.....	52
Şekil 5. 40 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Taşpazar Mahallesi'nde bulunan Kadioğlu (Bedriye) Medresesi	53
Şekil 5. 41 Aksaray İli'nin Sultan Han Kasabası'nın içinde bulunan Sultan Han.....	54
Şekil 5. 42 Sultan Han 'ın (açık kısmın) avlusunda bulunan kemerlerin onarım görmeden önceki hali.....	55

Şekil 5. 43 Sultan Han ‘ın (açık kısmın) avlusunda bulunan kemerlerin günümüzdeki hali.....	55
Şekil 5. 44 Sultan Han ‘ın (açık kısmın) avlu ortasında bulunan “Köşk Mescidi” (iç eyvanı).....	56
Şekil 5. 45 Sultan Han ‘ın girişi (mermerden yapılmış taç kapısı).....	56
Şekil 5. 46 Aksaray İli’nin Ağzıkarahan Köyü’nde bulunan Ağzıkarahan’ın onarım görmeden önceki hali.....	57
Şekil 5. 47 Ağzıkarahan’ın günümüzdeki hali.....	57
Şekil 5. 48 Sultan Han’ın iç eyvanı tipinde olan Ağzıkarahan’ın iç eyvanı ve kemerleri	58
Şekil 5. 49 Aksaray İli Merkez İlçesi’nin Sofular Mahallesi’nde bulunan Kılıçaslan Hamamı’nın onarım görmeden önceki hali	59
Şekil 5. 50 Kılıçaslan Hamamı’nın günümüzdeki hali.....	59
Şekil 5. 51 Kılıçaslan Hamamı’nın kubbesinin günümüzdeki hali.....	60
Şekil 5. 52 Aksaray İli’nin Merkez İlçesi’nin Sofular Mahallesi’nde bulunan Paşa Hamamı ve çevresinin eski hali.....	61
Şekil 5. 53 Paşa Hamamı ve çevresinin günümüzdeki hali.....	61
Şekil 5. 54 Paşa Hamamı’nın günümüzdeki hali.....	62
Şekil 5. 55 Aksaray İli’nin Güzelyurt İlçesi’nde bulunan taş işçiliği ile yapılmış konutlar.....	63
Şekil 5. 56 Aksaray İli’nin Merkez İlçesi’nde bulunan Uslar Konağı’nın zemin kat planı.....	64
Şekil 5. 57 Aksaray İli’nin Merkez İlçesi’nde bulunan Şükrü Aktaş Konağı’nın zemin kat planı.....	64
Şekil 5. 58 Aksaray İli’nin Merkez İlçesi’nde bulunan Ekecik Konağı’nın güney cephesi.....	66
Şekil 5. 59 Ekecik Konağı’nın batı cephesi.....	66
Şekil 5. 60 Aksaray İli’nin Merkez İlçesi’nin Küçük Bölcek Mahallesi’nde bulunan konak.....	67

Şekil 5. 61 Aksaray İli'nin Ağzıkarahan Köyü'nde bulunan taş oyma işçiliği ile yapılmış konut.....	68
Şekil 5. 62 Aksaray İli'nin konakların konumunu gösteren Şehir Merkezi Haritası I.....	69
Şekil 5. 63 Aksaray İli'nin konakların konumunu gösteren Şehir Merkezi Haritası II.....	70
Şekil 5. 64 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Kemeraltı Mahallesi'nde bulunan Perekler Konağı'nın batı cephesi.....	71
Şekil 5. 65 Perekler Konağı'nın doğu cephesi.....	72
Şekil 5. 66 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Taşpazar Mahallesi'nde bulunan Ünsallar Konağı'nın güney cephesi.....	73
Şekil 5. 67 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Kemeraltı Mahallesi'nde bulunan Akata Konağı'nın batı cephesi.....	74
Şekil 5. 68 Akata Konağı'nın güney cephesi.....	75
Şekil 5. 69 Akata Konağı ve İbrahim Kaya Konağı.....	76
Şekil 5. 70 Baş Köprü (Bölcek Köprüsü) ve Akata ile İbrahim Kaya Konağı.....	76
Şekil 5. 71 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Kızıl Minare Mahallesi'nde bulunan İbrahim Kaya Konağı'nın batı cephesi.....	77
Şekil 5. 72 İbrahim Kaya Konağı'nın kuzeybatı cephesi.....	78
Şekil 5. 73 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Küçük Bölcek Mahallesi'nde bulunan Uslar Konağı'nın doğu cephesi.....	79
Şekil 5. 74 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Sofular Mahallesi'nde bulunan Erenler Konağı'nın doğu cephesi.....	80
Şekil 5. 75 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Paşacık Mahallesi'nde bulunan Tekeli Konağı'nın batı cephesi.....	81
Şekil 5. 76 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Taşpazar Mahallesi'nde bulunan konağın güney cephesi.....	82
Şekil 5. 77 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Paşacık Mahallesi'nde bulunan konağın güney cephesi.....	83

Şekil 5. 78 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Paşacık Mahallesi'nde bulunan konağın çatısı.....	84
Şekil 5. 79 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Paşacık Mahallesi'nde bulunan konağın pencereleri.....	84
Şekil 5. 80 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Taşpazar Mahallesi'nde bulunan konağın kuzey cephesi.....	85
Şekil 5. 81 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Zincirli Mahallesi'nde bulunan Şükrü Aktaş Konağı'nın onarım görmeden önceki hali.....	86
Şekil 5. 82 Şükrü Aktaş Konağı'nın günümüzdeki hali.....	86
Şekil 5. 83 Şükrü Aktaş Konağı'nın günümüzdeki kemerli girişi.....	87
Şekil 5. 84 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Zincirli Mahallesi'nde bulunan Mehmet Turgut Konağı'nın onarım görmeden önceki hali.....	88
Şekil 5. 85 Mehmet Turgut Konağı'nın günümüzdeki hali.....	88
Şekil 5. 86 Mehmet Turgut Konağı'nın günümüzdeki girişi.....	89
Şekil 5. 87 Mehmet Turgut Konağı ile Şükrü Aktaş Konağı.....	90
Şekil 5. 88 Çorakçılar Konağı'nın konumu.....	91
Şekil 5. 89 Çorakçılar Konağı.....	92
Şekil 5. 90 Çorakçılar Konağı'nın zemin kat planı.....	94
Şekil 5. 91 Çorakçılar Konağı'nın birinci kat planı.....	95
Şekil 5. 92 Çorakçılar Konağı'nın zemin katının güneyinde bulunan giriş kapısı ve giriş kapısının yanında bulunan kemerler.....	96
Şekil 5. 93 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan antre.....	97
Şekil 5. 94 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan mutfak.....	98
Şekil 5. 95 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan mutfak.....	99
Şekil 5. 96 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan mutfak.....	99
Şekil 5. 97 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan mutfak.....	100
Şekil 5. 98 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan koridor.....	101
Şekil 5. 99 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan koridor.....	101
Şekil 5. 100 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan oturma odası.....	102
Şekil 5. 101 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan oturma odası.....	102

Şekil 5. 102 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında, antrenin solunda bulunan banyo ve tuvalet.....	103
Şekil 5. 103 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan banyo ve tuvaletin ortak alanı.....	104
Şekil 5. 104 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan banyo ve tuvaletin kapıları.....	104
Şekil 5. 105 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında, antrenin sol tarafında bulunan kemerli bir geçişle ulaşılan “ L ” biçiminde ki oda.....	105
Şekil 5. 106 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan merdivenler.....	106
Şekil 5. 107 Çorakçılar Konağı'nın zemin katından başlayan merdivenler ve konağın birinci katında bulunan eyvan.....	106
Şekil 5. 108 Çorakçılar Konağı'nın birinci katı.....	107
Şekil 5. 109 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında bulunan ve eyvandan ulaşılan balkon.....	108
Şekil 5. 110 Çorakçılar Konağı'nın merdivenin yanında bulunan, birinci katındaki oturma odasının girişi.....	109
Şekil 5. 111 Çorakçılar Konağı'nın merdivenin yanında bulunan, birinci katındaki oturma odasının iç görünümü.....	109
Şekil 5. 112 Çorakçılar Konağı'nın merdivenin yanında bulunan, birinci katındaki çocuk odasının iç görünümü.....	110
Şekil 5. 113 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında bulunan mutfağın iç görünümü.....	111
Şekil 5. 114 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında bulunan eyvanın yanında ki banyo ve tuvaletin girişi.....	112
Şekil 5. 115 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında bulunan banyo ve tuvalet.....	112
Şekil 5. 116 Çorakçılar Konağı'nın birinci katının merdivenlerinin yanlarında bulunan iki odanın arasında ki balkonun kapıları.....	113
Şekil 5. 117 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında ki sofanın ortadaki yüzünde bulunan odanın girişi.....	114

Şekil 5. 118 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında ki sofanın ortadaki yüzünde bulunan odanın iç görünümü.....	115
Şekil 5. 119 Çorakçılar Konağı'nın kuzeyinde bulunan avlu.....	116
Şekil 5. 120 Çorakçılar Konağı'nın kuzeyinde bulunan avlunun giriş kapısı.....	117
Şekil 5. 121 Çorakçılar Konağı'nın kuzey cephesi.....	118
Şekil 5. 122 Çorakçılar Konağı'nın kuzey cephesinde bulunan kemerli niş içine alınmış giriş kapıları.....	119
Şekil 5. 123 Çorakçılar Konağı'nın kuzey cephesinin giriş bölümünde bulunan üç sütun ve dört kemer.....	120
Şekil 5. 124 Çorakçılar Konağı'nın kuzey cephesinde bulunan gömme balkon.....	120
Şekil 5. 125 Çorakçılar Konağı'nın kuzey cephesinde ana giriş kapısının önünde bulunan çapraz tonoz.....	121
Şekil 5. 126 Çorakçılar Konağı'nın güney cephesi.....	122
Şekil 5. 127 Çorakçılar Konağı'nın güney cephesinde bulunan taş destekler üzerine oturan dışa çıkmalı balkon.....	123
Şekil 5. 128 Çorakçılar Konağı'nın batı cephesi.....	124
Şekil 5. 129 Çorakçılar Konağı'nın batı cephesi.....	125
Şekil 5. 130 Çorakçılar Konağı'nın doğu cephesi.....	125
Şekil 5. 131 Çorakçılar Konağı'nın çatısı.....	126
Şekil 5. 132 Çorakçılar Konağı'nın batı cephesinin pencerelerin altında bulunan taşlar.....	126
Şekil 5. 133 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan ahşaptan yapılmış kapı ve pencereler.....	127
Şekil 5. 134 Çorakçılar Konağı'nın zemin katının zemin ve tavan döşemeleri.....	128
Şekil 5. 135 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında kemerlerin altında bulunan demirden yapılmış destekleyiciler.....	129
Şekil 5. 136 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan mutfağın tavanı.....	129
Şekil 5. 137 Çorakçılar Konağı'nın birinci katının zemini.....	130

Şekil 5. 138 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında bulunan tuvalet ve banyonun zemini.....	130
Şekil 5. 139 Çorakçılar Konağı'nın üçgen alınlıklı çatısı.....	131
Şekil 5. 140 Hacı Kadirlerin Evi'nin planı.....	132
Şekil 5. 141 Hasan Bey Evi'nin planı.....	132
Şekil 5. 142 Hacı Ömer Ağa Evi'nin planı.....	133
Şekil 5. 143 Hasköy, Hahambaşı Konağı'nın planı.....	133
Şekil 5. 144 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Küçük Bölcek Mahallesi'nde bulunan konağın planı.....	134
Şekil 5. 145 Çengelköy, Sadullah Paşa Yalısı'nın planı.....	134
Şekil 5. 146 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Çorakçılar Konağı'nın birinci kat planı.....	135
Şekil 6. 1 Akata Konağı ve İbrahim Kaya Konağı'nın güney cephesi.....	136
Şekil 6. 2 Şükrü Aktaş Konağı'nın batı cephesi.....	137
Şekil 6. 3 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Dere Mahallesi'nde bulunan evler (1971).....	137
Şekil 6. 4 Safranbolu evleri.....	138
Şekil 6. 5 Safranbolu evleri.....	139
Şekil 6. 6 Aksaray İli'nin Ağzıkarahan Köyü'nde bulunan taş oyma işçiliği ile yapılmış konut	140
Şekil 6. 7 Aksaray İli'nin Gülağaç İlçesi'nin Demirci Kasabası'nda bulunan taştan yapılmış ev.....	141
Şekil 6. 8 Aksaray İli'nin Gülağaç İlçesi'nin Demirci Kasabası'nda bulunan taştan yapılmış evler.....	141
Şekil 6. 9 Mardin İli'nde bulunan taştan yapılmış evler.....	142
Şekil 6. 10 Mardin İli'nde bulunan taştan yapılmış ev.....	142

1. GİRİŞ

1. 1. Araştırmanın Amacı:

Aksaray İli'nde Türk mimarisini sergileyen, 18. ve 19. yüzyıla ait örnekler bulunmaktadır. Aksaray İli'nde bulunan tarihi konutlar, Anadolu'nun kültürünü, yaşam biçimini ve Türk toplumunun geçmişini yansıtmaktadır. Aksaray İli'nde görülmeye değer tarihe tanıklık eden bu konutların çoğu Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine aittir. Aksaray İli'nin tarihçesi, kentsel yapı ve mimarı doku özellikleri, tarihi konutlarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Yapıların onarım görmeden önceki hali ile günümüzdeki halinin karşılaştırılması yapılmıştır. Aksaray İli'nde günümüzde yaşamayan işlevlere sahip birçok tarihi konak bulunmaktadır. Tez kapsamında bu konaklar ile bilgiler örnekler ile açıklanmıştır. Geçmişten geleceğe birer kültür mirası olarak bize emanet edilen bu yapıların günlük hayata katılan işlevleri ile yaşaması gerekir. Yaşamayan işlevlere sahip yapılar bir süre sonra yok olmaya mahkûmdurlar.

1. 2. Araştırmanın Kapsamı:

Aksaray İli'nin coğrafi özellikleri, tarihçesi, sosyo-ekonomik yapısı, mimari özellikleri, Aksaray İli'nde bulunan Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait konutlar örnekler ile açıklanmıştır.

1. 3. Araştırmanın Yöntemi:

Tez çalışmasında öncelikle araştırma konusu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Bulunan yazılı kaynaklar neticesinde Aksaray'ın tarihsel süreç içerisindeki bilgileri araştırılmıştır. Konu ile ilgili yazılı kaynaklardan, internet kaynaklarından ve kişisel gözlemlerden yararlanılarak tarihsel süreç içerisinde Aksaray konusu irdelenmiştir.

2. BÖLÜM AKSARAY'IN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

2. 1. Coğrafi konumu ve idari yapısı

Aksaray şehri, 37- 38 kuzey enlemleri ile 33- 35 doğu boylamları arasında, denizden 980-1000 m. yükseklikte ve 7997 km.² 'lik yüz ölçüme sahip bir yerleşim yeri olup, İç Anadolu Bölgesi'nin Kızılırmak Bölümü'ne girer. Bugün Aksaray doğuda Nevşehir, güneydoğuda Niğde, batıda Konya, kuzeydoğuda Kırşehir, kuzey batıdan Ankara ile çevrilidir (Şekil 2. 1) (TOPAL, N. , 2009).

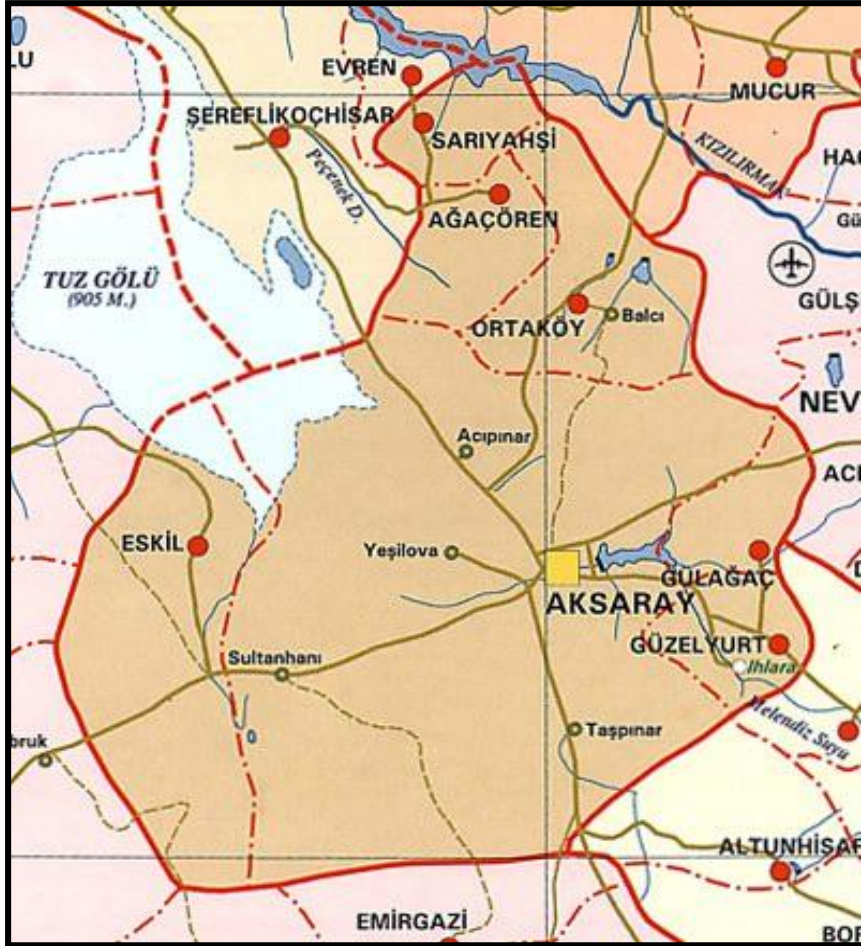

Şekil 2. 1 Aksaray İli'nin coğrafi konumunu gösteren fiziki harita

(<http://www.bing.com/images/search?q=aksaray+haritalar%C4%B1&view=detail&id=CF565574CCC8E223F63E708C1B33AABFCED69B&qpv=aksaray+haritalar%C4%B1&FORM=IDFRIR>) (07. 05. 2013).

Aksaray İli, İç Anadolu Bölgesi'nin merkezinde yer almaktadır. Konya- Kayseri ve Ankara- Adana karayollarının kesiştiği yerdedir.

Aksaray İli'nin merkez dâhil yedi İlçesi bulunmaktadır. İlçeleri: Ağaçören, Eski, Gulağaç, Güzelyurt, Ortaköy, Sarıyahşi'dir (Şekil 2. 2).

Şekil 2. 2 Aksaray İli'nin İlçelerini gösteren siyasi harita

(<http://www.bing.com/images/search?q=aksaray+haritas%C4%B1&view=detail&id=87DB0AAE15BAAD8814BFC344D114730CD29E598B&qpv=aksaray+haritas%C4%B1&FORM=IDFRIR>) (07. 05. 2013).

Aksaray İli'nin 1997- 2000- 2007 yılları nüfus sayımına göre en fazla nüfusa sahip İlçeleri Ağaçören, Ortaköy, Eski olarak belirlenmiştir.

Aksaray’a bağlı 41 Kasaba, 149 Köy vardır. 1997- 2000- 2007 yılları nüfus sayımına göre Aksaray’ın nüfusu aşağıdaki şekildedir (Tablo 1).

MERKEZ İLÇE	2007	1997	2000
ŞEHİR	204.808	169.078	200.216
KÖY	161.301	178.085	195.868
KÖY-ŞEHİR	366.109	347.063	396.084

Tablo 1: 1997- 2000- 2007 yılları nüfus sayımına göre Aksaray İli’nin nüfusu (Kaya, E. , 2009).

Yerleşim yerlerinde toplu yerleşim tipi egemen olup Orta Anadolu’nun karakteristik yerleşim özellikleri görülmektedir. Aksaray’ın nüfusu, İl merkezi ve İlçe olarak süratle artış kaydetmiştir. 1927 yılında 7339 olan şehir nüfusu 2000 yılında 200.216’ ya ulaşmıştır. 2000 genel nüfus tespit sonuçlarına göre 396.084 kişiden oluşan nüfusun 200.216’ sı şehirde 195.868’ i bucak ve köylerde yaşamaktadır. 2007 yılında yapılan yerinde sayımla şehir nüfusunun arttığı, kasaba ve köylerin nüfusunun düştüğü görülmüştür. Yerleşim yerleri içinde en yüksek nüfus barındıran ilk üç İlçe sırasıyla; Ağaçören, Ortaköy, Eskil olarak belirlenmiştir. 2007 yılı itibarı ile 366.109 olan nüfusun, kadınların nüfusu erkeklerden fazla çıktı. Kadın nüfusun 186.645 iken, erkeklerin 183.953 olduğu ortaya çıktı. 2007 yılına göre kasaba ve köy nüfuslarında düşüş, merkezde ise nüfusun arttığı görülmüştür (Tablo 2). 2007 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre, 19 kasabanın nüfusu 2000 altına düşmüştür. Çoğunluk olarak bütün köylerin nüfuslarında düşme görülmüştür (Kaya, E. , 2009).

İLÇE	KÖY SAYISI	BELDE SAYISI	MAHALLE SAYISI
MERKEZ	72	21	88
AĞAÇÖREN	27	1	9
ESKİL	8	1	15
GÜLAĞAÇ	8	5	21
GÜZELYURT	8	3	12
ORTAKÖY	24	7	21
SARIYAHŞI	5	1	10
TOPLAM	152	39	176

Tablo 2: 2007 yılı nüfus sayımına göre Aksaray İli’nin İlçeleri ile birlikte nüfusu (Kaya, E. , 2009).

2. 2. Topoğrafik özellikler

Bölgede Hasan Dağı, Melendiz Dağları ve Ekecik Dağı gibi volkanik dağlar ile lavların meydana getirdiği platolar vardır. Batıda ise Konya Ovası'nın büyük bir kesimi Aksaray sınırları içerisinde kalmaktadır. Melendiz Dağları'ndan çıkarak Tuz Gölü'ne dökülen Ulu Irmak, geniş bir plato meydana getirmektedir (Şekil 2. 3). İl'in önemli dağları; Hasan Dağı (3268 m.), Melendiz Dağları (2898 m.), Ekecik Dağı'dır (2138 m.). Aksaray'ın deniz seviyesinden yüksekliği 980 metredir. Türkiye'nin ikinci büyük gölü olan Tuz Gölü'nün güneydoğusunda yer alan Aksaray İl'i'nin yeryüzü şekillerini, Hasan Dağı, Melendiz Dağları ve Ekecik Dağı gibi eski volkanik dağlar ile bu dağlardan püsküren lavların meydana getirdiği platolar ve ovalar oluşturmaktadır (<http://www.forumdas.net/aksaray/aksarayin-yeryuzu-sekilleri-132693/>) (08. 05. 2013).

Şekil 2. 3 Aksaray İl'i'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Ulu Irmak (1927) (Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Aksaray'ın güneydoğusunda bulunan 3268 m. yüksellikteki Hasan Dağı bu şehre husu - siyet vermiştir. Nasıl ki Kayseri denildiği zaman Erciyes Dağı gelirse, Aksaray denildiği zamanda Hasan Dağı hatıra gelmektedir (Şekil 2. 4). Aksaray'ın güneyinde ise yaylaların yer aldığı Obruk Platosu bulunmaktadır. Bunun dışında güneydeki yaylalardan Karasu ve Kırk Delik Çayı vardır. Şehir su bakımından fakirdir. Hasan Dağı'nın eteklerinde meşe ve dağ kavağı, Helvadere Gölet'i, Ekecik Dağı'nda da ardıc ve meşe toplulukları vardır (Şekil 2. 5) (TOPAL, N. , 2009).

Şekil 2. 4 Aksaray'ın güneydoğusunda bulunan Hasan Dağı
(<http://www.yesildunya.net/forum/resimupload/images/017.jpg>) (01. 04. 2013).

Şekil 2. 5 Aksaray İli'nde bulunan Hasan Dağı'nın eteklerinde ki Helvadere Gölü'ü
(<http://www.yesildunya.net/forum/resimupload/images/105.jpg>) (01. 04. 2013).

2. 3. İklim ve bitki örtüsü

Aksaray'ın bitki örtüsü bozkırdır. Kışları sert, yazları kuraktır. Yağışlar azdır. Aksaray İli orta iklim kuşağında olup soğuk, yarı kara iklim tipine sahiptir. Yazları kurak, kışları nispeten kısıdır. Aksaray, etrafı kuzeyden Kuzey Anadolu (Karadeniz), güneyden Güney Anadolu (Toros) Dağları; doğusu yüksek Doğu Anadolu Platosu, batısında İç Batı Anadolu yüksek Platosu ile çevrili olan Orta Anadolu Bölgesi'nin Tuz Gölü Havzası'nda yer alır. Deniz etkisinden tamamen mahrumdur. Dolayısı ile orman yetiştirme ortamına sahip değildir. Yağışın diğer yörelere nazaran daha fazla olduğu Hasan Dağı eteklerinde altta ve üstte meşe, Ekecik Dağları'nda ise meşe (Palamut) ormanları görülür, bunların yanında alıç, kızılçık, yaban armuduna da rastlanır. Meyveliklerden (asma, ceviz, badem, elma, kayısı, iğde, vişne, kiraz ve erik ağaçları) genellikle merkez ve Eski hariç diğer İlçelerde önemli yer tutmaktadır. Sebzeliklerde yetiştirilen sebzeler, tahıl, şeker pancarı, ay çiçeği ve mısır diğer bitkileridir. Akarsu boylarında kaynak çevrelerinde ve sulak yerlerde kavaklık ve söğütler bulunur. Özellikle Merkez, Gülağaç, Güzeyurt ve çevrelerinde kavaklıklar ve söğütlikler boldur (Kaya, E. , 2009).

3. BÖLÜM AKSARAY'IN TARİHÇESİ

Aksaray, çok eski devirlerden beri bir yerleşim merkeziydi. Önemli bir ticaret merkezi olan şehir, sırası ile Asur, Hitit, Kapadokya Krallığı ve Roma İmparatorluğu'nun egemenliği altına girmiştir. 666'da İslam orduları tarafından fethedildi. Bir süre Bizans ve İslam hâkimiyeti arasında el değiştiren Aksaray, 1076'ta Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından Selçuklu topraklarına katıldı. 1318'de Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılması ile yöre Karamanoğulları'nın hâkimiyeti altına girdi. İlk defa 1398'de Yıldırım Beyazıt tarafından Osmanlı topraklarına katılan şehir, on beşinci asırda kesin olarak Osmanlı yönetimi altına girdi. Fatih Sultan Mehmet Han, İstanbul'u fethedince Aksaray halkının bir bölümü İstanbul'a yerleşti ve bu yere Aksaray semti adı verildi. Aksaray, Osmanlı Devleti zamanında Konya Vilayeti Niğde sancağına bağlı kaza merkeziydi. 1924'te İl merkezi yapılan Aksaray, 1933'te İlçe merkezi olarak Niğde'ye bağlandı. 15 Haziran 1989'da tekrar İl merkezi haline getirildi (<http://www.cografya.gen.tr/tr/aksaray/tarihce.html>) (10. 05. 2013).

Şekil 3. 1 Aksaray'ın genel görünümü (1920)
(Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Şekil 3. 2 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Nevşehir Caddesi (1907)
(<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-32800/tarihce.html>) (10. 05. 2013).

Aksaray isminin anlamı

Aksaray'ın bölgeye Türkler yerleşmeden önceki ismi Archelais Garsaura idi. Selçuklular bölgeyi fethedince, burası bir müddet Taksara ismiyle anıldı. 1170'te Selçuklu Sultanı II. Kılıçaslan, beyaz mermerden bir saray yaptırması üzerine Aksaray diye anılmaya başlandı (<http://www.cografya.gen.tr/tr/aksaray/anlami.html>) (10. 05. 2013).

“Aksaray” adına dair rivayetler şöyledir; Haçlı seferleri sırasında II. Kılıçaslan başkent Konya dışında askeri bir üs kurmayı düşünür. Bunun için de günümüzdeki Aksaray'ı seçer. Şehri sağlam surlarla, medrese, cami, hastane, vb. kamu yapılarıyla süsler. Her zafer dönüşünde Aksaray'a uğrar, şenlikleri burada başlatır. Şehre de "Zafer Yurdu" manasında "DAR-ÜS-ZAFER" adını verir. Kılıçaslan, Aksaray'ı o kadar çok sevmektedir ki, kötü niyetli kişilerin bu kente giremeyeceğine dair bir ferman çıkartır. Bu yüzden iyilerin, Salihlerin yaşadığı Aksaray'a "iyilerin yurdu", "Salihlerin Şehri" anlamına gelen "ŞEHR-İ SÜLEHA" adı verilmiştir (<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70063/aksaray-adi-nerden-gelmistir.html>) (10. 05. 2013).

Tarih öncesi dönemde Aksaray

Acem Höyük ve Aşıklı Höyük kazılarında son yıllarda elde edilen bulgulardan Aksaray'da tarih öncesi çağlarda (M.Ö. 8500- 5400 yıllarında) yerleşik hayatın bulunduğu anlaşıl –maktadır (Şekil 3. 3), (Şekil 3. 4), (Şekil 3. 5), (Şekil 3. 6). Aksaray ve civarında 60'lı yıllardan buyana yapılan bilimsel kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan tarih öncesi çağlara ait eserler, İl'in tarih öncesi dönemleri hakkında önemli ipuçları vermektedir Neolitik çağın M.Ö. (8500- 5400) yıllarına ait olan Aşıklı Höyük'te bulunan evler, el aletleri, kemik ve tahıl kalıntıları bu dönemin aydınlatılmasında önemli bilgiler vermektedir (Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Şekil 3. 3 Aksaray İli'nin Yeşilova İlçesi'nde bulunan Acem Höyük
(Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Şekil 3. 4 Aksaray İli'nin Yeşilova İlçesi'nde bulunan Acem Höyük ve Hasan Dağı
(<http://www.bing.com/images/search?q=acemh%C3%B6y%C3%BCk&view=detail&id=D120CE05D3601560D34A5BC34A14A1E52C55B486&FORM=IDFRIR>) (11. 05. 2013).

Şekil 3. 5 Aksaray İli'nin Gülağaç İlçesi'nde bulunan Aşıklı Höyük (Prof. Dr. Ufuk Esin'in kazısı) (Bektaş, C. , 1996).

Şekil 3. 6 Aksaray İli'nin Gülağaç İlçesi'nde bulunan Aşıklı Höyük (kuşbakışı görünümü) (<http://www.bing.com/images/search?q=a%C5%9F%C4%B1kl%C4%B1+h%C3%B6y%C3%BCk+aksaray&view=detail&id=18791D911EE42F9445AACB064188265CA0FEA770&FORM=IDFRIR>) (12. 05. 2013).

Hititler döneminde Aksaray

Tarih biliminin ilk teşkilatlı devlet kurucuları arasında gösterdiği Hititler, M.Ö. 1800 yıllarında Anadolu'da hükümlanlık sürmüşlerdir. Kendilerinden önce Anadolu 'da yaşa - yan Proto - Hititler, Luvi'ler, Hurriler ve Pala'ların kültürlerinden etkilenmişlerdir. Hititler Orta Anadolu'ya hâkim olduklarında Aksaray ve çevresinde de hüküm sürmüşlerdir. Bunun neticesinde Aksaray çevresinde birçok tarihi kalıntılarda Hititler hakkında bilgilere rastlanmaktadır (Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Asur ticaret kolonileri döneminde Aksaray

Hititler bir süre daha kent şehri devletleri (M.Ö. 1200- 700) halinde hayatîyetlerini sürdürmüşlerdir. Asurluların, Aksaray ve yöresine hâkimîyetleri hakkındaki en önemli rivayet şöyledir; "Aksaray yakınlarında ki Buruşhanda halkı ve tüccarlar, kralları Nurdoğan'ı şikâyetle Asur kralı II. Sargon'a giderler, II. Sargon Hitit topraklarına girerek Buruşhanda'yı alır. Burasını çok beğenir ve yerleşir. Ancak askerlerinin ayaklanmasıyla tekrar ülkesine geri döner'' Buruşhanda'nın günümüzde bilinen adı Aksaray İli'nin Yeşilova Kasabası'nda bulunan Acem Höyük'tür. (Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Frigyalılar döneminde Aksaray

Frigler genellikle yumuşak kayalarda delikler ve inler açmışlar, sonra bunların üzerini Mahruti (konik) damlarla örtmüşlerdir. Aksaray ve çevresinin arazi yapısı bu tür kullanıma elverişlidir. Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nde bulunan Ihlara, Belısırma, Selime ve Yaprakhisar yörelerindeki mağara mabetlerin birçoğunun Frig tanrıçası Kybele (Kibele-Sibel) için yapıldığı sanılmaktadır (Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Medler ve Persler döneminde Aksaray

Medler, Kapadokya'ya kültürlerini ve dini inançlarını da birlikte getirmişlerdir. Persler, Zerdüş dinini getirmişlerdir. Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nde bulunan Selime, Yaprakhisar, Belısırma, Ihlara yörelerinde bu dine inanan insanlar olmuştur (Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Persler, Zerdüşt dinine bağlı olduklarından ve ateşi kutsal saydıklarından bölgedeki volkanları, özellikle Kayseri İli'nde bulunan Erciyes ve Aksaray İli'nde bulunan Hasan Dağı'nı kutsal saymışlardır. Persler, Kapadokya'dan geçerek başkentlerini Ege Bölgesi'ne bağlayan 'Kral Yolu'nu geliştirmişlerdir. Makedonya kralı İskender M.Ö.334 ve 332'de Pers ordularını arka arkaya bozguna uğratarak bu büyük imparatorluğu yıkmıştır (<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70055/pers-donemi-ve-kapadokya-kralligi.html>) (13. 05. 2013).

Büyük İskender zamanında Aksaray

Büyük İskender (M.Ö. 336)'da tahta geçti. Asya seferine giderken Tuz Gölü'nün doğusundan Aksaray İli'nin İlçesi olan Eski taraflarından gitmiştir. Kapadokya o vakitler Perslerin bir eyaleti idi. Kapadokya yerlilerinden İran asıllı Ariarathes (M.Ö. 323)'de "Kapadokya Krallığını" kurdu. (M.Ö. 320- 319) İki yıl Nora (Viranşehir)'de kaldı. Nora (Viranşehir)'in günümüzde ki adı Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nde bulunan Helvadere Kasabası'dır (Şekil 3. 7) (Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Şekil 3. 7 Aksaray İli'nin Helvadere Kasabası (Antik Nora -Viranşehir)

([http://aksaraygezi.com/ups/Nora-Viran%C5%9Fehir-\(3\)jpg22bbd.jpg](http://aksaraygezi.com/ups/Nora-Viran%C5%9Fehir-(3)jpg22bbd.jpg)) (13. 05. 2013).

Kapadokyalılar ve Romalılar zamanında Aksaray

Pers yönetimine kadar olan dönemde Kapadokya hakkında kesin bilgiler yoktur. Kapadokyalılar, ancak Persler döneminde ülkelerine hâkim olabildiler. Ariarathes zamanında bağımsızlıklarını ilan ettiler (M.Ö. 323). Romalılar, Kapadokya'yı ilk defa B. İskender'in komutanlarından Selevkuslar'ın elinden aldı. M.Ö. 129'da Kapadokya kralları, Roma'nın dostu idiler. Başşehirleri ne zaman kurulduğu bilinmeyen Mazaka (Kayseri) idi. Kısa bir süre Tyana'yı (Niğde-Kemerhisar) geçici başşehir yaptılar (Şekil 3. 8). Krallarına izafeten bu yöreye "Özebya" adını verdiler. Aksaray ve çevresi Tyana'ya (Kemerhisar) bağlıydı. Kapadokya krallığı zamanında Aksaray ve yöresine "Garsaura" deniliyordu. Archalaus'un Kapadokya kralı olmasından sonra Aksaray ve çevresi önem kazandı. Archalaus, şehri yeniden imar etti. Buraya Archalais adını verdi. Şehir, Türkler tarafından alınincaya kadar "Archalais" ya da "Colonia Archalais" olarak anıldı. Tiber, meclisten çıkardığı bir kararla krallığı bir vilayet düzeyine indirdi. Alınan vergiyi de yarı yarıya azalttı. Romalılar, ruhani teşkilatlarda da sürekli değişiklikler yapıyorlardı. Aksaray bu değişiklikler sırasında merkezi Tyana (Niğde) olan Toroslar Kapadokya'sı içerisinde yer aldı (Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Şekil 3. 8 Niğde İli'nin Bor İlçesi'nde ki Kemerhisar ve Roma su kemerleri

(http://www.geziyorumlari.com/index.php?option=com_gezi&task=images&func=show&orderby=rating&order=DESC&user=gezerus&limitstart=115&imgid=79&Itemid=205)

(14. 05. 2013).

3. 1. Bizans döneminde Aksaray

Hız. İsa'dan önce Garsaura diye anılan şehir Archalais adını almıştır. İmparator Claudius buraya Roma kolonilerini yerleştirdi. M.S. (41- 51)'de Colonia Archalais diye anılmaya başlandı. Bölgede yaşayanlar Hristiyanlık dinini hemen benimsediler. Ürgüp, Göreme, İhlara, Gelveri, Selime, Yaprakhisar yöreleri adeta bu dinin merkezleri haline geldi. Halk buralarda ki mağaralara sığınarak, kendilerine barınaklar yaptı. I. Bizans imparatoru Konstantin, M.S. 313 yılında Hristiyan olan annesi St. Elena'in de etkisiyle Hristiyanlığı kabul edince, "Herkesin istediği dini kabul etmesi ve istediği biçimde dini ayin yapmasını serbest bırakan" Milan Fermanı'nı yayınlamıştır. Milan fermanı ile birlikte mağaralardaki halk gün yüzüne çıktı. Aksaray İli'nde bulunan Hasan Dağı ve çevresine kiliseler yaptılar (Şekil 3. 9) (http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70056_bizans-donemi.html) (15. 05. 2013).

Şekil 3. 9 Aksaray İli'nin Helvadere Kasabası (Antik Nora -Viranşehir) ve Hasan Dağı (http://rehberim.com/il-aksaray.68,sayfa-antik_nora_sehri_.231,d-tr) (15. 05. 2013).

3. 2. Abbasiler döneminde Aksaray

Müslümanlar, Anadolu'da, Çukurova ve Toros Dağları'nın eteklerine kadar gelmişlerdi. Abbasi Halifesi Harun-er Reşit, zamanında (803) Heraklie Kalesi (Ereğli Kalesi) fethedilmiştir. Halife Harun-er Reşit, Hareklius Hanedanından bir prensesle evlenerek, vergi vermek şartı ile şehri Bizanslılara geri vermişti. Halife El- Me'mûn zamanında Bizans imparatoru Teofilis, Torosları aşarak Tarsus ve Ceyhan çevresini yağmalamış, buralarda ki Müslümanlardan ekibine yakınını kılıçtan geçirmiş, on bine yakınını esir almıştır (831). Yine bu tarihe kadar verilen vergiyi de ödememiştir. El Me'mun bunun üzerine tekrar sefere çıkmış, Gülek boğazını aşarak Heraklie'yi (Ereğli) ikinci defa fethetmiştir. Kardeşi Ebû İshâk ve oğlu Abbas'ı değişik yönlere gönderirken, Yahya İbn - i Aksemil de Tyana – Kemerhisar (Niğde - Bor)'ı almıştır. Çevredeki birçok muhkem kaleyi de fethetmiştir. Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nde bulunan Selime, Belisırma, İhlara fethedilmiştir

(<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70057/abbasilerdonemi.html>)

(16.05.2013).

3. 3. Danişmentliler ve Karamanoğulları döneminde Aksaray

Danişmentliler; Sivas ve Malatya çevresinde, bir Türkmen beyi olan Danişmentli Ahmet Gazi tarafından kurulmuş, bir Anadolu Türk beyliğidir (1071). Danişment Gazi, Kayseri, Malatya, Amasya, Tokat, Niksar, Osmancık ve Çorum şehirlerini fethetmiş, bütün Kapadokya'yı almıştı. Bu sıralar hala adı Archaleis olan Aksaray'ı da fethetmiştir. Selçuklu Sultanı I. Rükneddin Mesut'un Danişment seferi sırasında Aksaray, Selçukluların eline geçmiştir. Ancak Danişment beyi Yağıbasan zamanında tekrar Danişmentlilerin idaresine geçmiştir. Danişmentliler arasındaki taht kavgaları sebebiyle bir ara Bizanslıların idaresine geçen Archaleis (Aksaray), Melik Gümüştekin'in (1099) tekrar Danişmentli Beyliği'nin başına geçmesi ile Bizans zulmünden kurtulmuştur

(<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70058/danismendliler-donemi.html>) (16.

05. 2013).

Karamanoğulları; merkezlerinin de Konya olması dolayısıyla Aksaray ve civarında egemen olmuşlardır (1312). Karamanoğulları döneminde Aksaray, yine eskiden olduğu gibi önemli bir bilim ve kültür merkezi özelliğini sürdürmüştür. Çeşitli hayır müesseseleri, sosyal tesisler bu dönemde de gelişmesini devam ettirmiştir. Ayrıca deprem dolayısıyla yıkılan ve önemli ölçüde hasar gören kale ve Ulu Cami gibi yapılar Karamanoğulları döneminde yeniden inşa edilmiştir. Alâeddin Bey çeşitli saldırılarla Osmanlı topraklarına seferler düzenlemiş, bu yüzden Yıldırım Beyazıt'ın kendi üzerine yürümesine yol açmıştır. Yıldırım Beyazıt ordusuyla Konya önlerine gelince Alâeddin Bey müttefiki Kadı Burhaneddin ile anlaşmak yerine önce Taşeli'ne kaçmış, daha sonra da Osmanlılarla anlaşmayı tercih etmiştir. Bu anlaşma üzerine Sivas ve yöresinin hâkimi olan hatta bir dönem hâkimiyeti Ankara'ya kadar uzanan Kadı Burhaneddin, Karamanoğulları üzerine sefer düzenleyerek Aksaray İli'nde bulunan Yaprakhisar, Zincirli, Selime ve Aksaray Kalelerini zapt etmiş. Daha sonra Yıldırım Beyazıt 1396 tarihinde Aksaray'ı diğer illerle birlikte almıştır. Bu dönem, Yıldırım Beyazıt'ın Anadolu'da Türk birliğini sağlamak amacıyla giriştiği fetihlerin dönemi olup 1402'de Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilmesine kadar devam etmiştir. 1402'de Timur, Osmanlı topraklarını eski Beylere dağıtınca Aksaray tekrar Karamanoğulları Beyliği'nin yönetimine girmiştir

(<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70060/karamanogullari-donemi.html>)

(17. 05. 2013).

3. 4. Selçuklu döneminde Aksaray

Anadolu, Büyük Selçuklu Devleti Sultanı Alparslan tarafından Malazgirt Zaferi'nin kazanılmasıyla Türklerin yeni yurdu olmuştur. 1076 yılında Süleyman Şah'ın İznik'i fethiyle Büyük Selçuklu Devleti ile bağlantılı Anadolu Selçuklu Devleti kurulmuştur. Süleyman Şah Antakya'ya düzenlediği ilk sefer sırasında Ebul Gazi'yi (Hasan Bey ki Hasan Dağı bu zatın ismi ile anılır) Kapadokya'ya vali tayin eder. Süleyman Şah'ın Bizans hâkimiyetindeki Antakya'yı alamaması ve ölümüyle Anadolu Selçuklu Devleti bir müddet için bağımsızlığını yitirmiştir. I. Kılıçaslan'ın, Büyük Selçuklu Devleti Hükümdarı Berkyaruk ile birlikte hareket etmesi, Anadolu'ya saldıran Haçlı Ordularını, Danişment Beyi Melik Gümüştekin'in desteğiyle bozguna uğratması sonucu Aksaray (o zamanki adıyla Archalais) Anadolu Selçukluları egemenliğine girmiştir. Aksaray bu dönemde aralıklı olarak Danişmentlilerin ve Anadolu Selçukluları'nın hâkimiyeti altına girmiştir. II.

Kılıçaslan Anadolu Birliğini kurmak amacıyla Kayseri ve Sivas'ı zapt etti. Aksaray'a kale inşa ettirdi. Aksaray, II. Kılıçaslan'ın ölümünden sonra da Anadolu Selçukluları'nın önem verdiği, çoğu zaman askeri bir üs olarak yararlandığı bir şehir olmaya devam etmiştir. Aksaray bu dönem içerisinde zaman zaman Moğollar tarafından işgale uğramış, zaman zaman Selçuklu egemenliğine girmiştir. Aksaray İli'nin Sultan Hanı Kasabası'nda bulunan ve Selçuklu Han örneklerinin en nadidesi olan Sultan Han II. Kılıçaslan tarafından inşa edilmiş eserlerdendir (Şekil 3. 10). Sultan Mesut'tan sonra hükümdar olan oğlu II. Kılıçaslan Aksaray şehrini ikinci bir payitaht gibi görmüş, büyük bir imar hamlesi başlatmış, babası tarafından yaptırılan Ulu Cami'yi genişletmiştir (Şekil 3. 11). Ulu Cami'nin abanoz ağacından yapılan muhteşem minberine babasının adının yanına kendi adını da kazdırtmıştır (Şekil 3. 12)

(<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70059/selcuklular-donemi.html>) (17. 05. 2013).

Şekil 3. 10 II. Kılıçaslan tarafından inşa edilmiş, Selçuklu eseri olan Sultan Han'ın onarım görmeden önceki hali (<http://www.acemli68.com/eski-aksaray-resimleri2-t3955.0.html>) (17. 05. 2013).

Şekil 3. 11 Selçuklu eseri olan Ulu Cami ve çevresi (1907)

(<http://www.acemli68.com/eski-aksaray-resimleri2-t3955.0.html>) (17. 05. 2013).

Şekil 3. 12 Selçuklu eseri Ulu Cami'nin abanoz ağacından yapılan minberi (1907)

([http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(67\)_jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(67)_jpg.htm)) (17. 05. 2013).

3. 5. Osmanlı döneminde Aksaray

Doğunun cihangiri olan Timur ile batının cihangiri olan Yıldırım arasında 1402 yılında yapılan Ankara Savaşı'na kadar Osmanlı idaresinde kalan Aksaray, Yıldırım'ın savaşı kaybetmesi sonunda tekrar bağımsızlıklarına kavuşan beyliklerden Karamanoğulları'nın idaresine girmiştir. Bu durum Fatih zamanına kadar sürmüştür. 1451 yılında Osmanlı tahtına geçen Fatih ilk seferini Karaman üzerine yapmıştır. Fatih'e karşı koyamayacağını anlayan Karamanoğlu İbrahim Bey, Taşeli'ne çekilmiş, Molla Veliyi padişaha göndererek bağışlanmasını istemiştir. Beyşehir, Akşehir, Seydişehir'in Osmanlılara geri verilmesi şartıyla sulh yapılmıştır. Daha sonra Fatih, 1461 de Karaman üzerine düzenlediği seferde Konya'ya girerek Karamanoğulları Beyliği'ni ortadan kaldırmıştır. Merkezi Konya olmak üzere bir beylerbeylik (Eyalet) şeklinde Devlet-i Aliye bağladığını bildirmiştir. 1470 yılında Aksaray ve çevresi Vezir-i Azam İshak Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu tarafından fethedilmiş ve Osmanlı topraklarına katılmıştır. Fatih'in emriyle İstanbul'un fethinden sonra binlerce Müslüman Türk ailesi Aksaray'dan ve Aksaray'ın İlçesi olan Ortaköy'den İstanbul'a getirilmiş, bugün Aksaray ve Ortaköy denen semtlere iskân edilmişlerdir. Semtler, bu ismini buraya yerleştirilen Aksaraylılardan ve Ortaköylülerden almıştır. Bu dönemde Aksaray, henüz Anadolu Selçuklu dönemindeki parlaklığını kaybetmemiş, sancak merkezi olarak mühim bir şehir özelliğini korumuştur (<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70061/osmanlilar-zamaninda-aksaray.html>) (18. 05. 2013).

3. 6. Cumhuriyet döneminde Aksaray

Cumhuriyet döneminde (1920) yapılan ilk teşkilatlanmada, daha önce sancaklara bağlı olan mutasarrıflıklar vilayete dönüştürülmüştür. O gün Aksaray Mutasarrıfı olan Abdullah Sabri Karter ilk Aksaray Valisi olmuştur. 1923 yılına kadar bu görevde kalan Karter 15. 11. 1923'de görevi Ziya Günar' a devretmiştir. Günar, 01. 06. 1932'de görevi Arif Hikmet Onat'a bırakmıştır. Arif Hikmet Onat bu görevde iken T.B.M.M. tarafından çıkartılan 20.05.1933 gün ve 2197 sayılı "Bazı Vilayetlerin ilgası ve Bazılarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun"la Aksaray kaza yapılmıştır. Bu Kanunun 3. maddesine istinaden Aksaray, daha önce kendisine bağlı olan Arapsun (Gülşehir) kazası ile birlikte Niğde'ye

bağlanmış, Şerefli Koçhisar ise Ankara'ya bağlanmıştır. Aksaray, Cumhuriyet'in ilk yıllarında sanayi hamlesine başlamış, ülkenin kalkınmasına o günkü şartlar içerisinde katkıda bulunmuştur. Bunun ilk örneklerinden biri, o günkü Aksaray mebusu Vehbi Çorakçı'nın teşebbüs ve büyük gayretleri ile kurulan Azmi Milli Un Fabrikası'dır (Şekil 3. 13). Vilayet olduktan sonra süratle gelişen Aksaray, nüfus ve sanayi açısından gelişimini sürdürmüştür. Aksaray, 1933 yılında çıkartılan bir kanunla kaza olarak Niğde'ye bağlandı. Niğde Milletvekili olan Aksaraylı Oğuz Demir Tüzün, 01. 04. 1964 yılında verdiği bir kanun teklifi ile Aksaray'ın tekrar vilayet olmasını dile getirmiştir. 15. 06. 1989 tarihinde Aksaray, 56 yıl sonra tekrar özlemine kavuşmuştur

(<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70062/cumhuriyet-donemi-ve-aksarayin-vilayet-olusunun-tarihce-.html>) (18. 05. 2013).

Şekil 3. 13 Cumhuriyet dönemi eseri olan Azmi Milli Un Fabrikası ve çevresinin onarım görmeden önceki hali

([http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(64\).jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(64).jpg.htm)) (18. 05. 2013).

4. BÖLÜM AKSARAY' IN SOSYO - EKONOMİK YAPISI

Aksaray, yer altı ve yerüstü zenginlikleri bakımından önemli sayılabilecek zenginliklere sahiptir. Aksaray'da çıkartılan madenlerin başında cıva gelmektedir. Cıva, Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde damarlar halinde güçlü bir rezerve sahiptir. Çıkartılan bir başka maden, Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nde bulunan İhlara ve Belisırma sınırları içerisindeki, geçmiş yıllarda da üretimi yapılan Diyatomit (Diy) madenidir. Güzelyurt İlçesi, Mekkedere yatağında çıkartılan ve kâğıt sanayisinde hammadde olarak kullanılan ve rezervi 841217 ton, işlendiği takdirde 1861860 ton olabilen bir başka maden ise Kaolen (Kao)'dur (Şekil 4. 1). Çıkartılan tüm bu madenlerin yanında Aksaray İli'nin Ortaköy İlçesi'nde bulunan Gökkaya yatağında iyi kalitede granit mermer bulunmaktadır. İşlenmemiş olarak çıkartılan bu granit mermeri Aksaray ve çevre illerdeki atölyelerde işlenerek yurtiçi ve yurtdışına satılmaktadır (Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Şekil 4. 1 Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nde bulunan Kaolen (Kao) Madeni (Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Aksaray İli'nde tarımın tarihi, çok eskilere dayanmaktadır. Aksaray'ın İlçelerinden Acem Höyük (Yeşilova) ve Aşıklı Höyük (Gülağaç)'te yapılan kazı çalışmalarında yanmış tahıl tanecikleri ve tahılların saklandığı büyük küpler ve taş ambarlar çıkmıştır. Aksaray 772.185 hektar yüzölçümüne sahiptir. Mevcut yerin % 54'lük kısmında tarım yapılmaktadır. Bu arazinin % 36'lık bölümü sulı % 63'lük kısmı ise kuru tarıma elverişlidir. Aksaray'ın geniş ve verimli topraklara sahip olması bölge insanının tarıma olan ilgisini daha da arttırmıştır. Bununla birlikte tarım arazisinin toplamı 420.430 hektardır. Aksaray'da tarla ürünleri üretiminde gerek ekiliş alanı itibarıyla gerekse üretim açısından tahıl birinci sıradadır. Aksaray'da ekilen baklagillerin başında fasulye, nohut, bakla gelmektedir. Aksaray'da endüstriyel bitki olarak şekerpancarı üretilmektedir. Yumrulu bitkilerden en fazla üretilen bitki patates ve soğandır (Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Hayvancılık eskiden beri Aksaray halkının önde gelen önemli ekonomik faaliyetlerinden biri olmuştur. Tarımsal üretimden elde edilen gelirin yetersizliği kırsal kesimdeki yöre çiftçisinin hayvansal faaliyetlerde de bulunmasını zorunlu kılmıştır. Aksaray'da hayvancılık genelde mera hayvancılığı biçiminde yapılmaktadır (M. E. , ve diğerleri, 2000).

1960 yıllardan bu güne devam eden günümüz halıcılığı, ova (çöl) dediğimiz köylerde yaygındır. Bu köyler ise; Eşkil, Eşmekaya, Yenikent, Kutlu, Armutlu, Sultanhanı, Yeşilova, Yeşiltepe, Ulukışla ve Altınkaya'dır. Hasan Dağı köylerinden ise, Taşpınar, Gözlükuyu, Karataş, İncesu, Koçpınar, Elmacık ve Karaören'dir. Aksaray halıları genelde Taşpınar ismi ile tanınır. Halılar eğrilmiş yün ip ile dokunur (Şekil 4. 2). Halıların ana renkleri koyu kırmızı, koyu mavi veya lacivettir. Bunların dışında değişik renklerde görülmektedir (Kaya, E. , 2009).

Şekil 4. 2 Taşpınar halı dokuma

([http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(62\)_jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(62)_jpg.htm)) (19. 05. 2013).

Aksaray ve çevresi Selçuklulardan önce Hristiyanlığın önemli merkezlerinden idi. Özellikle İhlara Vadisi'nde ki kiliseler buna delalet etmektedir (ayrıntılı bilgi için bakınız sayfa: 45- 48). Aksaray'da, Selçuklular döneminde şehirde ikamet edenler Türk ve Müslümanlardan ibaret idi. Aksaray, Selçuklular zamanında yeni sakinler elde ederek hızla Türkleşti ve İslamlaştı. Şehir merkezinin kısa sürede Türk ve İslami bir yapıya girdiği görülmektedir. Gerek Selçuklu devrinde, gerekse XVI asır tapu tahrirlerinde Gayrimüslim bir unsur görülmemesi buna delalet etmektedir. Köylerde de durumun bundan farksız olduğu görülmektedir. Aksaray, 1500 yılında 110 köyün 94'ü Müslim, 9'u Gebran, 7'si Müslim ve Gayrimüslim olarak karışıktır. Şehir merkezinin tamamen Türk ve Müslümanlardan müteşekkil olduğu görülmektedir. Aksaray'ın kuruluşundan itibaren Türk ve Müslüman şehir halinde planlandığı bilinmektedir (TOPAL, N. , 2009).

5. BÖLÜM AKSARAY'IN MİMARİ ÖZELLİKLERİ

5. 1. Kentsel yapı ve mimari doku özellikleri

Uzun bir tarihi geçmişe sahip olan Aksaray, aynı zamanda Türk mimarisinin güzel örneklerini sergileyen önemli merkezlerden biridir. İlde özellikle Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi taş işçiliğinin güzel örnekleri yer almaktadır. Şehrin merkezini oluşturan Ulu Cami çevresinde kümelenmiş mahalleler ve daha sonra da kenarlara taşmış eski mahalleler dar sokakları ve bu sokaklar boyunca dizili taş evlerden meydana gelmekteydi. (<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-59342/sivil-mimari-ornekler.html>) (20. 05. 2013) .

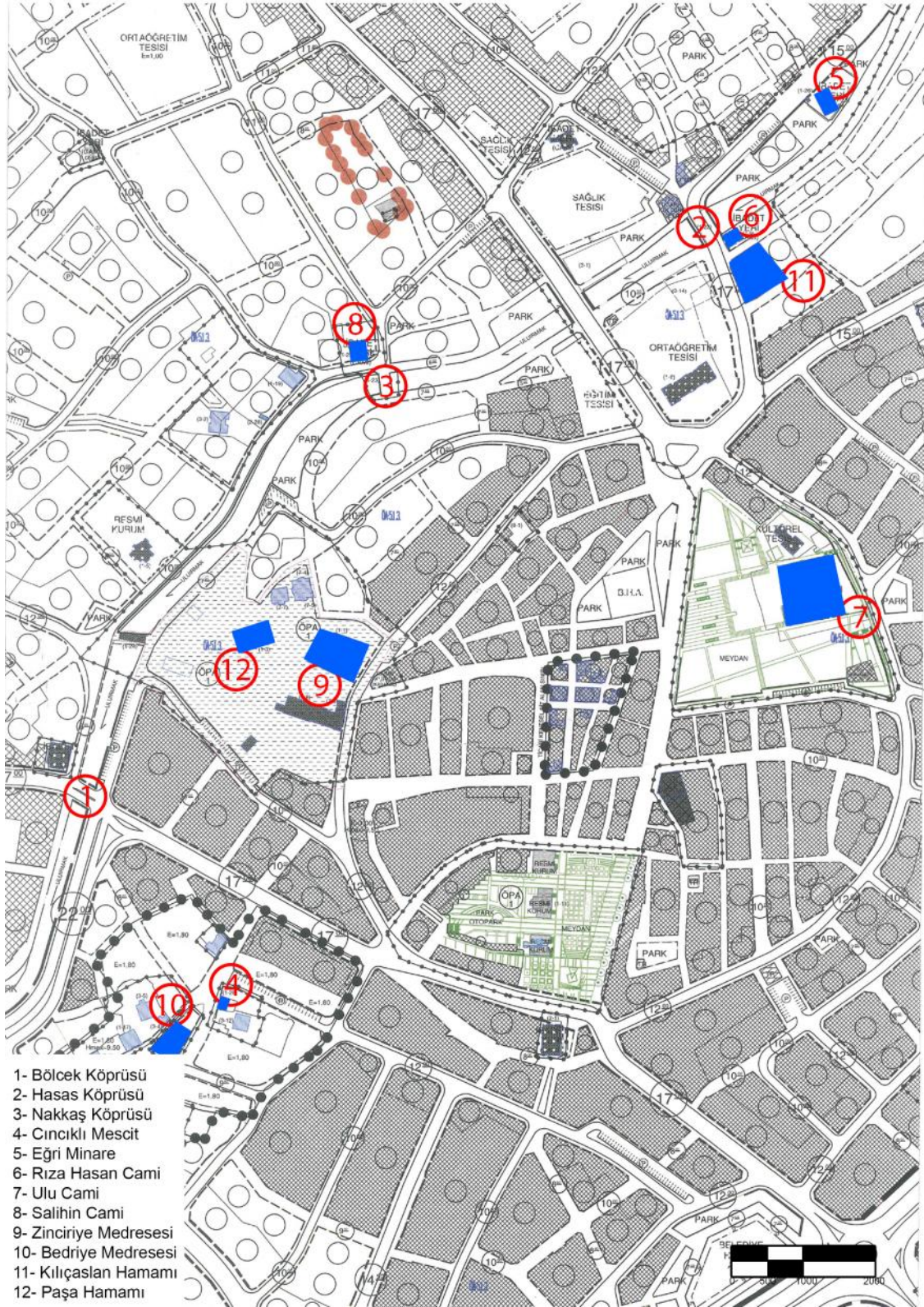
Şekil 5. 1 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Zincirli Mahallesi ve taş evler (1943) (M. E. , ve diğerleri, 2000).

Şekil 5. 2 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan eski mahalleler ve dar sokakları (<http://www.haberaksaray.com/galeri/4-12-eski-aksaray.html>) (20. 05. 2013).

Şekil 5. 3 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan eski mahalleler ve dar sokakları ([http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(60\).jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(60).jpg.htm)) (20. 05. 2013).

Şekil 5. 4 Aksaray İli'nin Şehir Merkezi Haritası (Aksaray Belediyesi'nden alınmıştır).
 (Şehir Merkezi Haritası'nın listesi tez konusuna göre tekrar düzenlenmiştir).

Şekil 5. 5 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Ulu Irmak ve çevresinin yerleşiminin eski hali (<http://www.acekli68.com/eski-aksaray-resimleri2-t3955.0.html>) (21. 05. 2013).

Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Ulu Irmak üzerinde toplam dört tane tarihi köprü bulunmaktadır. Bu köprüler tarih sırasına göre; Baş (Bölcek) Köprü, Bedbağlar (Hasas) Köprüsü, Kalanlar Köprüsü ve Nakkaş Köprüsü'dür. Bu köprüler değişik zamanlarda onarım görmüştür.

Şekil 5. 6 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Zinciriye Mahallesi'nde bulunan Baş Köprü'nün onarım görmeden önceki hali ([http://www.muzafteray.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(47\).jpg.htm](http://www.muzafteray.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(47).jpg.htm)) (21. 05. 2013).
(Şehir Merkezi Haritası'nda numara: 1 Bölcek Köprüsü).

Şekil 5. 7 Baş Köprü'nün günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Baş (Bölcek) Köprüsü; Selçuklu dönemine aittir. Ulu Irmak üzerinde yer alır. Dere ve Çerdiğin Mahallelerini birleştirmektedir. Mahalli kesme taştan yapılmıştır. Kuzey - güney doğrultusunda dikdörtgen planlı olan köprüde ikisi serbest, ikisi de kenarlarda olmak üzere dört destek üzerine kuzey - güney doğrultusunda atılan sivri kemerlerle ortadaki büyük, kenarlardaki küçük olmak üzere üç gözlü olarak yapılmıştır. Büyük kemeri taşıyan ayaklarda üçgen kesitli sel yaranlar görülmektedir. Kesme taş, moloz taş ve demir malzeme kullanılmıştır. Köprü tarihi tespit edilemeyen çok sayıda onarım görmüştür (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Köprü, Aksaray Belediyesi tarafından genişletilmiş ve üzeri betonla kaplanmıştır.

Bedbağlar (Hasas) Köprüsü; Osmanlı dönemine ait olan köprü Ulu Irmak üzerinde kurulmuştur. Zinciriye Mahallesi ile Küçük Bölcek Mahallelerini birleştirmektedir. Köprü'nün yapım tarihi H.1311 (M.1893)' tür. Mahalli kesme taştan yapılmıştır. Yuvarlak kemerli ve doğu - batı doğrultusunda üç gözlü bir köprüdür. İki ayak ve üç beşik kemer üzerinde taşınmaktadır. Ayaklarında üçgen kesitli sel yaranlar görülmektedir. Ulu Irmak duvar içerisine alınırken kemerlerden bir tanesi duvar içerisinde bırakılmıştır. Kaymakam Sokağı tarafına bakan ayaklardan birinin üzerinde dört satırlık kitabe mevcuttur. Kitabeden, köprü'nün Hicri 1311 tarihinde Ali Paşa tarafından onarım geçirdiği anlaşılmaktadır. Son yıllarda üzeri beton kaplatılmış ve kenarlarına beton korkuluklar yapılmıştır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Şekil 5. 8 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Hasas Caddesi'nde bulunan Bedbağlar (Hasas) Köprüsü'nün onarım görmeden önceki hali (<http://www.acemli68.com/eski-aksaray-resimleri2-t3955.0.html>) (21. 05. 2013). (Şehir Merkezi Haritası'nda numara: 2 Hasas Köprüsü).

Şekil 5. 9 Hasas Köprüsü'nün günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Şekil 5. 10 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Kalanlar Mahallesi'nde bulunan Kalanlar Köprüsü'nün onarım görmeden önceki hali

([http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(18\).jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(18).jpg.htm)) (22. 05. 2013).

Şekil 5. 11 Kalanlar Köprüsü'nün günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Kalanlar Köprüsü; Selçuklu dönemine ait, mahalli kesme taştan yapılmış köprüdür. Üç ayaklı ve dört kemerlidir. Dört gözlü bir köprüdür. Süslemesi yoktur. 36 m. uzunluğundadır. II. Abdülhamit döneminde, Ortaköylü Hacı Ali Paşa tarafından onarımı yapılmıştır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Nakkaş Köprüsü; Ulu Irmak üzerinde yer alan köprü, Nakkaş ve Meydan Mahallelerini birleştirmektedir. Mahalli kesme taştan yapılmıştır. İki ayaklı üç kemerlidir. Kesme taştan inşa edilen köprü üç gözlüdür. Gözler sivri kemerli olup biri büyük, ikisi küçüktür. Büyük kemeri taşıyan ayaklarda üçgen kesitli sel yaranlar görülmektedir. Süslemesi yoktur (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Köprü, Aksaray Belediyesi tarafından genişletilmiş ve üzeri betonla kaplanmıştır.

Şekil 5. 12 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Nakkaş Caddesi'nde bulunan Nakkaş Köprüsü'nün onarım görmeden önceki hali (<http://www.aceqli68.com/eski-aksaray-resimleri2-t3955.0.html>) (22. 05. 2013). (Şehir Merkezi Haritası'nda numara: 3 Nakkaş Köprüsü).

Şekil 5. 13 Nakkaş Köprüsü'nün günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

5. 1. 1. Camiler – Mescitler

5. 1. 1. 1. Cıncıklı (Hacı Yusuf) Mescit

Şekil 5. 14 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Muhsin Çelebi Mahallesi'nde bulunan Cıncıklı Mescit'in onarım görmeden önceki hali (Kaya, E. , 2009) .
(Şehir Merkezi Haritası'nda numara: 4 Cıncıklı Mescit).

Şekil 5. 15 Cıncıklı (Hacı Yusuf) Mescit'in günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Selçuklu devrinde (13- 14.yy.) yapılan Mescit, kuzey - güney doğrultusunda dikdörtgen plandadır. Orijinal tek duvarı kalmış olan mescidin planı takip edilememektedir. Büyük boy tuğladan yapılmıştır. Mescit'in batısında dikdörtgen niş içerisinde bir kapı bulunur, güneyde ise yuvarlak mihrap nişi yer alır mihrabın iki yanında simetrik birer pencere görülmektedir. Sonradan eklenen ahşap minber mihrabın sağındadır. Duvarın alt kısmı ve köşeleri taşla sağlamlaştırılmıştır. Bütün cephe üç sağır kemerle bölünmüş ve turkuvaz renkli çini ile süslenmiştir. Kapı üzerinde bulunan kufi yazılı çini kitabe kapının genişletilmesi sırasında büyük ölçüde tahrip olmuştur. Süslemeler geometrik olup çok miktarda yıldız motifleri işlenmiştir. Üst örtüsü kırma çatı olup kiremitle kapatılmıştır. Zaman içinde yok olan çinilerin yerini turkuvaz, kiremit kırmızısı ve beyaz boya ile boyanarak temsili olarak yaşatılmaktadır. 1846 ve 1921 yıllarında büyük oranda onarım görmüştür (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 1. 1. 2. Eğri (Kızıl) Minare

Şekil 5. 16 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Çerdiğin Mahallesi'nde bulunan Eğri (Kızıl) Minare ve çevresi (1907) (<http://www.haberaksaray.com/galeri/4-6-eski-aksaray.html>) (26. 05. 2013). (Şehir Merkezi Haritası'nda numara: 5 Eğri Minare).

II. yüzyıl Selçuklu eserlerinden olan Eğri Minare, Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubad 'ın babası Sultan I. Keyhüsrev tarafından 1221- 1236 yıllarında yaptırılmıştır. Kırmızı tuğladan yapıldığı için Kızıl Minare, ayrıca ekseninden 27 derece eğri oluşundan ötürü de Eğri Minare olarak isimlendirilmiştir. Minarenin yanındaki cami sonradan yapılmıştır (Şekil 5. 17). Minare, kare kaideli silindirik gövdelidir. Tuğla gövde ince bir silme ile ikiye ayrılmış olup, yer yer zikzaklı bezemeler, üst kısmında da büyük çoğunluğu dökülmüş olan yeşil çiniler bulunuyordu. Çinilerin büyük kısmı zaman içinde dökülmüştür. Tek şerefeli olan minarenin içerisinde 92 basamak bulunmaktadır (<http://www.webilgi.com/aksaray/1338-aksaray-aksaray-cami-ve-mescitleri.html>) (26. 05. 2013).

Şekil 5. 17 Eğri (Kızıl) Minare ve yanındaki Kızıl Minare Cami (Rıza Hasan)'sinin günümüzdeki hali (Bediha Uğur).
(Şehir Merkezi Haritası'nda numara: 6 Rıza Hasan Cami).

5. 1. 1. 3. Kesik Minare

Şekil 5. 18 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Küçük Bölcek Mahallesi'nde bulunan Kesik Minare (1907) ([http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(73\).jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(73).jpg.htm)) (26. 05. 2013).

Şekil 5. 19 Kesik Minare ve batı kısmına son yıllarda yapılmış Kesik Minare Cami'nin günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Mimari çağı Selçuklu dönemi olan minare, 13.- 14. yy.' da yapılmıştır. Sırlı kırmızı tuğladan yapılmıştır. Kübik kaideli silindirik gövdelidir. Tek şerefeli minarenin kaidesi kısmı kübik olup pabuç kısmı çokgendir. İyi pişirilmiş tuğla ile yapılmıştır. Alt kısmı çapraz üst kısmı yatay olarak örülmüştür. Şerefe altını kuşak halinde çini süslemeler çevirmektedir. Şerefe altı stalâktilidir. Petek kısmı kırmızı tuğlaların örülüş şekli ve beyaz harç geometrik desenler oluşmasını sağlamıştır. Petek kısmını örten külah dilimli kubbe şeklindedir. Gövdeyi süsleyen çiniler yeşil renklidir. Büyük ölçüde dökülmüştür. Minarenin batı kısmına son yıllarda mescit yapılmıştır (Şekil 5. 19) (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 1. 1. 4. Ulu Cami

Şekil 5. 20 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Ulu Cami Mahallesi'nde bulunan Ulu Cami'nin onarım görmeden önceki hali (<http://www.haberaksaray.com/galeri/4-14-eski-aksaray.html>) (27. 05. 2013). (Şehir Merkezi Haritası'nda numara: 7 Ulu Cami).

Şekil 5. 21 Ulu Cami'nin günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Selçuklu dönemi eseri olan Ulu Cami, düzgün kesme taştan yapılmıştır. Cami, dikdörtgen planlı mihraba dik olarak uzanan beş sahınlı olup mihrap önünde pandantifli kubbeli, mihrabın karşısında bulunan iki katlı mahfilin orta kısmının üzerindeki küçük bir kubbe ile on iki yığma sütun üzerinde taşınan yirmi üç çapraz tonozla örtülen bir yapıdır. Yapıya güney batısında bulunan taç kapıdan girilmektedir. Aksaray Müzesi'nde bulunan yazıta göre H. 881/1408- 1409 yılında Alâeddin Beyoğlu Sultan Muhammed (Mehmet) tarafından yeniden yaptırılmıştır. Aynı yazıtın sol kenarındaki ibareye göre yapının mimarı Firuz'dur. Anadolu Ulu Cami plan şemasına göre yapılmış olan yapı eğimli bir arazide yer alması sebebiyle doğu yönünde büyük payandalarla desteklenmiştir. Caminin minberi Selçuklu ahşap sanatının şaheser bir örneğidir. Abanoz ağacından yapılmıştır. Caminin şu anki minaresi 1925 yılında yapılmıştır. Caminin kuzeybatı köşesine camiden ayrı olarak yerleştirilmiştir (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 1. 1. 5. Salih Ağa Cami

Şekil 5. 22 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Nakkaş Mahallesi'nde bulunan Salih Ağa Cami (Bediha Uğur).

(Şehir Merkezi Haritası'nda numara: 8 Salihin Cami).

Osmanlı eseri olan cami (19. yy.) Salih Ağa tarafından yaptırılmıştır. Mahalli kesme taş ile yapılan cami kare planlı tek kubbelidir. Kubbe yüksek sekizgen kasnak üzerine oturmuştur. Yapımında tuğla kullanılmıştır. Kubbe kasnağında dikdörtgen biçimli sekiz küçük pencere olup vitraylıdır. Kubbenin üzeri sekizgen sivri çatı ile kapatılmıştır. Çatı kiremit ile örtülüdür. Binanın üç cephesinde ikişer pencere yer almaktadır. Dikdörtgen şekilli pencerelerin üst kısımları sivri kemerlidir. İç kısmı tek katlıdır. Kuzeydoğu duvarına bitişik kadınlar bölümü ahşap olup iki taş sütunla taşınmaktadır. Mihrap ve pencere kenarları hat ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Tek şerefeli minare yapının kuzeydoğu köşesindedir. Minare'nin gövde kısmı sade olup ince silmelerle şerefeye geçilir oradan da konik külahlı petek kısmına geçilir (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 1. 2. Kiliseler

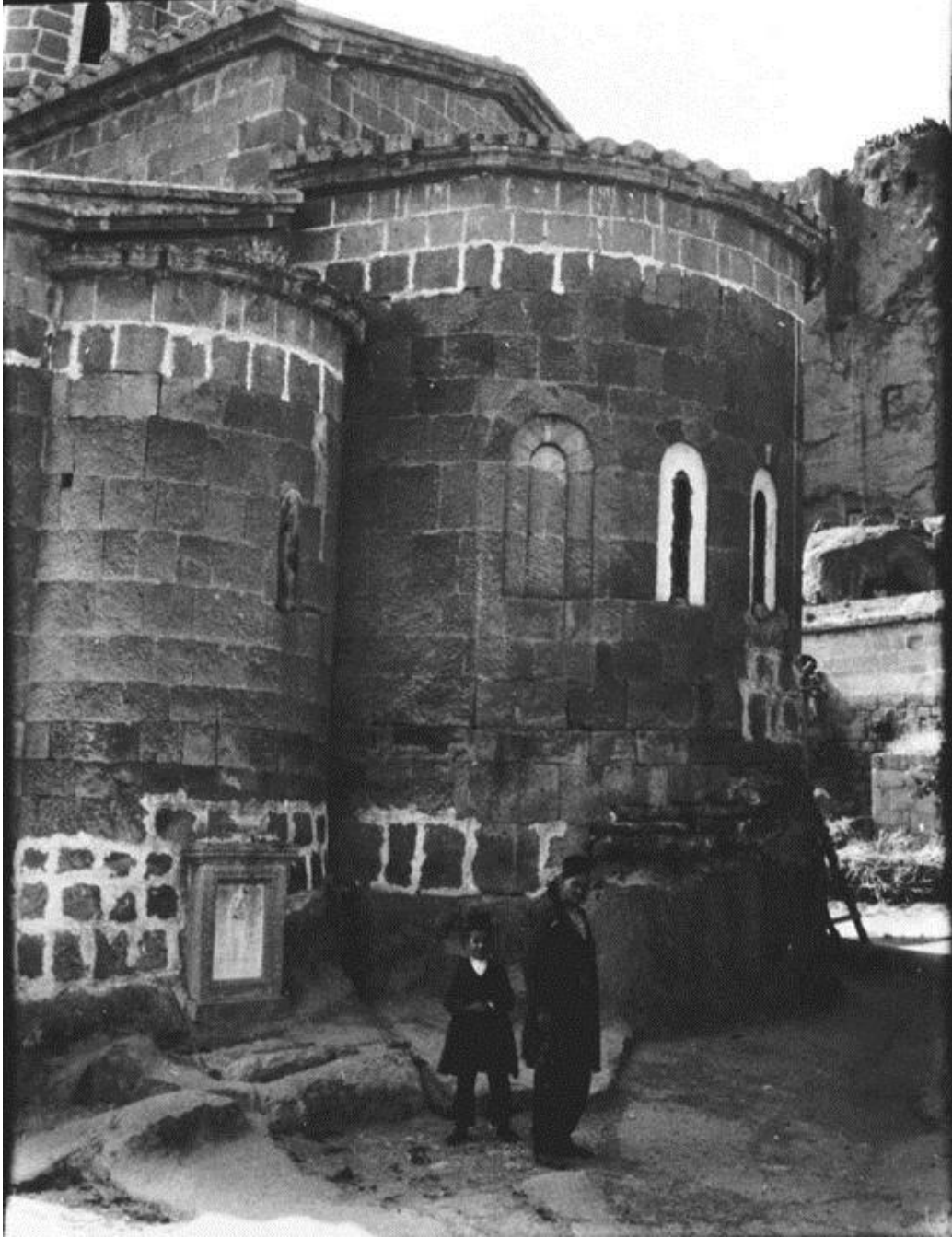
5. 1. 2. 1. anlı Kilise

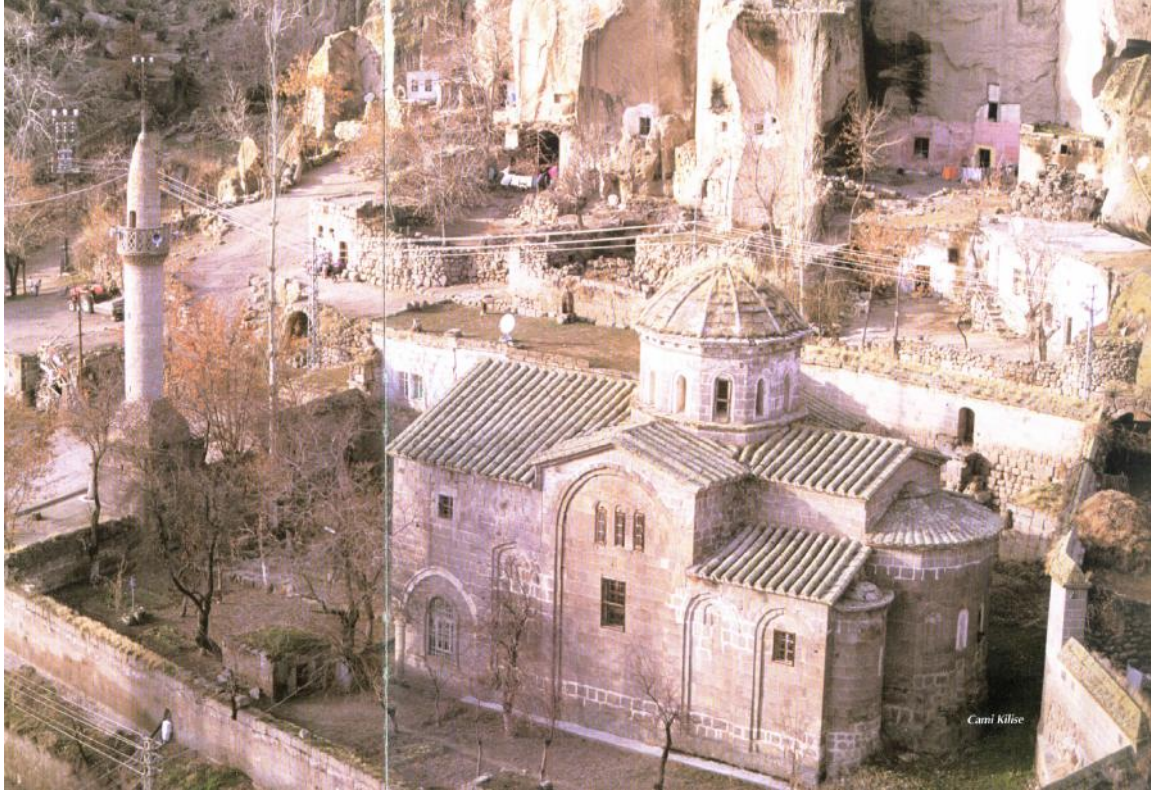
Şekil 5. 23 Aksaray İli'nin Akhisar Köyü'nde bulunan anlı Kilisesi ve çevresi (Ayın, F. , ve diğerkleri, 2009).

anlı Kilisesi (M.S. 9- 11. yy.) ana kaya üzerine kesme taşlardan ve tuğladan inşa edilmiştir. Kare planlı naostan oluşan yapıya batıdan narteks bölümü ile kuzeydeki şapel ve ek binanın eklenmesiyle oluşmuş, tepesi kubbeli fakat çökmüştür. Haç biçimlidir. Batıdaki nartesk kısmı sonradan eklenmiştir. Pencerelerinin bir kısmında tuğla daha sonra eklenmiş ve sonraki dönemlerde kullanılan mekânlardaki pencere kemerlerinde taş kullanılmıştır. Kubbenin dört yanındaki tonozları taşıyan kare şeklinde fil ayakları vardır. Kilisenin her mekânında farklı dönemlerde birkaç defa değışime uğrayarak kullanılmış freskler tahrip edilmiş bir şekilde göze çarpar. Freskteki konular Hz. İsa ve havarilerini anlatmaktadır. Çevresinde yeraltı şehri ve manastırlar vardır (Ayın, F. , ve diğerkleri, 2009).

5. 1. 2. 2. Yeni Cami (Kilise)

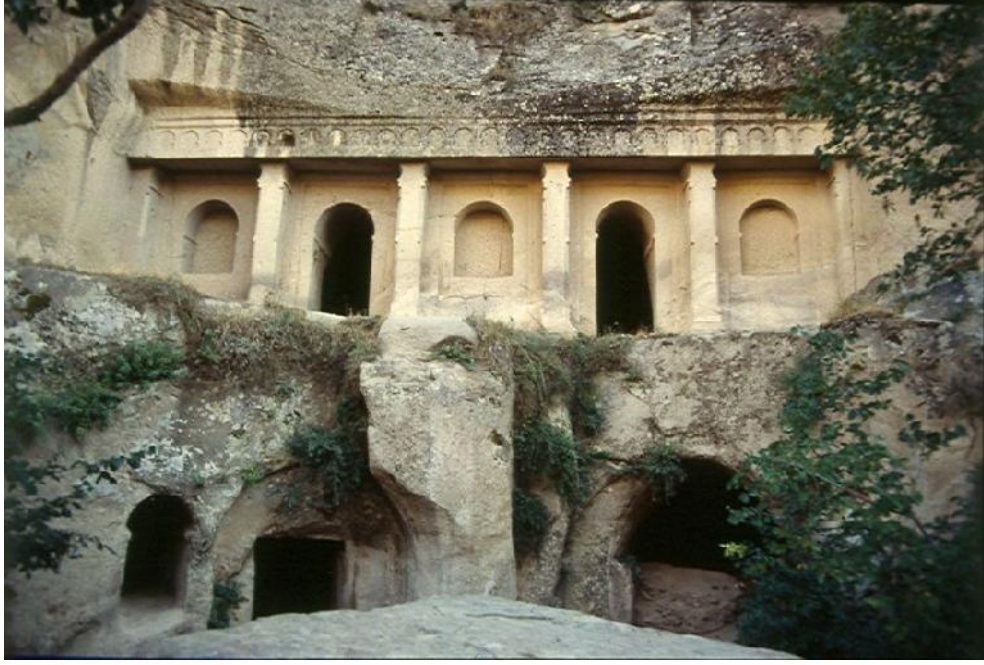
Şekil 5. 24 Aksaray İli'nin Helvadere Kasabası'nda bulunan Yeni Cami (Kilise)'nin onarım görmeden önceki hali (<http://www.acemli68.com/eski-aksaray-resimleri2-t3955.0.html>) (28. 05. 2013).

Şekil 5. 25 Yeni Cami (Kilise)'nin ve çevresinin günümüzdeki hali
(Türker, M. E. , ve diğerleri, 2000).

Yeni Cami (Kilise) 18- 19. yy. Geç Bizans dönemi eseridir. Yapıtın orijinal kullanımı kilise, bugünkü kullanımı ise camidir. Bazilika tipinde bir orta ve iki yan neften oluşan kilisedir. Dikdörtgen planlı ve beşik çatılıdır. Giriş kısmı revaklıdır. Arka cephesinde apsis yer alır. Yapı malzemesi taştır. İç kısımda yer alan dört daire kesitli sütun ve giriş revağında yer alan dört sütun yekpare taştandır. Sütun başlıkları dor nizamındadır. Bina çeşitli zamanlarda onarım görmüştür (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 1. 2. 3. Sümbüllü Kilise

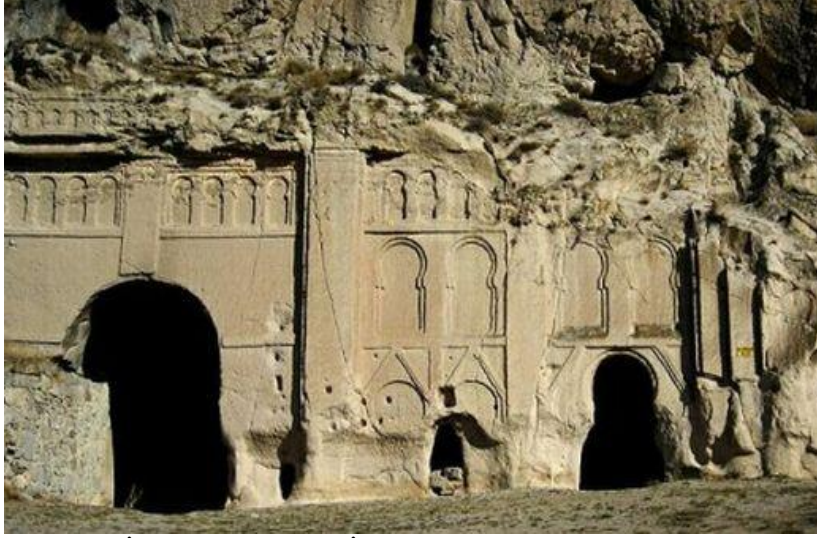

Şekil 5. 26 Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nin Ihlara Vadisi'nde bulunan Sümbüllü Kilisesi (<http://www.tatilgezisi.com/destinations.asp?DID=>) (28. 05. 2013).

Şekil 5. 27 Sümbüllü Kilisesi'nin iç görünümü (<http://www.flickr.com/photos/profilacktisch/1772907131/>) (28. 05. 2013).

5. 1. 2. 4. Ala Kilise

Şekil 5. 28 Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nin Ihlara Vadisi'nde bulunan Ala Kilisesi

<http://www.bing.com/images/search?q=ala+kilise&view=detail&id=428E90F074D1A2C40A3260B9238DB24215D6228C&FORM=IDFRIR> (28. 05. 2013).

Şekil 5. 29 Ala Kilisesi'nin iç görünümü

<http://www.bing.com/images/search?q=ala+kilise+aksaray&view=detail&id=BA0F1F904C7FC7374CD1E26C3372E0655F65BF02&FORM=IDFRIR> (28. 05. 2013).

5. 1. 2. 5. Direkli Kilise

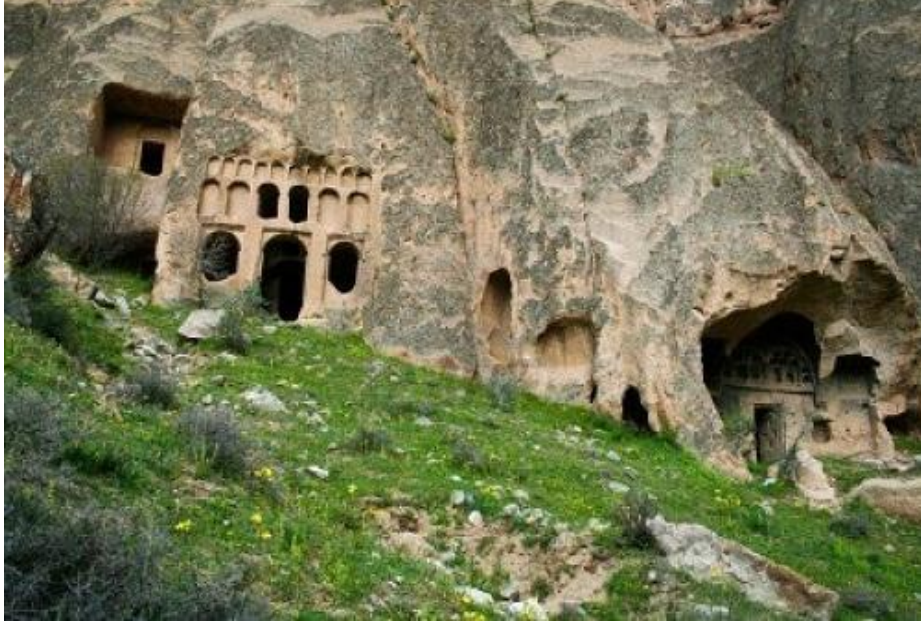
Şekil 5. 30 Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nin Ihlara Vadisi'nde bulunan Direkli Kilisesi (<http://www.yesildunya.net/forum/resimupload/images/227.jpg>) (28. 05. 2013).

Şekil 5. 31 Direkli Kilisesi'nin iç görünümü

(<http://www.bing.com/images/search?q=direkli+kilisesi&view=detail&id=8B0EB0CB5BDBEEEAC95C21D9ED94E2476777FE0C&FORM=IDFRIR>) (28. 05. 2013).

5. 1. 2. 6. Karagedik Kilise

Şekil 5. 32 Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nin Ihlara Vadisi'nde bulunan Karagedik Kilisesi

(<http://www.bing.com/images/search?q=IHLARA+VAD%C4%B0S%C4%B0+&FORM=HDRSC2>) (28. 05. 2013).

Şekil 5. 33 Karagedik Kilisesi'nin iç görünümü

(<http://www.bing.com/images/search?q=karagedik+kilisesi&view=detail&id=C3820FCC7E7FDF7A985A05B695A5E59CE5C0C3B0&FORM=IDFRIR>) (28. 05. 2013).

5. 1. 3. Medreseler
5. 1. 3. 1. Zinciriye Medresesi

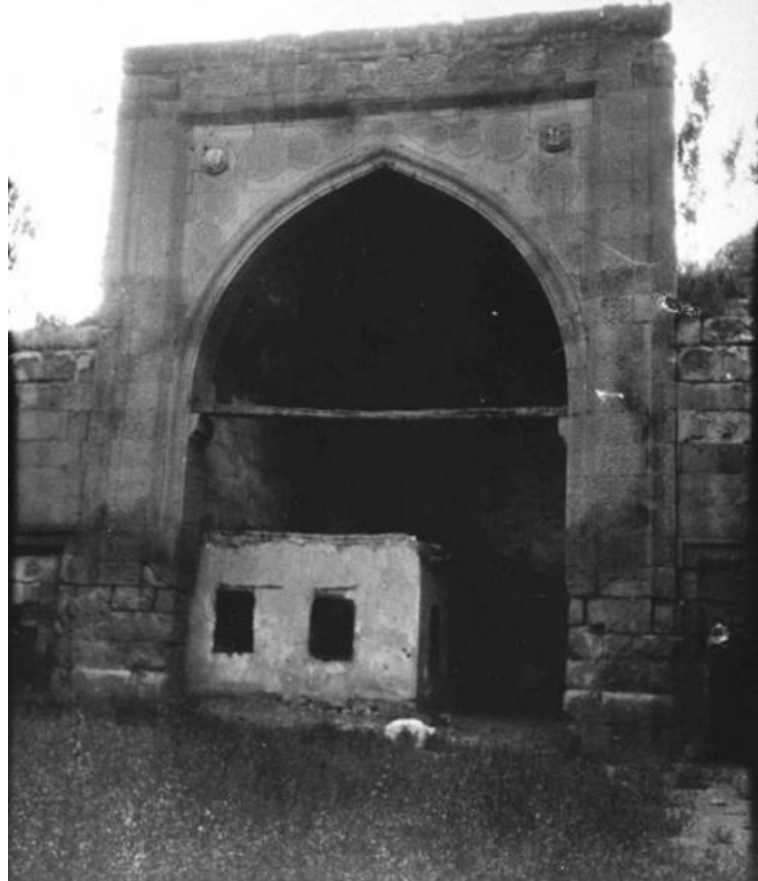

Şekil 5. 34 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Zinciriye Mahallesi'nde bulunan Zinciriye Medresesi (1960) (<http://www.haberaksaray.com/galeri/4-7-eski-aksaray.html>) (01. 06. 2013). (Şehir Merkezi Haritası'nda numara: 9 Zinciriye Medresesi).

Şekil 5. 35 Zinciriye Medresesi'nin günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Zinciriye Medresesi, Karamanoğulları'ndan Yahşi Bey tarafından 1336 yılında yaptırılmıştır. Yerel (Tuf) kesme taş ve tuğla kullanılarak yapılmıştır. Zinciriye Medresesi plan itibarıyla dikdörtgen planlı, dört eyvanlı, revaklı, üzeri tonoz ve kubbe ile örtülü sekiz bölmeli, üstü açık avluludur. Giriş doğudaki taç kapıdan sağlanmakta, bu kapı istalakit ve mihrapçıklarla süslü, basık kemerlidir. Eyvanlar tonoz örtülü olup bitkisel ve geometrik motiflerle bezemelidir. Üstü açık avlunun etrafında revaklardan sonra tonoz örtülü, değişik büyüklükte altı oda, batıdaki ana eyvanın kuzey ve güneyinde ise üzeri kubbe ile kapatılmış iki büyük oda mevcuttur. Zinciriye Medresesi 1969 yılında Niğde Müzesi'ne bağlı müze deposu konumuna getirilmiş ve 1985 yılında da Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiş ve Aksaray Müzesi olarak ziyarete açılmıştır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Şekil 5. 36 Zinciriye Medresesi'nin ana eyvanının onarım görmeden önceki hali (<http://www.acemli68.com/eski-aksaray-resimleri2-t3955.0.html>) (01. 06. 2013).

Şekil 5. 37 Zinciriye Medresesi'nin ana eyvanının günümüzdeki hali (Bediha Uğur).
Zinciriye Medresesi'nin ana eyvanı kesme taş ve tuğla kullanılarak onarılmıştır.

Şekil 5. 38 Zinciriye Medresesi'nin üstü açık avlusunun etrafında bulunan tonoz örtülü, değişik büyüklükte olan odaların onarım görmeden önceki hali
(<http://www.acemli68.com/eski-aksaray-resimleri2-t3955.0.html>) (01. 06. 2013).

Şekil 5. 39 Zinciriye Medresesi'nde bulunan ana eyvanın ve üstü açık avlunun etrafında bulunan tonoz örtülü, değişik büyüklükte olan odaların günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Zinciriye Medresesi'nin üstü açık avlunun etrafında bulunan değişik büyüklükte olan odalar kesme taş ve tuğla kullanılarak onarılmıştır.

5. 1. 3. 2. Kadioğlu (Bedriye) Medresesi

Şekil 5. 40 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Taşpazar Mahallesi'nde bulunan Kadioğlu (Bedriye) Medresesi (Bediha Uğur).

(Şehir Merkezi Haritası'nda numara: 10 Bedriye Medresesi).

Daha önce aynı yerde bulunan Bedriye Medresesi'nin yerine Kadızade İbrahim Efendi tarafından 1327 tarihinde yaptırılmıştır. Yerel (Tüf) kesme taş kullanılarak yapılmış “L” planlı, yedi odalı bir medrese yapısıdır. Odaların beş tanesi doğu - batı istikametinde iki tanesi güney - kuzey istikametindedir. Her odanın ayrı kapısı mevcuttur. Odalarda dikdörtgen biçimli, kenarları ahşap pervazlı ikişer pencere vardır Odaların önünde on yedi taş sütun ve yedi kemerin oluşturduğu revak yer almaktadır. Odaları ve revağı tek çatı örtmektedir. Tavan ahşap hatıllar üzerine serilmiş hasırdan oluşmaktadır. Çatı üçgen olup ahşap iskeletlidir. Üzeri alaturka kiremitle örtülüdür (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 1. 4. Hanlar

5. 1. 4. 1. Sultan Han

Şekil 5. 41 Aksaray İli'nin Sultanhanı Kasabası'nın içinde bulunan Sultan Han (Bediha Uğur).

Selçuklu devri han mimarisinin en güzel örneklerinden biri olan Sultan Hanı, I. Alâeddin Keykubat tarafından M.1228 - 1229 tarihinde inşaatına başlanmıştır. M. 1268- 1269 tarihinde yenilenmiştir. Han, açık ve kapalı bölümlerden oluşmaktadır. Dikdörtgen bir yapıya sahiptir. Bütün Anadolu kervansarayları gibi kesme taş malzemeyle inşa edilen eserin duvarları kulelerle takviye edilmiştir. Açık kısmın avlu ortasında “Köşk Mescidi” (iç eyvanı) bulunmaktadır (Şekil 5. 44). Yapının köşelerinde ve bütün duvarlarının dışında büyük, sık istinat kuleleri inşa edilmiş yirmi dört adet payanda bulunmaktadır. Girişi, kuzey - doğu cephesinde mermerden yapılmış taş kapıdandır (Şekil 5. 45). Çapraz tonozla örtülü giriş eyvanının iki yanında birer kapı ile avluya açılan ve avluya paralel tonozlarla örtülü üç mekân daha mevcuttur (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Şekil 5. 42 Sultan Han 'ın (açık kısmın) avlusunda bulunan kemerlerin onarım görmeden önceki hali (<http://www.acekli68.com/eski-aksaray-resimleri2-t3955.0.html>) (02. 06. 2013).

Şekil 5. 43 Sultan Han 'ın (açık kısmın) avlusunda bulunan kemerlerin günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Sultan Han 'ın (açık kısmın) avlusunda bulunan kemerler kesme taş kullanılarak onarılmıştır. Avlunun zemini değişik büyüklükteki taşlar ile döşenmiştir.

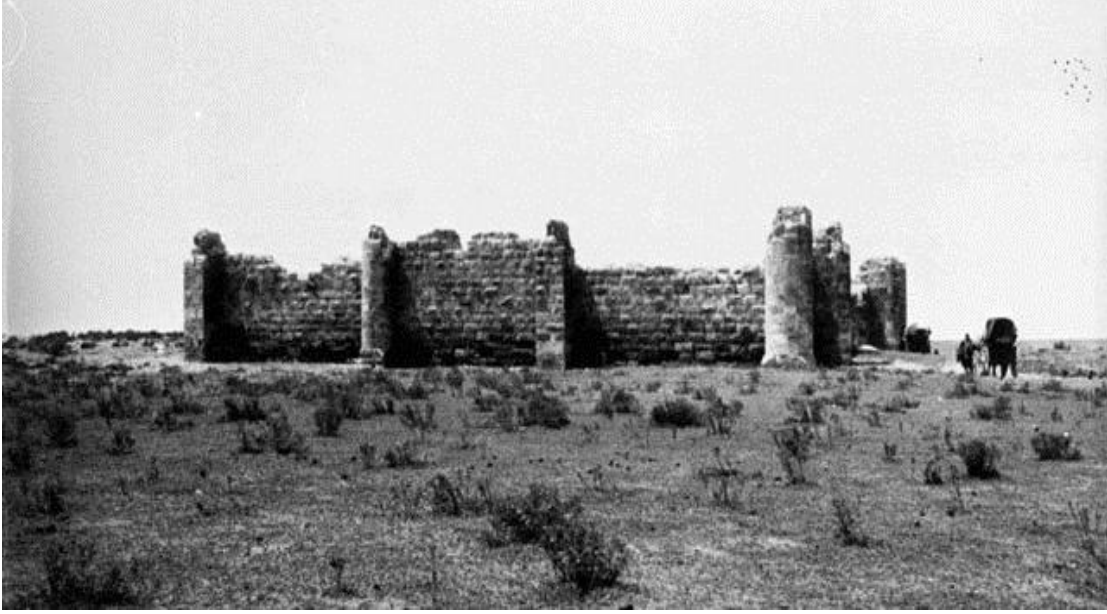

Şekil 5. 44 Sultan Han 'ın (açık kısmın) avlu ortasında bulunan “Köşk Mescidi” (iç eyvanı) (Bediha Uğur).

Şekil 5. 45 Sultan Han 'ın girişi (mermerden yapılmış taç kapısı) (Bediha Uğur).

5. 1. 4. 2. Ağzıkarahan

Şekil 5. 46 Aksaray İli'nin Ağzıkarahan Köyü'nde bulunan Ağzıkarahan'ın onarım görmeden önceki hali (<http://www.acemli68.com/eski-aksaray-resimleri2-t3955.0.html>) (03. 06. 2013).

Şekil 5. 47 Ağzıkarahan'ın günümüzdeki hali (Bediha Uğur). Ağzıkarahan'ın duvarları kesme taş kullanılarak onarılmıştır.

Selçuklu dönemi eseri olan Ağzıkarahan'ın özel yuvaları içindeki iki kitabesinde belirtildiği üzere 1231'de Alâeddin Keykubat zamanında başlanmış ve 1239 Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında tamamlanmıştır. Sultan Han'ı modelindedir. Kervansaray açık ve kapalı kısımları ve açık kısmın ortasında bulunan “Köşk Mescidi” (iç eyvanı) ile Sultan Han'ı tipindedir (Şekil 5. 48). Ağzıkarahan düzgün kesme taş ile yığma duvar tekniği kullanılarak inşa edilmiştir (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Şekil 5. 48 Sultan Han'ın iç eyvanı tipinde olan Ağzıkarahan'ın iç eyvanı ve kemerleri (Bediha Uğur).

Ağzıkarahan'ın (açık kısmın) avlu ortasında bulunan “Köşk Mescidi”nin (iç eyvanı) onarımı günümüzde devam etmektedir. Ağzıkarahan'ın avlusunda bulunan kemerlerin onarımı da günümüzde devam etmektedir. Zaman içinde zarar görmüş taşların onarımı gerçekleştirilmektedir (Şekil 5. 48).

5. 1. 5. Hamamlar

5. 1. 5. 1. Kılıçaslan Hamamı

Şekil 5. 49 Aksaray İli Merkez İlçesi'nin Sofular Mahallesi'nde bulunan Kılıçaslan Hamamı'nın onarım görmeden önceki hali (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).
(Şehir Merkezi Haritası'nda numara: 11 Kılıçaslan Hamamı).

Şekil 5. 50 Kılıçaslan Hamamı'nın günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Yapı onarım görmeden önce kubbe başlangıcına kadar toprakla doludur. Günümüzde yapının onarımı devam etmektedir. Hamamın kubbesine ahşap kolonlar döşenmiştir (Şekil 5. 51). Hamam onarım görmeden önce yıkık durumdadır. Yapının ayakta kalması için gerekli çalışmalar günümüzde devam etmektedir.

Şekil 5. 51 Kılıçaslan Hamamı'nın kubbesinin günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Selçuklu dönemi eseri olan Kılıçaslan Hamamı, II. Kılıçaslan (1156- 1188) tarafından yaptırılmıştır. Plan olarak dikdörtgen planlı yedi kubbelidir (Şekil 5. 48). Dört eyvanlı ve dört köşe odalı plan tipindedir. İnşaatında mahalli kesme taş ve büyük ebatlı tuğla kullanılmıştır. Duvarlar ve kubbeler taş, duvar bağlantıları tuğla ile örülmüştür. Giriş kısmı kare planlı iki odadan ibarettir. Üzerleri iki küçük kubbe ile örtülüdür. Halvet bölümüne iki koridorla geçilmektedir. Halvet kısmı dört eyvanlı dört köşe odalıdır ve üzerini beş kubbe örter. Kubbelerin ölçüleri birbirini tutmamaktadır. Hamam, Osmanlı döneminde birçok onarım görmüştür (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 1. 5. 2. Paşa Hamamı

Şekil 5. 52 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Sofular Mahallesi'nde bulunan Paşa Hamamı ve çevresinin eski hali ([http://www.muzafteray.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(33\).jpg.htm](http://www.muzafteray.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(33).jpg.htm)) (04. 06. 2013).
(Şehir Merkezi Haritasında numara: 12 Paşa Hamamı).

Şekil 5. 53 Paşa Hamamı ve çevresinin günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Şekil 5. 54 Paşa Hamamı'nın günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

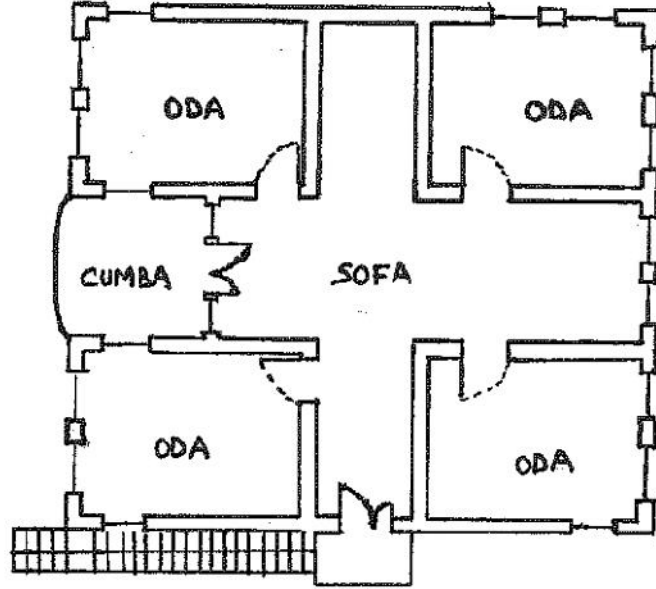
Osmanlı eseri (19. yy.) olan Paşa Hamamı, kare planlı altı odadan teşekkül etmiştir. Bölgesel (Tüf) kesme taştan yapılmıştır. Dikdörtgen planlı altı kubbelidir. Kubbeler taş ile örülmüştür. Üzerlerinde aydınlatma görevi gören küçük delikler mevcuttur. Kubbelerin ikisi küçük, dördü büyüktür (Şekil 5. 53). Giriş kapısı doğu cephede yer almaktadır. Odalarda karşılıklı iki eyvan vardır. Kubbeler köşelerde yer alan kemerler üzerine oturtulmuştur. Hamamın bugünkü kullanımında giriş olarak kullanılan orta kısmında iç bükey altı köşeli bir havuzcuk orijinalliğini korumaktadır. Sonradan eklemelerle tamamen orijinalliğini kaybeden dış cephe kireç harcı ile sıvanmış ve badana edilmiştir. Dış cephede eklemeler yapılmıştır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 2. Konutlar

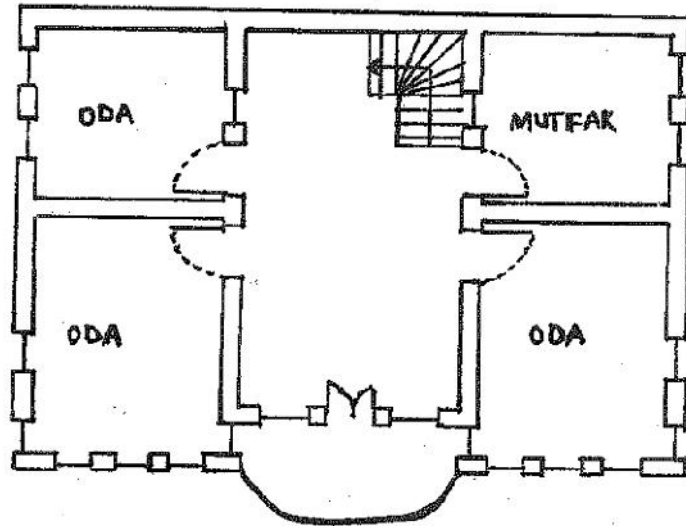

Şekil 5. 55 Aksaray İli'nin Güzelyurt İlçesi'nde bulunan taş işçiliği ile yapılmış konutlar (Bediha Uğur).

5. 2. 1. Plan özellikleri

Şekil 5. 56 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Uslar Konağı'nın zemin kat planı (Bediha Uğur).

Şekil 5. 57 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Şükrü Aktaş Konağı'nın zemin kat planı (Bediha Uğur).

Aksaray evleri genel olarak üç ana bölümden oluşur; ortada avluya açılan büyük, dikdörtgen planlı sofa adı verilen büyük bir oda, evdeki kapalı mekânların çekirdeğini oluşturur. Evin en önemli mekânı olan, aynı zamanda diğer odalara geçiş imkânı veren sofanın bir yanında oturma ve yatak odası, diğer yanında mutfak bulunur. Bu iki yere de ortadaki sofadan geçilir. Sofa yalnız girildiği yönde ışık alan ve üç yanı sedirle çevrili bir yerdir. Sofa üç bölümden oluşmaktadır: Birinci bölüm, seki altı denilen taşlık bölümdür.

Burası sık sık yıkanır, sular delikli taştan akıtılır. Üç yanında taştan kademeler bulunur, buralara ayakkabılar sıralanır. Taş kademelerin üzerinde literekli denilen raflar vardır. Buralara bakır kaplar sıralanır. Seki altından mutfığa ve oturma odasına, iki basamakla da sofaya geçilir. İkinci kısım seki altından iki kademe ile çıkılan ve asıl oturulacak yer olan tahtalı kısımdır. Yaz aylarında kullanılmak üzere açık mutfakların yapıldığı da görülmektedir. Bahçede üstü örtülü yanları açık olan teras biçimli köşkler vardır. Buralarda yazları oturulur ve yatılır. Üçüncü kısım sofanın arka yüzündeki oymalı ahşap bölmeden sonra gelen kısımdır ki, buranın alt kısmına dolaplar yerleştirilmiştir. Yan duvarlara gömülü yüklük denilen büyük dolaplar yataklar içindir. Evler genel planlarıyla dışa tümüyle kapalı, kalın ve yüksek duvarlı, avlu çevresine dizili sofa ve odalardan oluşmaktadır. Pencereilerin tümü avlu yönünde ve parmaklıklıdır. Evler plan yapısı olarak genellikle sarı kesme tuf taşından, iki katlı ve dikdörtgen ya da kare planlı olarak yapılmıştır. Evlerin cephelerinde simetri özelliği mevcuttur. Binaya güney cephede yer alan avlu kapısından girilmektedir. Genellikle giriş tek kemerlidir. Üstünde küçük cumba yer almaktadır. Odalar, taş ya da ahşap döşemelidir. Tavanlarda değişik yapım teknikleri uygulanmıştır. Kimi evlerde ahşap kirişlerin üstü, volkanik bir yapı malzemesi olan ve suyu emen kefeke taşıyla kaplıdır. Kimi evlerde ise kirişler, ahşap kaplamalarla örtülmüştür. Tavanlar göbekli ya da çıta karı tekniğinde süslemeli ve boyalıdır. Mutfak oldukça büyüktür. Zemin seviyesi seki altı ile aynıdır. Mutfaktan genellikle 2- 2,5 m aşağıda bulunan ve sofanın altına rastlayan yerel deyimle “zembil” denilen bodruma inilir. Zembil bugünkü adıyla kiler; buzdolabının olmadığı o devirde yiyecekleri saklamak için serin, mükemmel bir yerdir. Hamam eski evlerde bahçeye açılmaktadır. Çünkü çamaşır bahçede yıkanmaktadır. Diğer yandan hamam, mutfakla bağlantılıdır. Çünkü mutfakla hamam duvarı arasında konan kazan mutfaktan ısıtılmaktadır

(<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-59342/sivil-mimari-ornekler.html>) (06. 06. 2013).

5. 2. 2. Cephe özellikleri

Şekil 5. 58 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Ekecik Konağı'nın güney cephesi (Bediha Uğur).

Şekil 5. 59 Ekecik Konağı'nın batı cephesi (Bediha Uğur).

Konağa güney cephede yer alan avlu kapısından girilmektedir. Tek kemerlidir. Üstünde küçük cumba yer almaktadır (Şekil 5. 58). Ana kapı batı cephesindedir Şekil (5. 59). Alt kat düzgün işlenmiş kesme taştan yapılmıştır. Pencereleler dikdörtgen şeklindedir. Üst kat alt kattan dışarı taşmıştır. Çıkıntı kısımlar taş konsollarla desteklenmektedir. Evlerin cepheleri genellikle simetri özelliğini taşımaktadır. Balkon bina cephesinden çok az dışarı taşmıştır. Balkon kapısı ve balkonda yer alan iki pencere kemerlidir.

5. 2. 3. Yapım sistemi

Şekil 5. 60 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Küçük Bölcek Mahallesi'nde bulunan konak (Bediha Uğur).

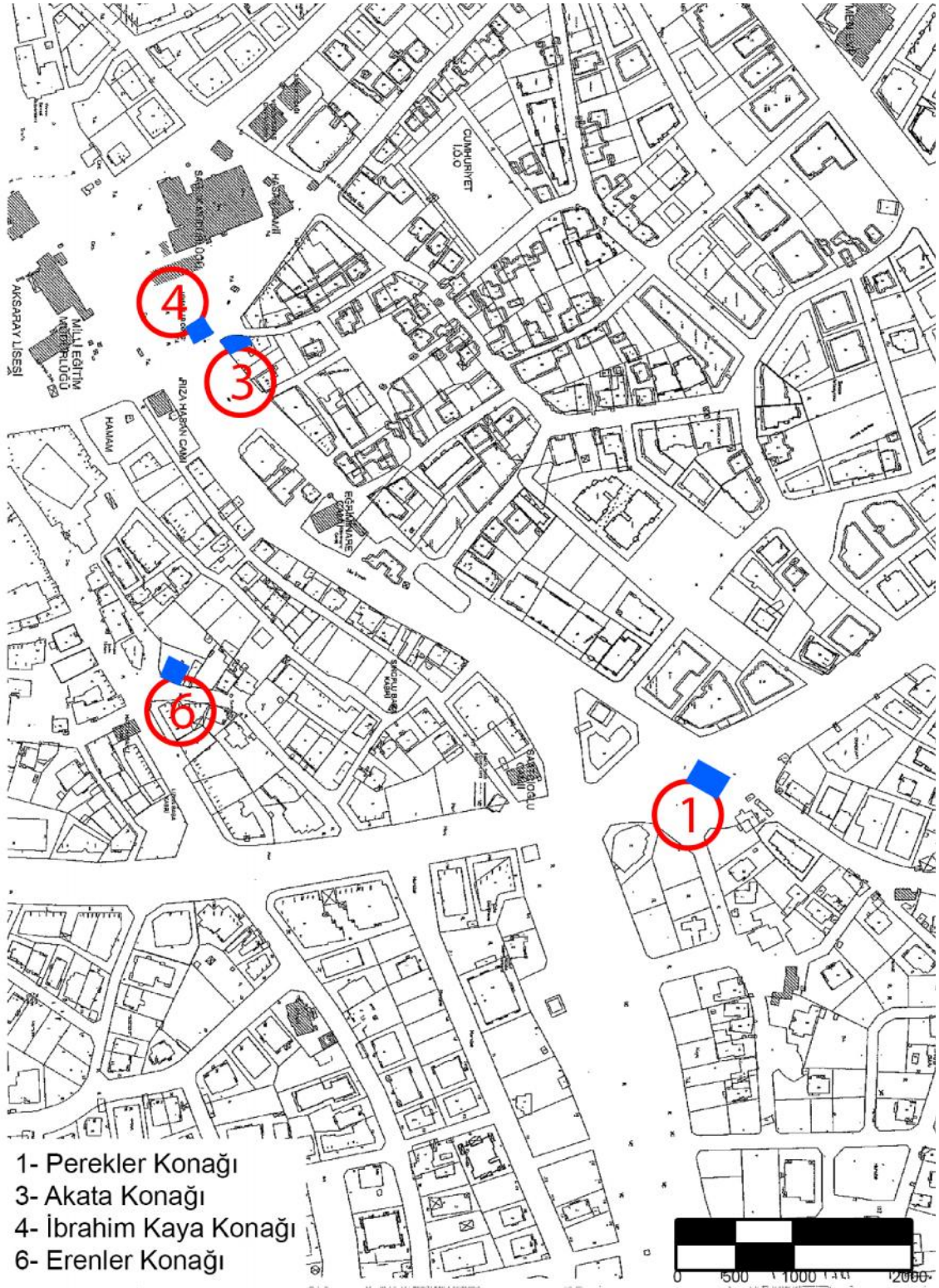
Evler genellikle kesme, sarı (Tüf Taşı) taştan yapılmıştır ve yöresel taş malzeme kullanılarak yığma sistemle yapılmıştır. Çatı ahşap ve kiremit kaplıdır. Kesme taş dış cephelerde, moloz taş subasman seviyesine kadar kullanılmıştır. Dış duvar iç dolgularda; moloz taş, kerpiç ve harç kullanılmıştır.

5. 2. 4. Süsleme özellikleri

Şekil 5. 61 Aksaray İli'nin Ağzıkarahan Köyü'nde bulunan taş oyma işçiliği ile yapılmış konut (Bediha Uğur).

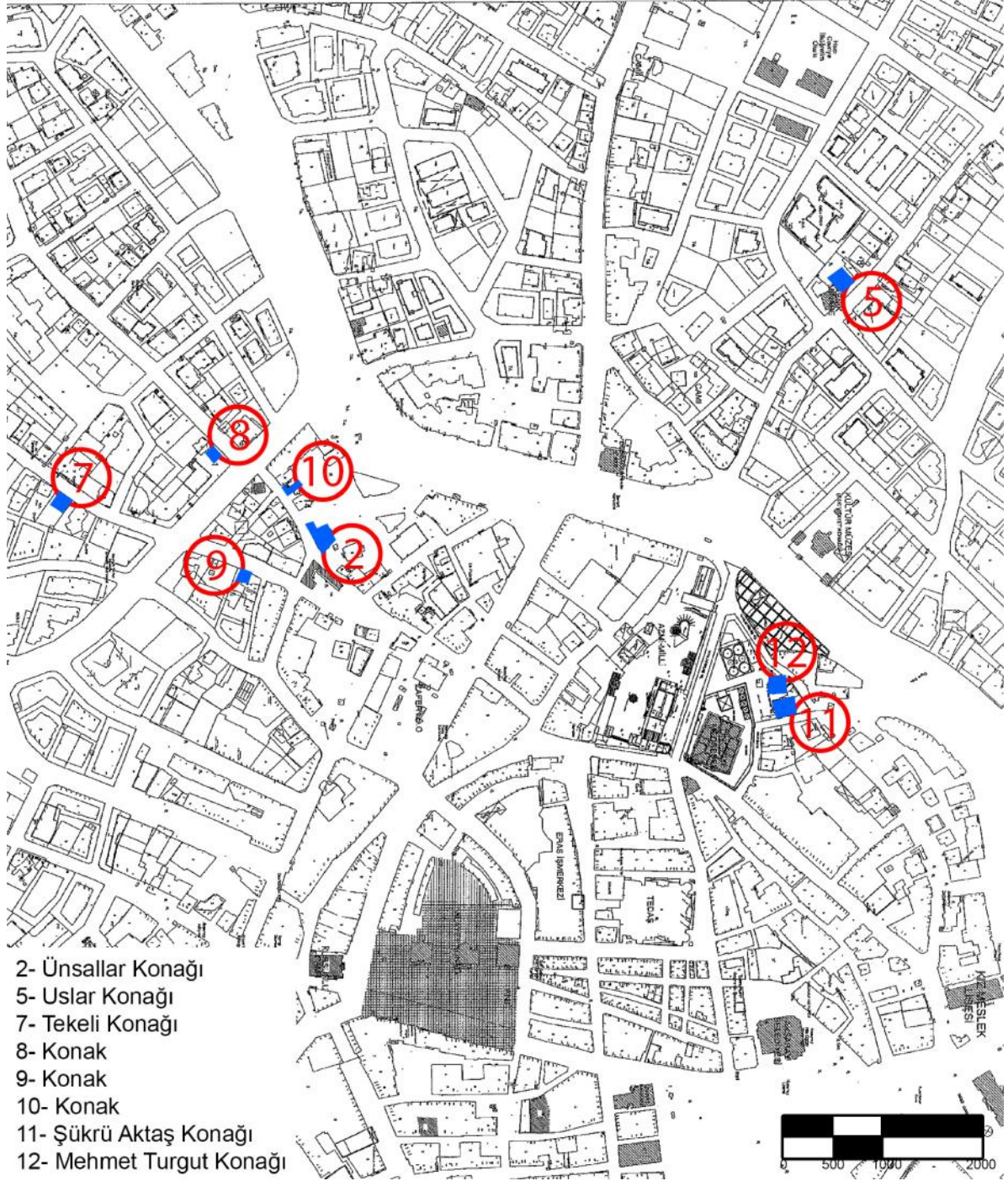
Yapı malzemesi ön cephede düzgün yontu kesme taş malzeme kullanılmış olup taş oyma işçiliğini sergileyen konuttur. Cephe köşe noktalarındaki taşlar belirgin olarak yapılmıştır.

Şekil 5. 62 Aksaray İli'nin konakların konumunu gösteren Şehir Merkezi Haritası I

(Aksaray Belediyesi'nden alınmıştır).

(Haritanın listesi tez konusuna göre düzenlenmiştir).

Şekil 5. 63 Aksaray İli'nin konakların konumunu gösteren Şehir Merkezi Haritası II
 (Aksaray Belediyesi'nden alınmıştır).
 (Haritanın listesi tez konusuna göre düzenlenmiştir).

5. 2. 5. Aksaray'daki konut örnekleri
 5. 2. 5. 1. Perekler Konağı

Şekil 5. 64 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Kemeraltı Mahallesi'nde bulunan Perekler Konağı'nın batı cephesi (Bediha Uğur).

Osmanlı dönemine (H. 1310- 1312) ait olan bir konaktır. Kesme sarı (tüf taşı) taştan yapılmıştır. Dikdörtgen planlı ve iki katlıdır. Taş avluya açılan kapısı kitabelidir. Giriş kapısının önünde bulunan mimari kısım tamamen yok olmuştur. Giriş üzerinde bulunan balkon sonradan kaldırılmıştır. Kemerli balkon kapısı halen mevcuttur (Şekil 5. 64). Giriş kapısı üzerinde yarım daire aydınlatma penceresi vardır. Konakta tespit edilemeyen zamanlarda çeşitli tamirler yapılmıştır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Şekil 5. 65 Perekler Konağı'nın doğu cephesi (Bediha Uğur).

Perekler Konağı'nın pencerelerinin ve çatının günümüzde onarıma ihtiyacı vardır. Konağın çatısı ahşap olup üzeri kiremit örtülüdür. Kiremitlerin bir kısmı günümüzde yok olmuş durumdadır. Pencere camlarının bir kısmı kırılmış durumdadır. Pencerelerin demirden yapılmış parmaklıkları ise paslanmıştır.

5. 2. 5. 2. Ünsallar Konağı

Şekil 5. 66 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Taşpazar Mahallesi'nde bulunan Ünsallar Konağı'nın güney cephesi (Bediha Uğur).

Osmanlı dönemine (19. yy.) ait olan bir konaktır. Konak, kesme taştan yapılmıştır. Dikdörtgen planlıdır. Bodrum dâhil üç katlıdır. Güney cephede yer alan giriş iki kemerli ve tek sütunludur. Giriş kapısına iki sıra merdivenle çıkılmaktadır. Kapı kemerli olup üzerinde yarım daire aydınlatma penceresi mevcuttur. Pencere dikdörtgen şeklindedir. Kenarları kabartma olarak belirtilmiştir. Ön cephede köşeler giriş bölümünün kenarları ve pencere çerçeveleri geometrik motifli kabartma taş süslemelidir. Üst kat kabartma kuşakla alt kattan ayrılmaktadır. Giriş üzerinde eli böğründelerle taşınan çıkma balkon yer almaktadır. Balkon üstündeki saçak iki ağaç direk taşınmaktadır (Şekil 5. 66) (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 2. 5. 3. Akata Konağı

Şekil 5. 67 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Kemeraltı Mahallesi'nde bulunan Akata Konağı'nın batı cephesi (Bediha Uğur).

Osmanlı dönemine (19. yy.) ait olan bir konaktır. Konak, kesme sarı (Tuf Taşı) taştan yapılmıştır. İki katlıdır. Binanın ön cephesinin yarısı tamamen yıktırılıp yeniden modern şekilde yaptırılmıştır (Şekil 5. 67).

Şekil 5. 68 Akata Konağı'nın güney cephesi (Bediha Uğur).

Avluya üçgen alınlıklı taş kapıdan girilmektedir. Pencere dikdörtgendir. Alt kat pencerelerinin kenarları dikdörtgen kabartma bitkisel motiflerle süslüdür. Pencere üstlerine kabartma motifleri işlenmiştir. İkinci kat dışa çıkıktır. Taş konsollar ile desteklenmiştir. Bu konsollar üzerindeki bitkisel motifler kabartma olarak işlenmiştir. Alt ve üst katın ve köşelerinde ortalarında süsleme elemanı olarak kullanılan yarım sütunlar vardır (Şekil 5.68). Konağın çatısı yeni yapılmıştır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Şekil 5. 69 Akata Konağı ve İbrahim Kaya Konağı (Bediha Uğur).
Akata Konağı ile İbrahim Kaya Konağı konumları nedeniyle yan yanadır.

Şekil 5. 70 Baş Köprü (Bölcek Köprüsü) ve Akata ile İbrahim Kaya Konağı (Bediha Uğur).

5. 2. 5. 4. İbrahim Kaya Konağı

Şekil 5. 71 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Kızıl Minare Mahallesi'nde bulunan İbrahim Kaya Konağı'nın batı cephesi (Bediha Uğur).

Osmanlı dönemine (19. yy.) ait olan bir konaktır. Konak, sarı (tüf taş) kesme taştan yapılmıştır. İki katlı ve kare planlıdır. Batı ve güney cephesi aynı mimari unsurları içermektedir. Batı cephede çift kemerli ortasında sekizgen köşeli yüksek kaideli taş sütun olan giriş vardır. Kapının üzerinde yarım daire şeklinde aydınlatma penceresi vardır. Ayrıca girişte kapının sağ ve solunda basık kemerli pencereler yer almaktadır. Girişin üzerinde eli böğründelerle desteklenmiş dışarı taşırılmış balkon yer almaktadır. Balkonun iki tane yuvarlak kemeri görülmektedir. Balkonun sağ ve solunda dikdörtgen şekilli simetrik dört pencere bulunmaktadır (Şekil 5. 71).

Şekil 5. 72 İbrahim Kaya Konağı'nın kuzeybatı cephesi (Bediha Uğur).

Konağın kuzeybatı köşesi kesilerek yola uydurulmuştur. Binanın köşeleri tabandan çatıya kadar geometrik motifli kabartma taş süslemelerle bezenmiştir (Şekil 5. 72). Konak restore edilmiştir (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 2. 5. 5. Uslar Konağı

Şekil 5. 73 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Küçük Bölcek Mahallesi'nde bulunan Uslar Konağı'nın doğu cephesi (Bediha Uğur).

Konağın yapım tarihi 1949'dur. Konak, düzgün kesme taştan yapılmıştır. İki katlı ve dikdörtgen planlıdır. Binanın kapısı doğu cephede yer almaktadır. Kapı dikdörtgen biçimli ve kenarları kabartma taş olarak inşa edilmiştir. Kapı üzerinde yarım daire aydınlatma penceresi vardır. Alt kat pencereleri dikdörtgen şeklinde olup kenarları kabartma olarak belirlenmiştir. İkinci katta giriş kapısının üzerinde iki kemerli gömme balkon yer almaktadır. Balkon kapısı ve iki yanında yer alan pencereler dikdörtgen şeklindedir. Balkonu çevreleyen taşlar kabartma olarak işlenmiştir. Birinci kat ile ikinci katı konsollarla destekli çıkma şeklindeki kuşak ayırmaktadır. İkinci katının diğer pencerelerinin üst kısımları sivri kemerlidir. İkinci katla çatıyı üç sıra oyma kuşak ayırmaktadır. Çatı ahşaptır. Balkon üzerinde üçgen alınlık oluşturmaktadır. Alınlık oyma süslemelidir. Çatı kiremit örtülüdür. Konakta küçük onarımlar yapılmıştır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 2. 5. 6. Erenler Konağı

Şekil 5. 74 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Sofular Mahallesi'nde bulunan Erenler Konağı'nın doğu cephesi (Bediha Uğur).

Konak, Cumhuriyet dönemi eseridir. Konak kesme taştan, dikdörtgen planlı ve iki katlı olarak yapılmıştır. Gömme, beşik kemerli girişten sonra bir kapısı gelmektedir. Pencereleleri dikdörtgen biçimlidir. İkinci kata geçiş ince bir silme ile yapılmıştır. Çatı ahşap ve kiremit kaplıdır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

5. 2. 5. 8. Konak

Şekil 5. 76 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Taşpazar Mahallesi'nde bulunan konağın güney cephesi (Bediha Uğur).

Konak, Cumhuriyet dönemi eseridir. Kesme taştan, dikdörtgen planlı ve iki katlı olarak yapılmıştır. İki katı birbirinden kalın bordürler ayırmaktadır. Pencerelemi dikdörtgen biçimlidir, üst kat pencerelerinin kenarlarını kalın bir bordür çevrelemektedir. Üst kat, alt kattan çıkık konumda olup çatı ahşap ve kiremit kaplıdır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Konağın dış cephesinde bulunan kesme taşların günümüzde onarıma ihtiyacı vardır. Kesme taşlar zaman içinde zarar görmüştür. Konağın ahşaptan yapılmış pencereleri zaman içinde zarar görmüştür. Ahşaptan yapılmış giriş kapısının da günümüzde onarıma ihtiyacı vardır.

5. 2. 5. 9. Konak

Şekil 5. 77 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Paşacık Mahallesi'nde bulunan konağın güney cephesi (Bediha Uğur).

Konak, Cumhuriyet dönemi eseridir. Bodrum ile beraber iki katlıdır. Bodrumla üst katı ince bir silmeyle ayrılmıştır. Kesme taştan yapılmıştır. Ön cephe pencereleri dikdörtgen biçimli yan cephe pencereleri küçük ve karedir. Çatı ahşap ve kiremit kaplıdır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Konağın çatısının günümüzde onarıma ihtiyacı vardır. Çatı kiremitlerinin büyük bir kısmı yok olmuş durumdadır (Şekil 5. 78).

Şekil 5. 78 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Paşacık Mahallesi'nde bulunan konağın çatısı (Bediha Uğur).

Şekil 5. 79 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Paşacık Mahallesi'nde bulunan konağın pencereleri (Bediha Uğur).

Pencere camlarının büyük bir kısmı kırılmış durumdadır. Dış cephede bulunan kesme taşlar zaman içinde zarar görmüştür. Konağın pencerelerin ve dış cephenin onarıma ihtiyacı vardır. Konak günümüzde terk edilmiş durumdadır.

5. 2. 5. 10. Konak

Şekil 5. 80 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Taşpazar Mahallesi'nde bulunan konağın kuzey cephesi (Bediha Uğur).

Konak, Cumhuriyet dönemi eseridir. Kesme taştan, dikdörtgen planlı ve iki katlı olarak yapılmıştır. Pencerelele dikdörtgen biçimlidir. Üst kat ön cephesi çıkık konumda olup yapıya sivri kemerli bir kapıdan girilir. Avlu kapısı yuvarlak kemerlidir. Üst kattaki balkon ahşap tavanlı ve ahşap direklerle desteklenmiştir. Çatı ahşap ve kiremit kaplıdır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Konağın dış cephesinde zaman içinde çatlaklar oluşmuştur. Onarıma ihtiyacı vardır. Günümüzde konağın pencerelerinin camı bulunmamaktadır. Konağın pencerelerin onarıma ihtiyacı vardır. Konak günümüzde terk edilmiş durumdadır.

5. 2. 5. 11. Şükrü Aktaş Konağı

Şekil 5. 81 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Zincirli Mahallesi'nde bulunan Şükrü Aktaş Konağı'nın onarım görmeden önceki hali (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Şekil 5. 82 Şükrü Aktaş Konağı'nın günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Konak, Cumhuriyet dönemi eseridir. İki katlı ve kesme taştan yapılmış olan evin alt ve üst kat planları aynıdır. Alt kattaki giriş beşik kemerli olup kapısı iki kanatlıdır. Üst kat duvarları eli böğründelerle dışarı doğru taşırılmıştır. Üst katta bulunan balkon ahşap tavanlı ve kiremit kaplıdır. Konağın çatısı kiremit kaplamadır (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Günümüzde Şükrü Aktaş Konağı, Aksaray Belediyesi tarafından restore edilmiştir. Konağın dış cephesinde kullanılan kesme taşlar, pencereler ve kapılar yenilenmiştir. Balkonun ahşap tavanı ve konağın çatısı yenilenmiştir.

Şekil 5. 83 Şükrü Aktaş Konağı'nın günümüzdeki kemerli girişi (Bediha Uğur).

5. 2. 5. 12. Mehmet Turgut Konağı

Şekil 5. 84 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Zincirli Mahallesi'nde bulunan Mehmet Turgut Konağı'nın onarım görmeden önceki hali (Erdem, R. , ve diğerleri, 2004).

Şekil 5. 85 Mehmet Turgut Konağı'nın günümüzdeki hali (Bediha Uğur).

Konak, Cumhuriyet dönemi eseridir. Kesme taştan, dikdörtgen planlı ve iki katlı olarak yapılmıştır. Giriş kapısı ahşap ve iki kanatlıdır. Üst kat taş konsollarla desteklenerek dışarı doğru taşırılmıştır. Üst kattaki balkon kapısının üzerinde elips şeklinde aydınlatma penceresi görülmektedir. Pencereleeri cumbalı ve dikdörtgen biçimlidir. Çatı ahşap ve kiremit kaplıdır. Konağın balkon kısmı çökmek üzeredir (Şekil 5. 84) (Ayçin, F. , ve diğerleri, 2009).

Günümüzde Mehmet Turgut Konağı, Aksaray Belediyesi tarafından restore edilmiştir. Konağın dış cephesinde kullanılan kesme taşlar, pencereler ve kapılar yenilenmiştir. Balkonun ahşap tavanı ve konağın çatısı yenilenmiştir.

Şekil 5. 86 Mehmet Turgut Konağı'nın günümüzdeki girişi (Bediha Uğur).

Mehmet Turgut Konağı ile Şükrü Aktaş Konağı konumları nedeniyle yan yanadır (Şekil 5. 87).

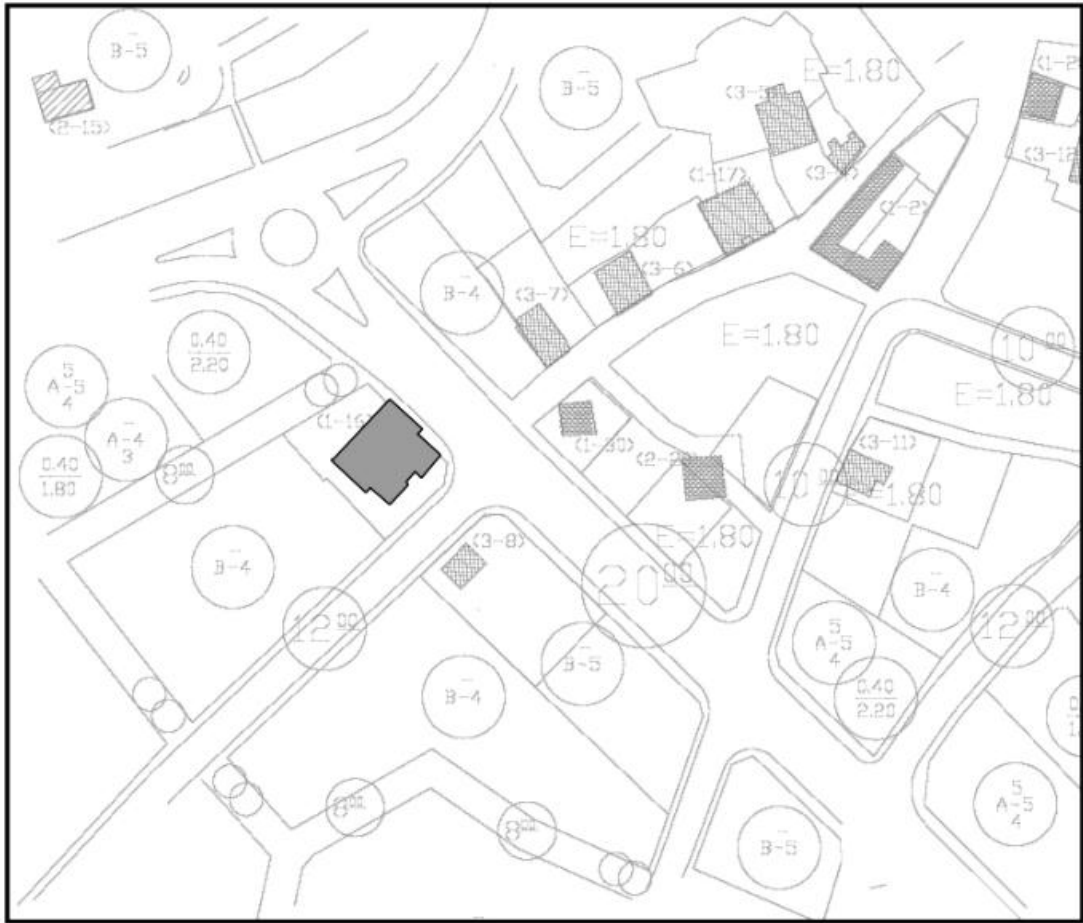
Şekil 5. 87 Mehmet Turgut Konağı ile Şükrü Aktaş Konağı (Bediha Uğur).

Günümüz modern dünyanın sunduğu olanaklar bu tarihi konakları yok etmekte ve tarihi konaklara zarar vermektedir. Kentleşmenin sunduğu olanaklar tarihi konakların ikinci planda olmasına sebep olup zarar görmesine neden olmuştur. Geçmişten geleceğe birer kültür mirası olarak bize emanet edilen bu yapıların günlük hayata katılan işlevleri ile yaşaması gerekir. İki konakta Aksaray Belediyesi tarafından restore edilmiştir. Restore edilmeden önce durumları iyi olmayan iki konak günümüzde işlev kazanmış durumdadırlar.

5. 2. 6. Çorakçılar Konağı

Geleneksel Aksaray evlerinin 20. y.y.'da ki örneklerinden biri olan Çorakçılar Konağı kesme taştan yapılmıştır. Yapı, Vehbi Çorakçı (lakabı Kara Vehbi) tarafından Cumhuriyet döneminde konut olarak yapılmıştır. Günümüzde şahıs mülkü konut olarak varlığını sürdüren yapı çalışma kapsamında rölöveleri alınarak ayrıntılı bölümde incelenmiştir. Konağın konumu, tarihçesi, plan özellikleri, cephe özellikleri, yapı malzemesi, süsleme özelliklerine dair bilgiler ayrıntılı olarak incelenmiş ve örnekler ile açıklanmıştır. Çorakçılar Konağı, Aksaray'ın yerel (vernaküler) konut mimarlığı örneklerinin 20. y.y.'da ki versiyonu olarak belge niteliği taşıyan önemli bir yapıdır. Bu nedenle tescillenmesi geçmişten geleceğe aktarılacak bir kültür varlığı olarak literatüre girmesi gerekir.

5. 2. 6. 1. Çorakçılar Konağı'nın konumu

Şekil 5. 88 Çorakçılar Konağı'nın konumu (liste 1- 16) (Aksaray Belediyesi'nden alınmıştır).

Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nin Çorakçı Sokak, Taşpazar Mahallesi'nde bulunan Çorakçılar Konağı batıdan anayola bitişik konumda bulunmaktadır (Şekil 5. 89). Çorakçılar Konağı, nüfus yoğunluğunun ve yerleşme oranının en fazla olduğu Taşpazar Mahallesi'nde yer almaktadır. Anayol üzerinde bulunan bu tarihi konağın çevresinde ki trafik yoğunluğu oldukça fazladır. Taşpazar Mahallesi'nde bulunan birçok tarihi konak Çorakçılar Konağı'na komşu olmakla birlikte aynı mahallede bulunmaktadır. Bunlar, Envanter numaraları ile birlikte; Çorakçılar Konağı'nın kuzeyinde bulunan konak, 68.00 - (3. 8), batısında bulunan konak, 68.00 - (3. 7), konak, 68.00 - (3. 6), Ünsallar Konağı 68.00 - (1. 17) ve kuzey batısında bulunan konak 68.00 - (3. 11)' tır. Bu tarihi konaklar Çorakçılar Konağı'nın konumu itibariyle çok yakınında yer almaktadır (Şekil 5. 88).

Şekil 5. 89 Çorakçılar Konağı (Bediha Uğur).

5. 2. 6. 2. Çorakçılar Konağı'nın tarihçesi

Çorakçılar Konağı, Cumhuriyet dönemi eseridir. Cumhuriyet döneminde Atatürk, Çorakçılar Konağı'nda bir gün misafir olmuştur ve misafirperverliğinden ötürü Atatürk, konağın sahibi olan Vehbi Çorakçı' yı (lakabı Kara Vehbi) Aksaray mebusu yapmıştır. Konağın isminin nereden geldiği ve halk dili ile anılan tarihi geçmişi bu bilgilerle bilinmektedir. Çorakçılar kelimesinin özel bir anlamı yoktur. Konak ismini sahibi olan Vehbi Çorakçı' nın soyadından almıştır.

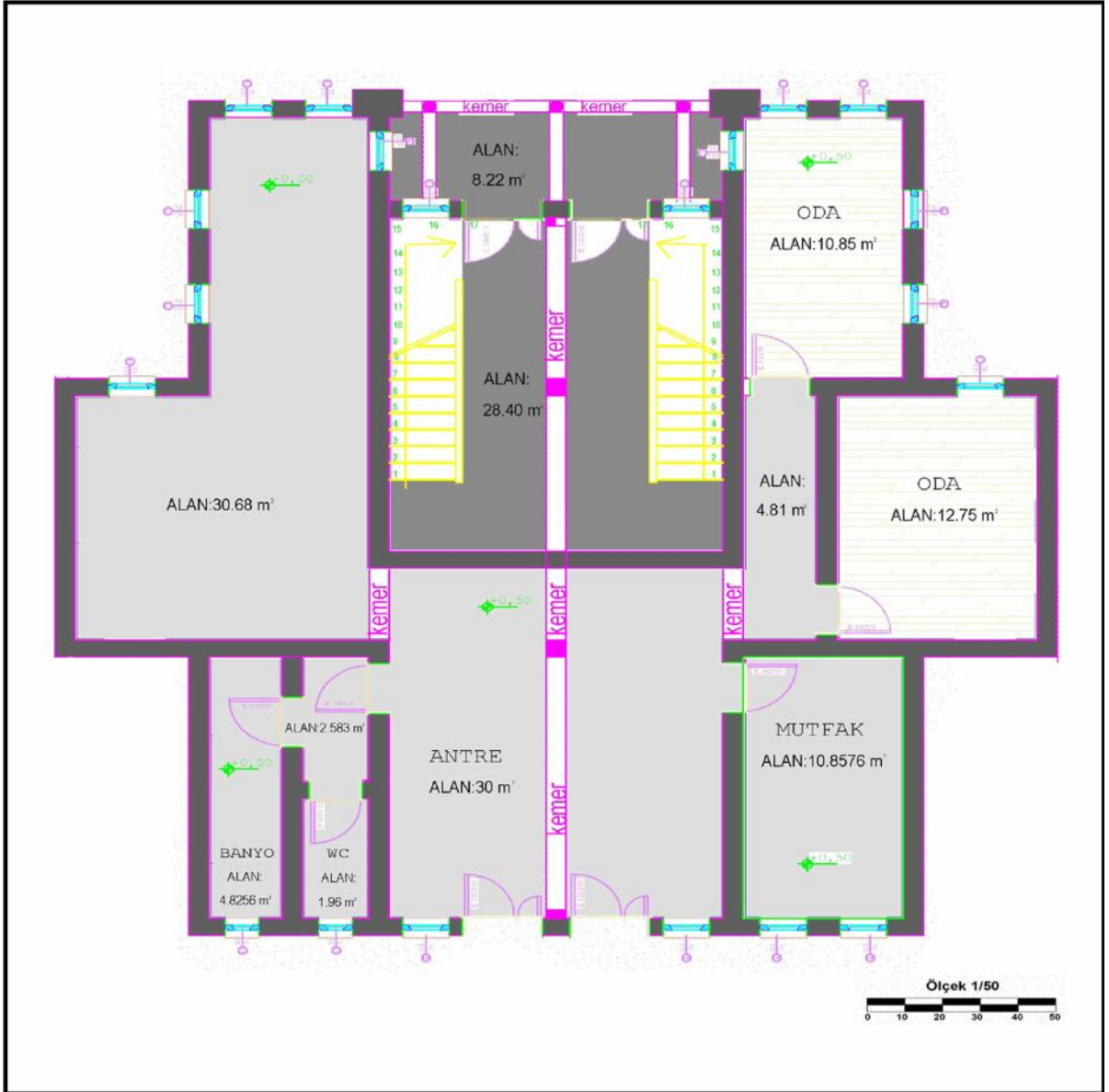
5. 2. 6. 3. Çorakçılar Konağı'nın plan özellikleri

İki katlı olan yapıya zemin katta kuzey ve güney cephesinden çift kanatlı, dört kapıyla girilmektedir. Kuzeydeki giriş kapılarının yan taraflarında bulunan tek kollu iki merdivenlerle üst kata çıkılmaktadır. Giriş kapılarından ulaşılan antrenin sağında mutfak, solunda banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Antrenin sağ tarafında bir kemerle geçişle ulaşılan koridora açılan iki oda, sol tarafında yine kemerli bir geçişle ulaşılan “ L ” biçiminde oda bulunmaktadır.

Birinci katta, merdivenlerin ulaştığı sekizgen bir merkezi mekân, bir orta sofa bulun -maktadır. Sofanın merdivene karşısına gelen yüzünde bir eyvan ve bu eyvandan ulaşılan balkon bulunmaktadır. Eyvanın iki yanında mutfak, banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Merdivenlerin yanlarında iki oda bu iki odanın arasında bir balkon ve sofanın ortadaki iki yüzünde iki oda daha mevcuttur.

Birinci kat planı geleneksel Osmanlı konutunda görülen ve saraylar gibi üst yapıya ait sofalı divanhane plan şemasını çağrıştırmaktadır (Şekil 5. 91).

*Ayrıntılı bilgi için bakınız (Pilehvarian, N. K. , (2011), Mili Saraylar, sayfa: 9- 17).

Şekil 5. 90 Çorakçılar Konağı'nın zemin kat planı (Bediha Uğur).

Şekil 5. 91 Çorakçılar Konağı'nın birinci kat planı (Bediha Uğur).

Şekil 5. 92 Çorakçılar Konağı'nın zemin katının güneyinde bulunan giriş kapısı ve giriş kapısının yanında bulunan kemerler (Bediha Uğur).

Çorakçılar Konağı'nın zemin katının güneyinde çift kanatlı, iki giriş kapısının ortasında iki kemer (son kemeri yarım daire biçimde) bulunmaktadır. Son kemeri yarım daire biçiminde olan kemer, bölücü duvarın ardından devam etmektedir (Şekil 5. 92). Bu kemerlerin uzantısı bölücü duvarın ardından yine aynı şekilde konağın kuzeyinde mevcuttur.

Şekil 5. 93 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan antre (Bediha Uğur).

Konağın zemin katında girişin ardında bulunan antre günümüzde oturma alanı olarak da kullanılmaktadır. Antrenin sağ tarafında mutfak ve küçük bir koridor, yatak odası, oturma odası vardır. Antrenin sol tarafında ise tuvalet, banyo ve “L” biçiminde kullanılmayan bir oda vardır. Fotoğrafta görünen kapı dikdörtgen biçiminde, tek kanatlı mutfak kapısıdır. Mutfak giriş kapısının önünde yükselti (kapı eşiği) vardır (Şekil 5. 93).

Şekil 5. 94 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan mutfak (Bediha Uğur).

Konağın zemin katında bulunan dikdörtgen planlı mutfağın giriş kapısının sol tarafında ki duvarda yan yana iki tane büyük kemer vardır. İlk kemerin önünde mutfağın ocak kısmı bulunmaktadır. İkinci büyük kemerin önünde ise kapların konulduğu ahşaptan yapılmış terek (mutfak rafı) bulunmaktadır (Şekil 5. 94).

Şekil 5. 95 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan mutfak (Bediha Uğur).

Konağın mutfağının dikdörtgen biçiminde, tek kantlı giriş kapısının üstünde bir tane büyük kemer bulunmaktadır. Mutfağın giriş kapısının sağ tarafında ki duvarda ise yine büyük bir kemer bulunmaktadır. Bu kemerin önünde kapların konulduğu ahşaptan yapılmış terek (mutfak rafı) bulunmaktadır. Bu kemerin yan tarafında iki tane basık kemerli pencere bulunmaktadır. Mutfağın son penceresi tezgâh bölümünün yanındadır (Şekil 5. 96).

Şekil 5. 96 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan mutfak (Bediha Uğur).

Şekil 5. 97 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan mutfak (Bediha Uğur).

Mutfakta bulaşıkların yıkanıldığı tezgâh bölümüdür. Tezgâhın uzunluğu oldukça fazladır. Uzunluğu sol duvarda ki mutfak tereğine kadar uzanmaktadır (Şekil 5. 94). Tezgâhın alt bölümü kullanılmamaktadır. Alt kısmı bir örtü ile kapatılmıştır. Tezgâhın altında taştan yapılmış destekleyiciler bulunmaktadır. Günümüzde mutfak onarımı ihtiyacı vardır. Özellikle mutfak terekleri ve duvarların onarımı ihtiyacı daha fazladır.

Şekil 5. 98 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan koridor (Bediha Uğur).

Antrenin sağ tarafında bir kemerle geçişle ulaşılan koridora açılan iki oda vardır. Bu odalar yatak odası ve oturma odasıdır.

Şekil 5. 99 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan koridor (Bediha Uğur).

Koridorun sağ duvarında görünen dikdörtgen biçiminde, tek kanatlı kapı yatak odasının kapısıdır. Koridorun bitişinde dolap ve dolabın üstünde yorgan, yastıkların konulduğu yüklük bulunmaktadır (Şekil 5. 99).

Şekil 5. 100 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan oturma odası (Bediha Uğur).

Şekil 5. 101 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan oturma odası (Bediha Uğur).

Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan oturma odası dikdörtgen planlıdır. Tek kanatlı giriş kapısının üstünde büyük bir kemer vardır. Kapının yanında ki sol duvarda ise yine bir tane büyük kemer vardır (Şekil 5. 100). Sol duvarda ki kemerin önünde dolap ve oturma elemanı bulunmaktadır. Odanın sağ duvarında ve karşı duvarında ise iki tane basık kemerli pencere bulunmaktadır (Şekil 5. 101). Odanın üç duvarının önünde oturma elemanı bulunmaktadır.

Şekil 5. 102 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında, antrenin solunda bulunan banyo ve tuvalet (Bediha Uğur).

Konağın zemin katının giriş kapılarından ulaşılan antrenin solunda banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Fotoğrafta görünen, antrenin solunda bulunan tek kanatlı kapı banyo ve tuvaletin ana giriş kapısıdır (Şekil 5. 102).

Şekil 5. 103 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan banyo ve tuvaletin ortak alanı (Bediha Uğur).

Şekil 5. 104 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan banyo ve tuvaletin kapıları (Bediha Uğur).

Konağın zemin katında bulunan banyo ve tuvaletin ortak bir alanı vardır (Şekil 5. 103). Bu alanın bitiş noktasında banyo bulunmaktadır. Banyonun yan tarafında ise tuvalet bulunmaktadır (Şekil 5. 104).

Şekil 5. 105 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında, antrenin sol tarafında bulunan kemerli bir geçişle ulaşılan “ L ” biçiminde ki oda (Bediha Uğur).

Konağın zemin katında, antrenin sol tarafında bulunan kemerli bir geçişle ulaşılan “ L ” biçiminde ki odadır. Kemerin alt kısmı tül perde ile kapatılmıştır ve bu alan günümüzde kullanılmamaktadır (Şekil 5. 105).

Şekil 5. 106 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan merdivenler (Bediha Uğur).

Konağın zemin katının kuzeydeki giriş kapılarının yan taraflarında bulunan tek kollu iki merdivenlerle üst kata çıkılmaktadır (Şekil 5. 107). Konağın zemin katının güneydeki çift kanatlı iki giriş kapısının ortasında başlayan bu kemerler, bölücü duvarın ardından konağın yine kuzeydeki çift kanatlı iki giriş kapısının ortasında son bulmaktadır (Şekil 5. 106).

Şekil 5. 107 Çorakçılar Konağı'nın zemin katından başlayan merdivenler ve konağın birinci katında bulunan eyvan (Bediha Uğur).

Şekil 5. 108 Çorakçılar Konağı'nın birinci katı (Bediha Uğur).

Konağın birinci katında, merdivenlerin ulaştığı sekizgen bir merkezi mekân, bir orta sofa bulunmaktadır. Sofanın merdivene karşısına gelen yüzünde bir eyvan ve bu eyvandan ulaşılan balkon bulunmaktadır (Şekil 5. 109). Balkona çift kanatlı, iki kapıyla girilmektedir. Fotoğrafta görünen dikdörtgen biçiminde ki balkon kapılarının üst kısmında daire şeklinde iki tane aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Balkon kapılarının yan taraflarında ise birer tane dikdörtgen biçiminde pencere bulunmaktadır (Şekil 5. 108).

Şekil 5. 109 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında bulunan ve eyvandan ulaşılan balkon (Bediha Uğur).

Konağın birinci katında bulunan ve eyvandan ulaşılan balkon dikdörtgen planlıdır. Dikdörtgen biçiminde ki balkon kapılarının yan taraflarında iki tane dikdörtgen biçiminde pencere bulunmaktadır.

Şekil 5. 110 Çorakçılar Konağı'nın merdivenin yanında bulunan, birinci katındaki oturma odasının girişi (Bediha Uğur).

Şekil 5. 111 Çorakçılar Konağı'nın merdivenin yanında bulunan, birinci katındaki oturma odasının iç görünümü (Bediha Uğur).

Konağın birinci katında, merdivenlerin yanlarında iki oda mevcuttur. Bunlar günümüzde oturma odası ve çocuk odası olarak kullanılmaktadır. Merdivenin yanında bulunan oturma odası dikdörtgen planlıdır. Odanın üç duvarında dikdörtgen biçiminde pencere bulunmaktadır.

Şekil 5. 112 Çorakçılar Konağı'nın merdivenin yanında bulunan, birinci katındaki çocuk odasının iç görünümü (Bediha Uğur).

Merdivenin yanında bulunan çocuk odası dikdörtgen planlıdır. Odanın üç duvarında dikdörtgen biçiminde pencere bulunmaktadır.

Konağın birinci katında bulunan eyvanın iki yanında mutfak, banyo ve tuvalet bulunmaktadır.

Şekil 5. 113 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında bulunan mutfakın iç görünümü (Bediha Uğur).

Konağın birinci katında bulunan mutfak dikdörtgen planlıdır. Mutfakın sağ ve karşı duvarında dikdörtgen biçiminde pencere bulunmaktadır. Günümüzde mutfak duvarlarının ve ahşaptan yapılmış mutfak dolaplarının onarıma ihtiyacı vardır.

Şekil 5. 114 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında bulunan eyvanın yanında ki banyo ve tuvaletin girişi (Bediha Uğur).

Şekil 5. 115 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında bulunan banyo ve tuvalet (Bediha Uğur).

Konağın birinci katında bulunan banyo ve tuvalet dikdörtgen planlıdır. Banyonun dikdörtgen biçiminde bir tane ve kare biçiminde iki tane havalandırma penceresi bulunmaktadır (Şekil 5. 115).

Şekil 5. 116 Çorakçılar Konağı'nın birinci katının merdivenlerinin yanlarında bulunan iki odanın arasında ki balkonun kapıları (Bediha Uğur).

Konağın birinci katının merdivenlerinin yanlarında bulunan iki odanın arasında ki balkon dikdörtgen planlıdır. Balkona çift kanatlı, iki kapıyla girilmektedir. Dikdörtgen biçiminde ki balkon kapılarının yan taraflarında birer tane dikdörtgen biçiminde pencere bulunmaktadır (Şekil 5. 116).

Şekil 5. 117 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında ki sofanın ortadaki yüzünde bulunan odanın girişi (Bediha Uğur).

Konağın birinci katında bulunan sofanın ortadaki iki yüzünde iki oda daha mevcuttur. Bu iki oda kare planlıdır. İki odaya da çift kanatlı kapıyla girilmektedir (Şekil 5. 117). Oda giriş kapılarının önünde yükselti (kapı eşiği) bulunmaktadır.

Şekil 5. 118 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında ki sofanın ortadaki yüzünde bulunan odanın iç görünümü (Bediha Uğur).

Konağın birinci katında ki sofanın ortadaki yüzünde bulunan odanın üç duvarında dikdörtgen biçiminde pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin aynısı konağın birinci katında ki sofanın ortadaki yüzünde bulunan diğer odada mevcuttur. Günümüzde bu odanın duvarlarının onarıma ihtiyacı vardır. Özellikle odanın sağ tarafında bulunan duvarın onarıma ihtiyacı daha fazladır (Şekil 5. 118).

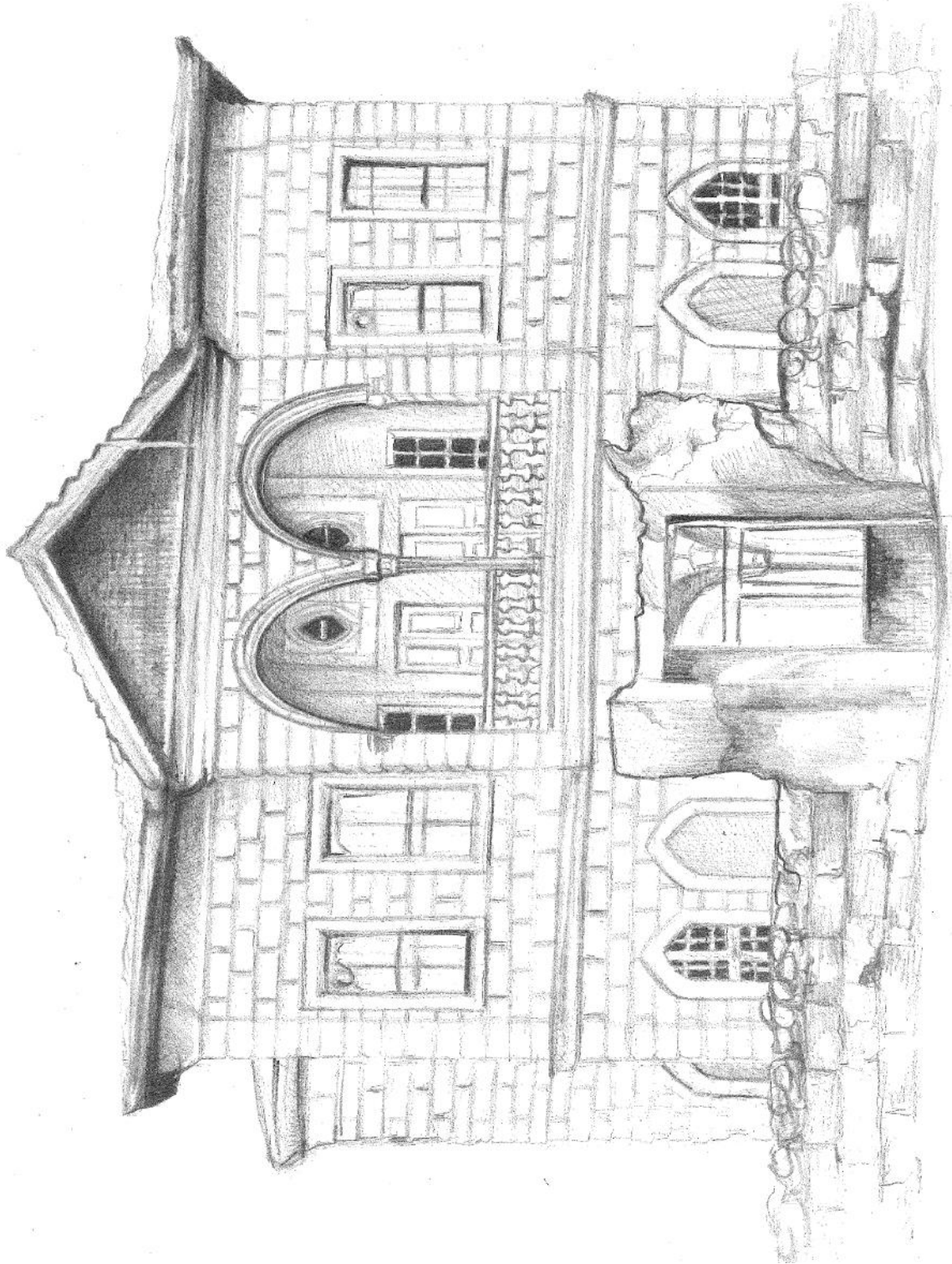
Şekil 5. 119 Çorakçılar Konağı'nın kuzeyinde bulunan avlu (Bediha Uğur).

Şekil 5. 120 Çorakçılar Konağı'nın kuzeyinde bulunan avlunun giriş kapısı (Bediha Uğur).

Konağın kuzeyinde dikdörtgen planlı bir avlu bulunmaktadır (Şekil 5. 119). Avluya çift kanatlı tek kapı ile girilmektedir. Fakat günümüzde bu avlunun giriş kapısı kullanılmamaktadır. Konağın günümüzde kullanılan giriş kapısı güneydeki giriş kapılarından biridir. Günümüzde avlu kapısının bakımı çok iyi değildir. Kapı oldukça paslanmış (Şekil 5. 120).

5. 2. 6. 4. Çorakçılar Konağı'nın cephe özellikleri

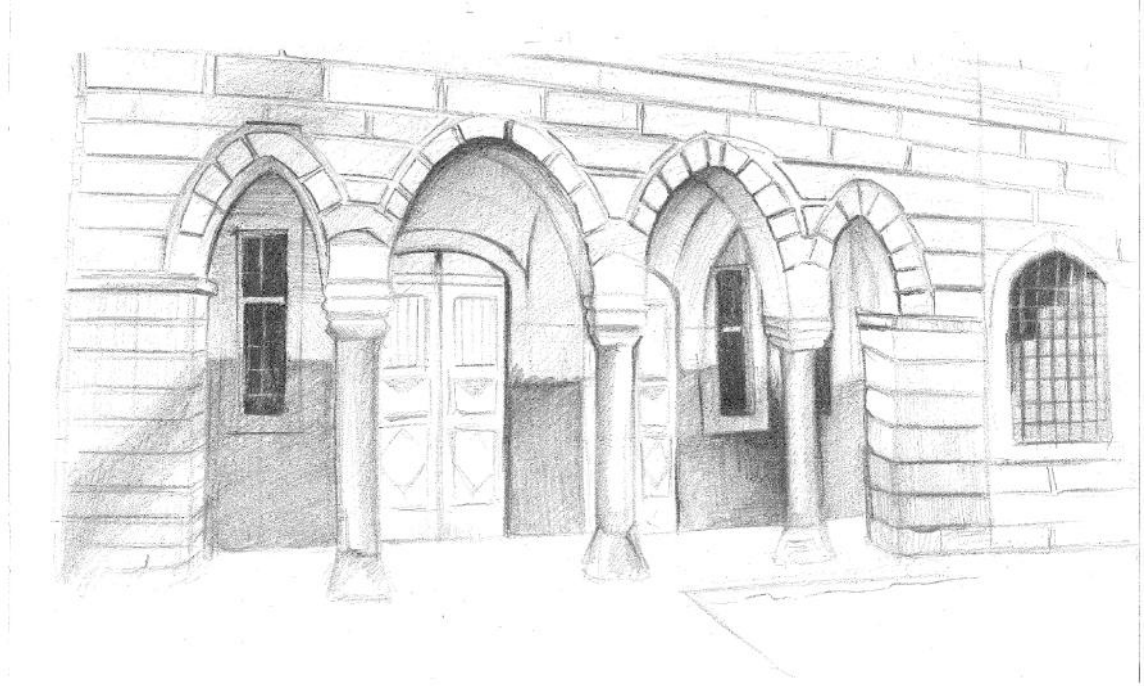

Şekil 5. 121 Çorakçılar Konağı'nın kuzey cephesi (Bediha Uğur).

Konağın kuzey cephesinde çift kanatlı, dikdörtgen biçimde iki tane giriş kapısı mevcuttur. Giriş kapıları kemerli niş içine alınmıştır (Şekil 5. 122). Konağın kuzey cephesinin giriş bölümünde üç sütun ve dört kemer mevcuttur (Şekil 5. 123). Kemerlerin ikisi küçük ikisi büyük biçimdedir. Girişin üzerinde tek sütun ve iki kemerli gömme balkon mevcuttur (Şekil 5. 124). Konağın dört cephesinin de alt kat pencereleri basık kemerli, üst kat pencereleri ise dikdörtgen biçimindedir. Konağın kuzey cephesinde ana giriş kapılarının önünde dört tane çapraz tonoz bulunmaktadır (Şekil 5. 125). Çapraz tonozların ikisi küçük ikisi büyük biçimdedir. Tonozların büyüklüğü ana giriş bölümünde bulunan dört kemerle aynı orantıdadır.

Şekil 5. 122 Çorakçılar Konağı'nın kuzey cephesinde bulunan kemerli niş içine alınmış giriş kapıları (Bediha Uğur).

Şekil 5. 123 Çorakçılar Konağı'nın kuzey cephesinin giriş bölümünde bulunan üç sütun ve dört kemer (Bediha Uğur).

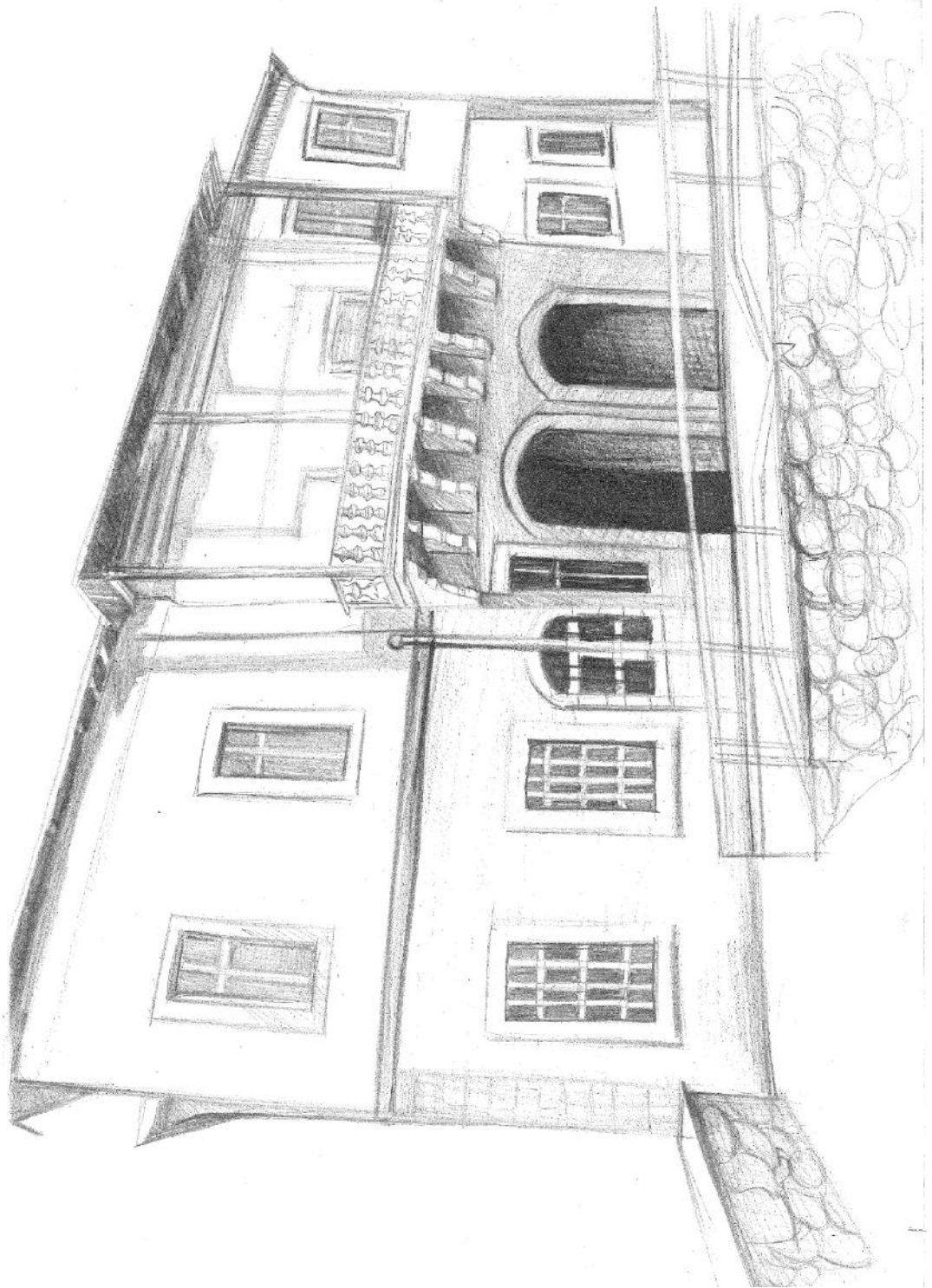

Şekil 5. 124 Çorakçılar Konağı'nın kuzey cephesinde bulunan gömme balkonu (Bediha Uğur).

Şekil 5. 125 Çorakçılar Konağı'nın kuzey cephesinde ana giriş kapısının önünde bulunan çapraz tonoz (Bediha Uğur).

Konağın kuzey cephesinde olduğu gibi güney cephesinin de çift kanatlı, dikdörtgen biçimde iki tane giriş kapısı mevcuttur. Fakat günümüzde bu cephede giriş kapılarının biri kullanılmaktadır. Konağın kuzey cephesinde ki giriş kapıları gibi bu cephenin de giriş kapıları kemerli niş içine alınmıştır (Şekil 5. 126).

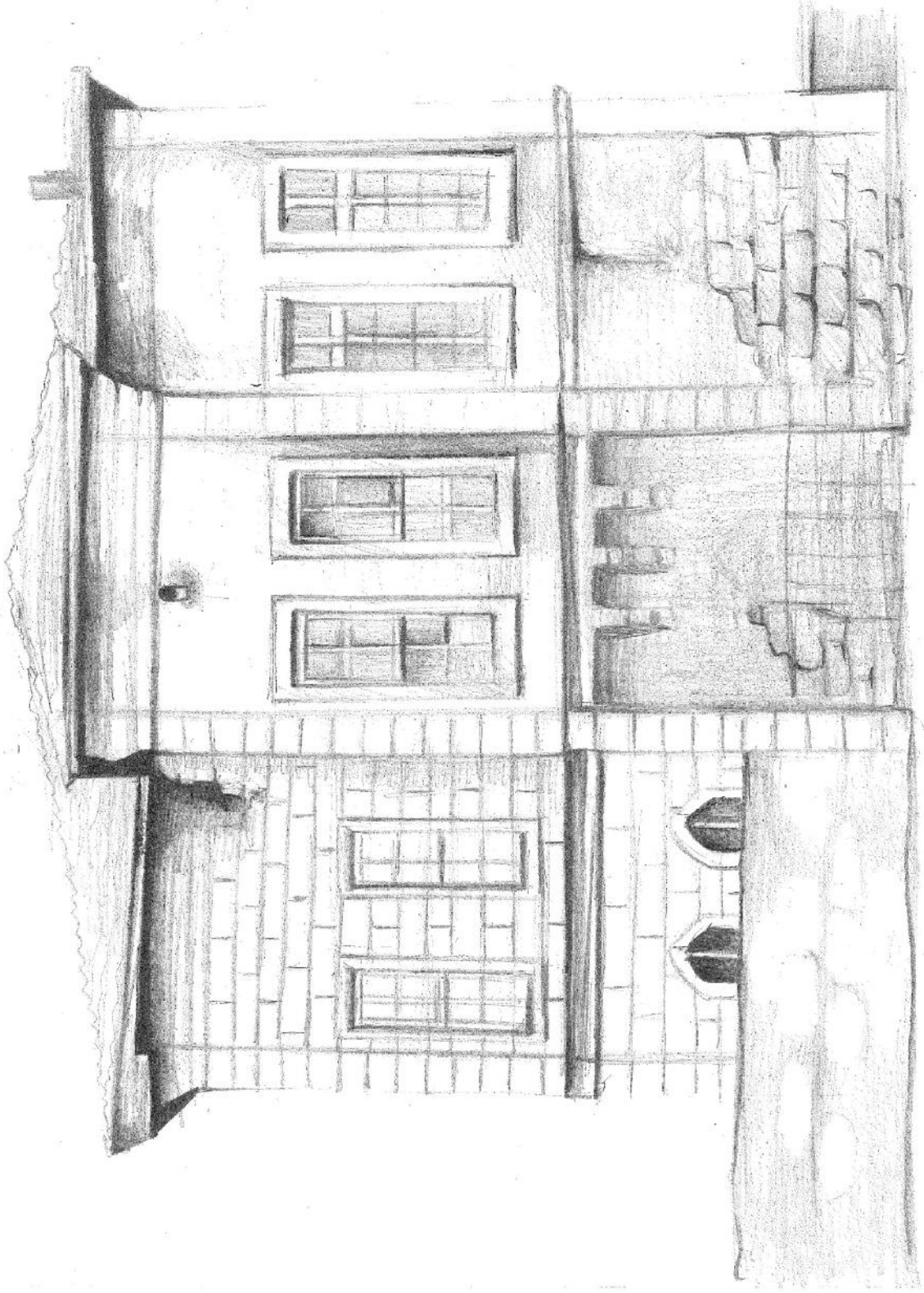

Şekil 5. 126 Çorakçılar Konağı'nın güney cephesi (Bediha Uğur).

Şekil 5. 127 Çorakçılar Konağı'nın güney cephesinde bulunan taş destekler üzerine oturan dışa çıkmalı balkon (Bediha Uğur).

Konağın güney cephesinde giriş kapılarının üst kısmında taş destekler üzerine oturan balkon dışa çıkmalıdır (Şekil 5. 127). Balkonun üç tane daire biçiminde ahşaptan yapılmış kolonu vardır.

Şekil 5. 128 Çorakçılar Konağı'nın batı cephesi (Bediha Uğur).

Şekil 5. 129 Çorakçılar Konağı'nın batı cephesi (Bediha Uğur).

Konağın batı cephesinin alt kat pencereleri basık kemerli, üst kat pencereleri ise dikdörtgen biçimindedir. Konağın batı ve doğu cephesi dışa çıkmalıdır (Şekil 5. 129). Konağın batı ve doğu cephesi aynı cephe özelliklerini taşımaktadır (Şekil 5. 130).

Şekil 5. 130 Çorakçılar Konağı'nın doğu cephesi (Bediha Uğur).

Konağın batı ile doğu cephesi simetrik olarak dışa çıkmalıdır. Konağın doğu cephesinde bulunan fotoğrafta görünen bu bahçe Çorakçılar Konağı'na ait değildir.

5. 2. 6. 5. Çorakçılar Konağı'nın yapı malzemesi

Şekil 5. 131 Çorakçılar Konağı'nın çatısı (Bediha Uğur).

Konağın çatısı onarım görmüştür. Konağın ahşap çatısının üzeri kiremit kaplıdır. Konağın tüm cepheleri kesme taştan yapılmıştır.

Şekil 5. 132 Çorakçılar Konağı'nın batı cephesinin pencerelerin altında bulunan taşlar (Bediha Uğur).

Konağın birinci katında bulunan dikdörtgen biçiminde ahşaptan yapılmış pencerelerin altında taş destekleyiciler bulunmaktadır (Şekil 5. 132). Bu taşların aynısı konağın doğu cephesinin dikdörtgen biçiminde ahşaptan yapılmış pencerelerin altında mevcuttur.

Şekil 5. 133 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan ahşaptan yapılmış kapı ve pencereleri (Bediha Uğur).

Konağın zemin katında bulunan çift kanatlı giriş kapıları ahşaptan yapılmıştır. Giriş kapılarının yan taraflarında bulunan basık kemerlerli pencereler de ahşaptan yapılmıştır. Zemin katın pencerelerinde demirden yapılmış korkuluklar vardır (Şekil 5. 133).

Şekil 5. 134 Çorakçılar Konağı'nın zemin katının zemin ve tavan döşemeleri (Bediha Uğur).

Çorakçılar Konağı'nın zemin katının zemin döşemesi betondan yapılmıştır. Tavanı ise ahşaptan yapılmıştır. Konağın zemin katında bulunan merdivenler de ahşaptan yapılmıştır.

Şekil 5. 135 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında kemerlerin altında bulunan demirden yapılmış destekleyiciler (Bediha Uğur).

Şekil 5. 136 Çorakçılar Konağı'nın zemin katında bulunan mutfakın tavanı (Bediha Uğur). Konağın zemin katında bulunan mutfakın ve oturma odasının tavanında hasır kaplamanın üzerinde yatay şekilde, ahşaptan yapılmış kolonlar vardır (Şekil 5. 136).

Şekil 5. 137 Çorakçılar Konağı'nın birinci katının zemini (Bediha Uğur).

Konağın birinci katının zemini ahşaptan yapılmıştır (Şekil 5. 137). Tuvalet ve banyonun zemini ise karo döşemedir (Şekil 5. 138). Konağın zemin ve birinci katında bulunan çift ve tek kanatlı kapıları ahşaptan yapılmıştır.

Şekil 5. 138 Çorakçılar Konağı'nın birinci katında bulunan tuvalet ve banyonun zemini (Bediha Uğur).

5. 2. 6. 6. Çorakçılar Konağı'nın süsleme özellikleri

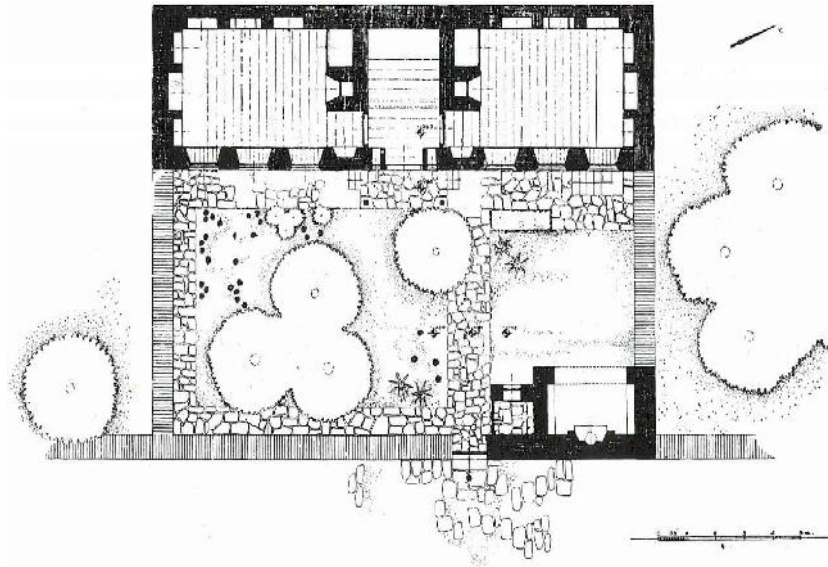
Şekil 5. 139 Çorakçılar Konağı'nın üçgen alınlıklı çatısı (Bediha Uğur).

Çorakçılar konağının kuzey cephesinde bulunan üzeri kiremit örtülü ahşap çatının oluşturduğu üçgen alınlıklar ahşap süslemelidir.

Türk evi plan tipleri ilk kez S.H. Eldem tarafından sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada en önemli olanlar, plan gelişim sırasına göre: Dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı tiplerdir. Türk evi plan tiplerini sofa belirler.

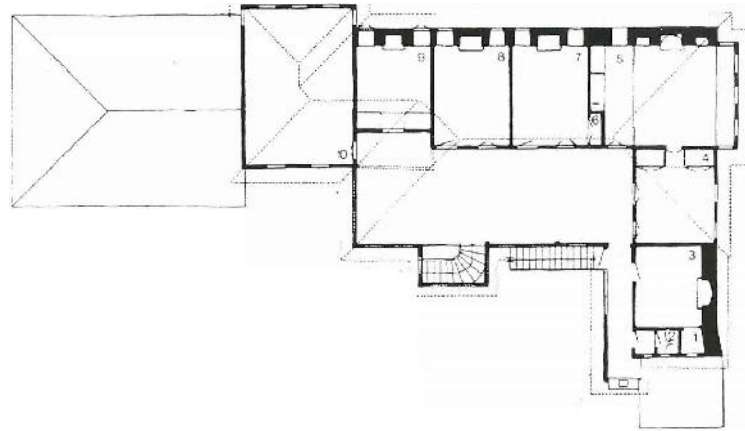
Dış sofalı plan tipi: Türk evinde eski ve çok güzel örnekleri olan bir tiptir, çeşitlemeleri çoktur, simetri az görülür. Sofa bir ya da üç cephesi duvarsız olarak dış dünyaya açıktır.

Çoğunlukla sofanın iki dar ucu yan duvarların uzantısı ile kapanmıştır. Eyvanlar iki oda arasında kalan korunmuş mekânlardır.

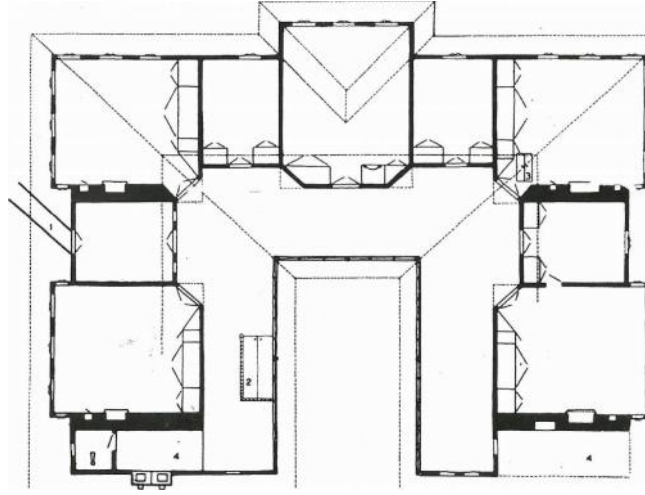
Şekil 5. 140 Hacı Kadirlerin Evi'nin planı (Celile Berk, Konya Evleri İ.T.Ü. Yayınları kitabından alınmıştır) (Bektaş, C. , 1996).

Odalar sofanın bir yanına dizilmişlerdir. Buna yan sofalı plan tipi denilir.

Şekil 5. 141 Hasan Bey Evi'nin planı (Bektaş, C. , 1996).

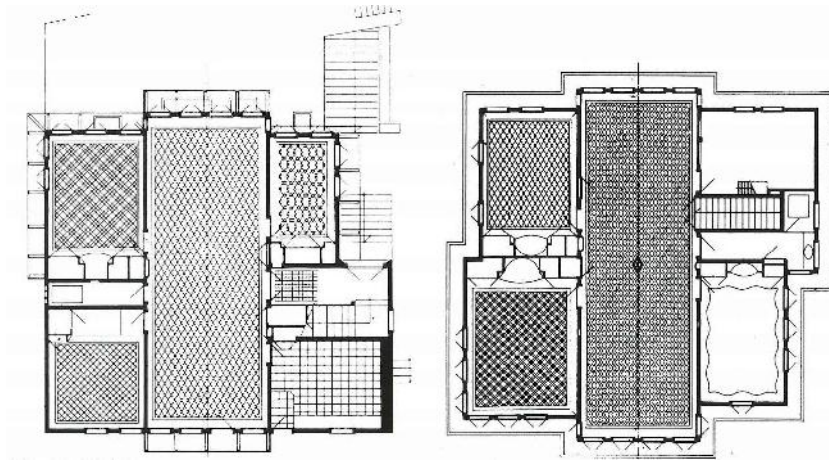
Odalar sofanın birbirine bitişik iki kenarına dizilmişlerdir. Sofa bir köşededir ya da “L” biçimlidir. Buna dış sofalı “L” plan tipi denir.

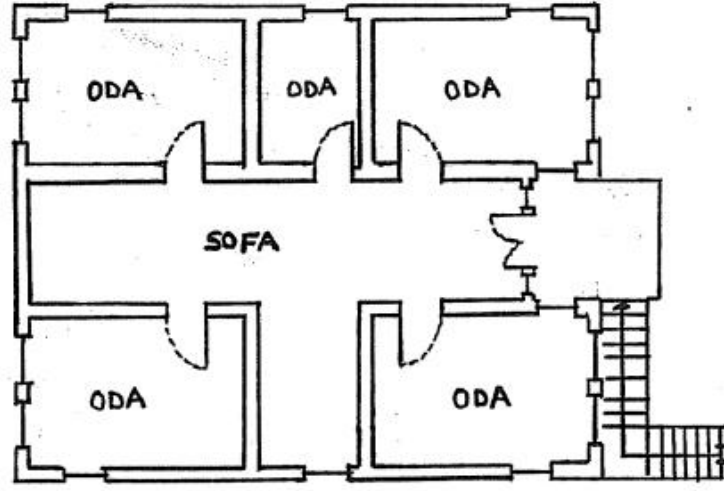
Şekil 5. 142 Hacı Ömer Ağa Evi’nin planı (Cengiz Bektaş. Antalya kitabından alınmıştır) (Bektaş, C. , 1996).

Odalar sofanın üç kenarında da vardır. Buna dış sofalı “U” plan tipi denir.

İç sofalı plan tipi: 18. yüzyıldan itibaren belirginleşmiş, ancak 19. yüzyılda yaygınlaşmıştır. Sofa, karşılıklı iki yanına odalar dizilerek ortada kalmış ise bu da iç sofalı çözümdür. İç sofalı çözüme “karnıyarık” da denir. Sofanın iki yanında da “çıkma”ları olabilir. Aksaray İli’nin merkezinde bulunan konutların çoğu bu plan tipindedir (Şekil 5. 144).

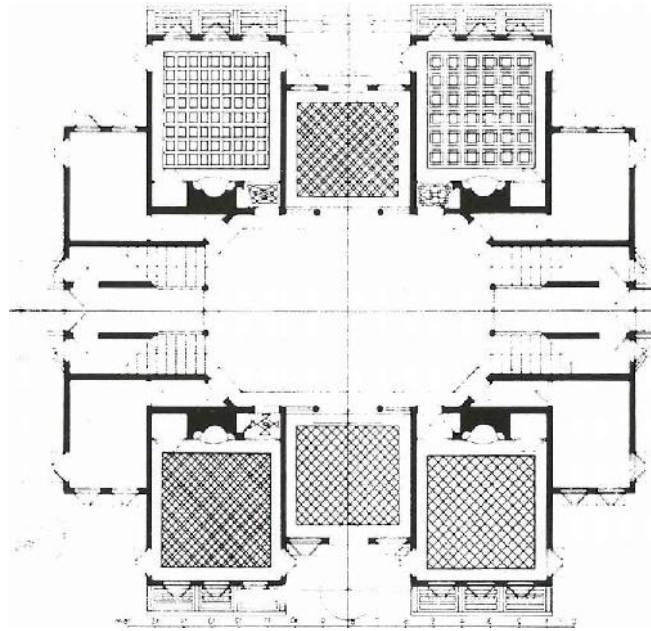

Şekil 5. 143 Hasköy, Hahambaşı Konağı’nın planı (18.yy. Sedat Hakkı Eldem. Türk Evi ,Taç Yayınları kitabından alınmıştır) (Bektaş, C. , 1996).

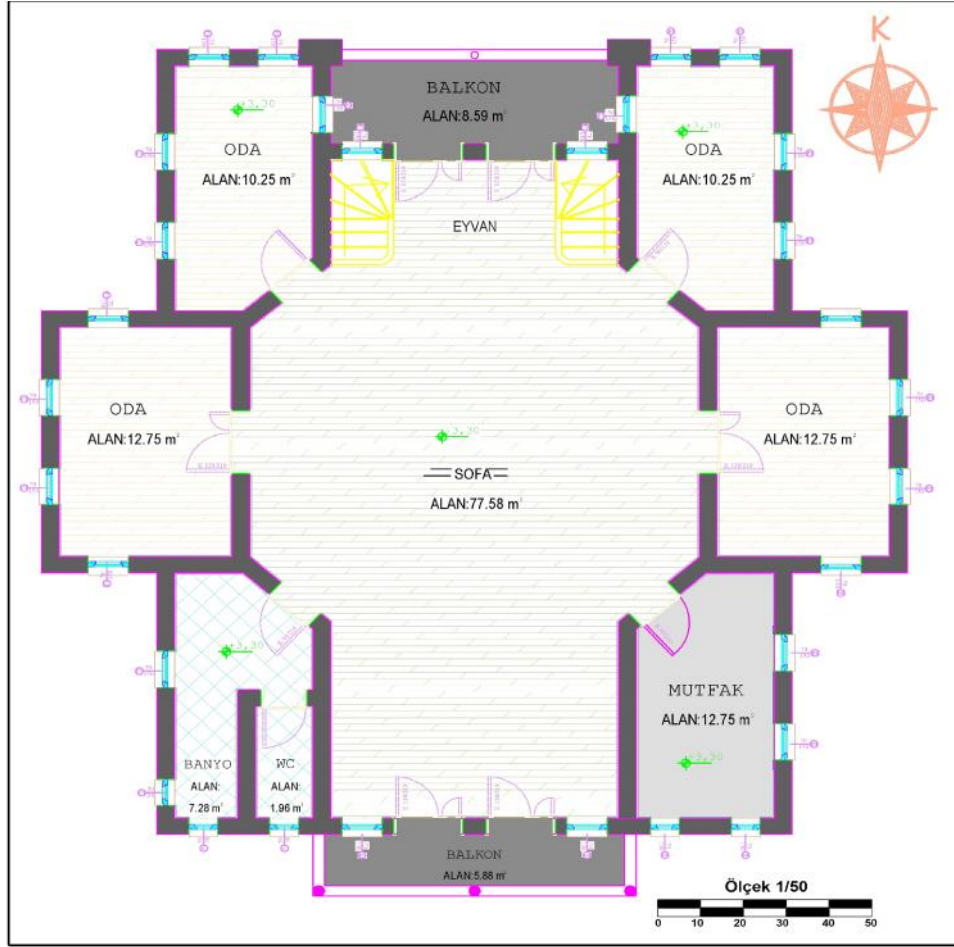

Şekil 5. 144 Aksaray İl'i'nin Merkez İlçesi'nin Küçük Bölcek Mahallesi'nde bulunan konağın planı (Bediha Uğur).

Orta sofalı plan tipi: Sofanın tüm çevresinde odalar sırlanmış, sofa orta yerde kalmış ise bu da orta sofalı plandır. Bu durumda sofa, odalar arasında çıkmlar yaparak dışarıya açık bölümler kazanır. Bu çıkmlar iki yana olduğu gibi dört yana da olabilir. Aksaray İl'i'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Çorakçılar Konağı'nın birinci kat planı orta sofalı plan tipine bir örnektir (Şekil 5. 146).

Şekil 5. 145 Çengelköy, Sadullah Paşa Yalısı'nın planı (18.yy. Sedat Hakkı Eldem. Türk Evi ,Taç Yayınları kitabından alınmıştır) (Bektaş, C. , 1996).

Şekil 5. 146 Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan Çorakçılar Konağı'nın birinci kat planı (Bediha Uğur).

Tez kapsamındaki incelemede Çorakçılar Konağı, Sedat Hakkı Eldem'in Türk Evi tipolojisinde orta sofalı plan tipinde yer alır. Birinci katta, merdivenlerin ulaştığı sekizgen bir merkezi mekân, bir orta sofa bulunmaktadır. Sofanın merdivene karşısına gelen yüzünde bir eyvan ve bu eyvandan ulaşılan balkon bulunmaktadır. Eyvanın iki yanında mutfak, banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Merdivenlerin yanlarında iki oda bu iki odanın arasında bir balkon ve sofanın ortadaki iki yüzünde iki oda daha mevcuttur. Bu yapı Aksaray geleneksel evlerinin zamanında son örneğini teşkil eder. Bunun için çalışma kapsamında konak sağlam durumdadır. Özel mülkiyet olduğu için Aksaray geleneksel butik otel olarak değerlendirilebilir.

6. BÖLÜM DEĞERLENDİRME

Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan çoğu konutun cepheleri dışa çıkmalıdır. Dışa çıkmalı cepheler birinci katı taşıyan taş desteklerle sağlanılmaktadır (Şekil 6. 1), (Şekil 6. 2), (Şekil 6. 3). Safranbolu evlerinin cepheleri de dışa çıkmalıdır fakat bu ahşaptan yapılmış payandalarla sağlanılmıştır. Birinci katı taşıyan payandalar ahşaptan yapılmıştır (Şekil 6. 4), (Şekil 6. 5).

Şekil 6. 1 Akata Konağı ve İbrahim Kaya Konağı'nın güney cephesi (Bediha Uğur).

Fotoğrafta görünen konaklar sağ tarafta bulunan Akata Konağı, sol tarafta bulunan ise İbrahim Kaya Konağıdır. İki konağında güney cephesi dışa çıkmalıdır. Birinci katı taşıyan taştan yapılmış desteklerle cepheler dışa çıkmalıdır.

Şekil 6. 2 Şükrü Aktaş Konağı'nın batı cephesi (Bediha Uğur).

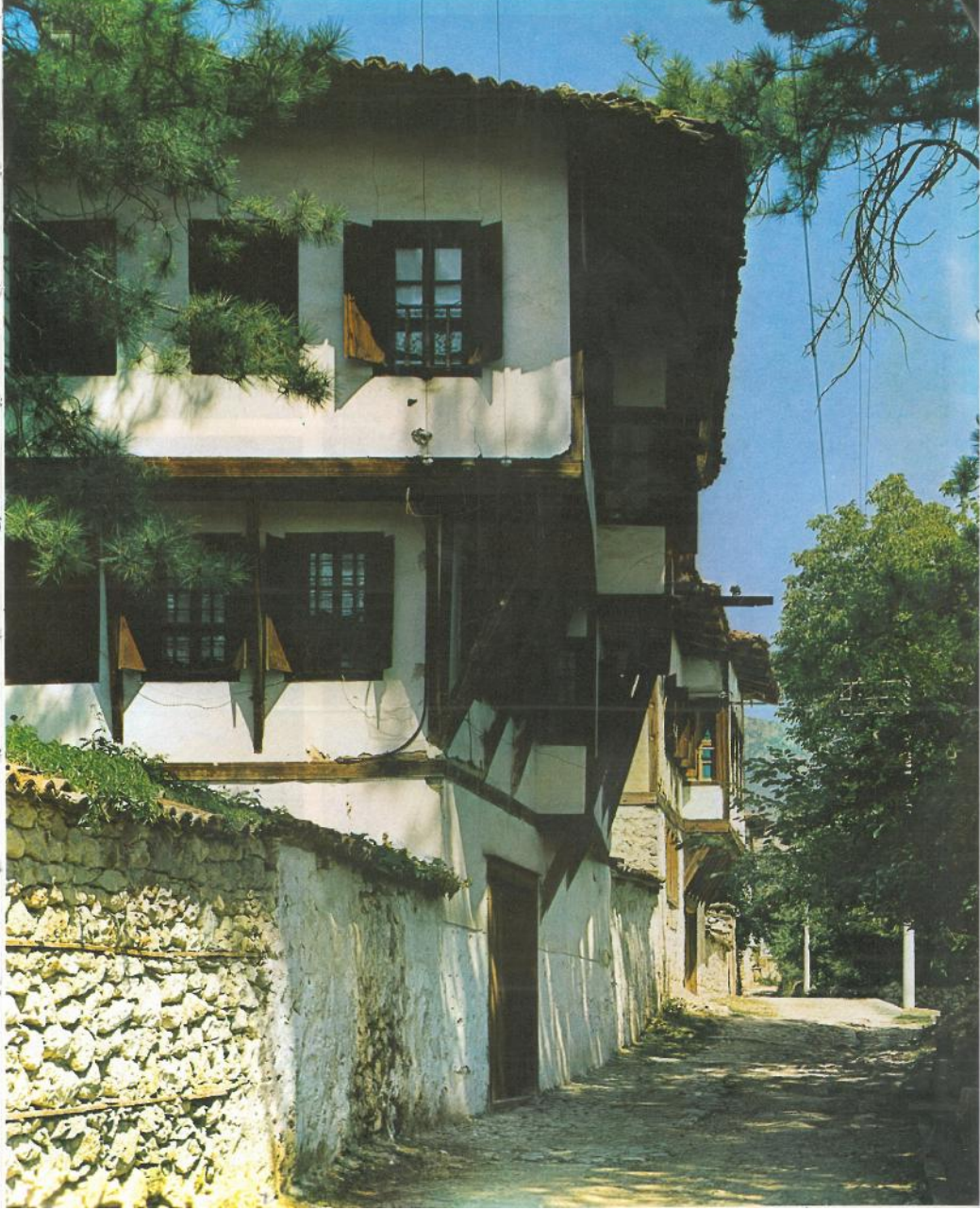
Şekil 6. 3 Aksaray İl'i'nin Merkez İlçesi'nin Dere Mahallesi'nde bulunan evler (1971) (M. E. , ve diğerleri, 2000).

Birinci katı taşıyan taştan yapılmış desteklerle cepheler dışa çıkmalıdır.

Şekil 6. 4 Safranbolu evleri (Günay, R. , 1981).

Birinci katı taşıyan ahşaptan yapılmış payandalar ile cephe dışa çıkmalıdır.

Şekil 6. 5 Safranbolu evleri (Günay, R. , 1981).

Birinci katı taşıyan ahşaptan yapılmış payandalar ile cephe dışı çıkmalıdır.

Aksaray İli'nde bulunan evler genellikle kesme taştan yapılmıştır. Bu özelliği ile Aksaray evleri Güneydoğu Anadolu evleriyle benzerlik göstermektedir. Bu benzerlik taşın her iki durumunda yaygın kullanımından kaynaklanmaktadır. Özellikle Aksaray İli'nin İlçelerinde bulunan konutlarda taş yaygın olarak kullanılmıştır.

Şekil 6. 6 Aksaray İli'nin Ağzıkarahan Köyü'nde bulunan taş oyma işçiliği ile yapılmış konut (Bediha Uğur).

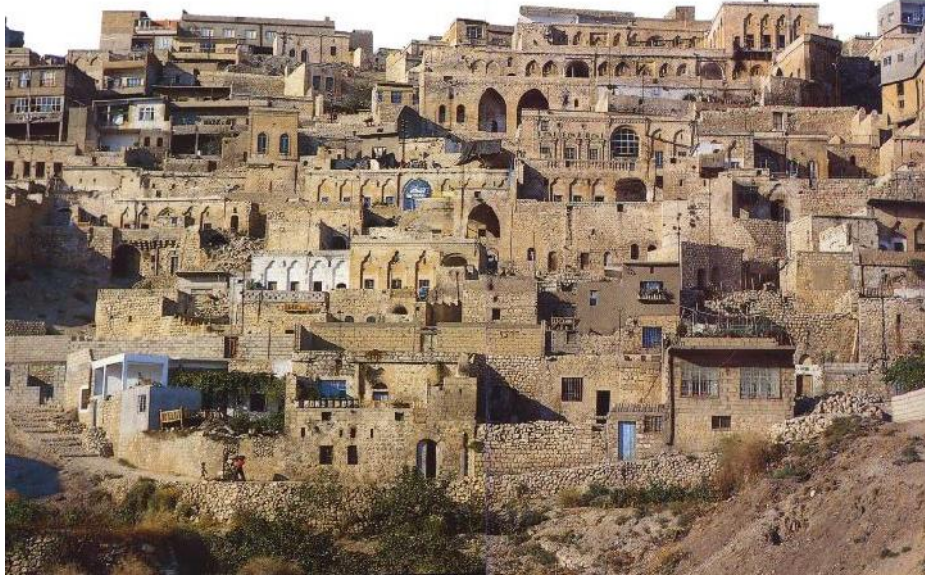
Yapı malzemesi ön cephede düzgün yontu kesme taş malzeme kullanılmış olup taş oyma işçiliğini sergileyen konuttur. Cephe köşe noktalarındaki taşlar belirgin olarak yapılmıştır.

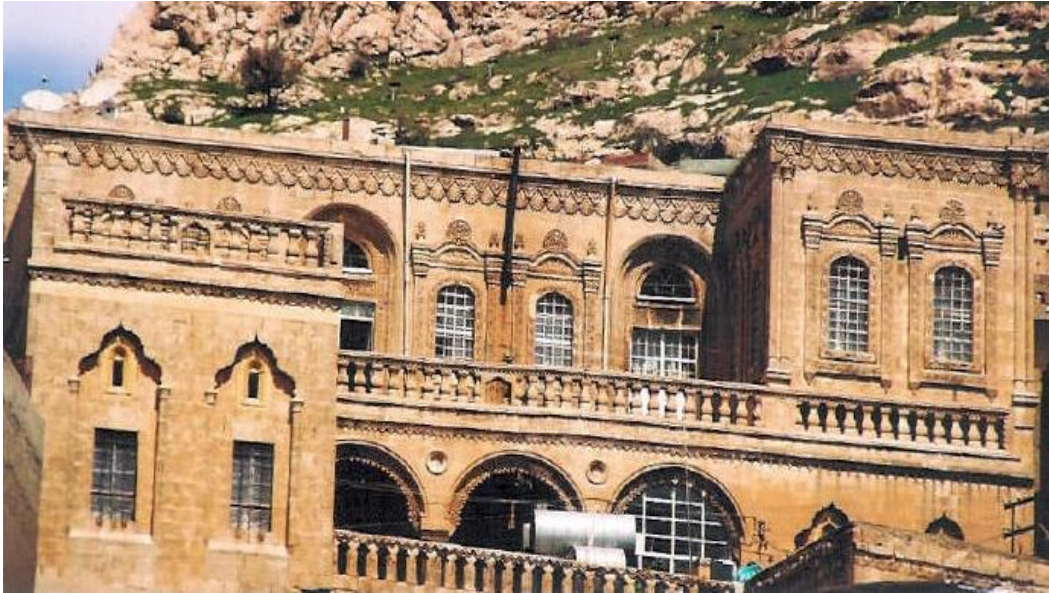
Şekil 6. 7 Aksaray İli'nin Gülağaç İlçesi'nin Demirci Kasabası'nda bulunan taştan yapılmış ev ([http://www.bing.com/images/search?q=aksaray+evleri &view=detail &id=C43DAB8E31641027D78922ADF2780EA953072CAF&FORM=IDFRIR](http://www.bing.com/images/search?q=aksaray+evleri&view=detail&id=C43DAB8E31641027D78922ADF2780EA953072CAF&FORM=IDFRIR)) (16. 06. 2013).

Şekil 6. 8 Aksaray İli'nin Gülağaç İlçesi'nin Demirci Kasabası'nda bulunan taştan yapılmış evler ([http://www.bing.com/images/search?q=aksaray+ evleri&view=detail&id=28147D12B15C68CFCCEE1B0B9DCC2B3E5A421D&first=73&FORM=IDFRIR](http://www.bing.com/images/search?q=aksaray+evleri&view=detail&id=28147D12B15C68CFCCEE1B0B9DCC2B3E5A421D&first=73&FORM=IDFRIR)) (15. 06. 2013).

Şekil 6. 9 Mardin İli'nde bulunan taştan yapılmış evler (<http://www.bing.com/image/s/search?q=mardin+evleri&view=detail&id=116989F6FDF3386DD14B76CF9AA4D6B29119EC8A&first=151&FORM=IDFRIR>) (17. 06. 2013).

Şekil 6. 10 Mardin İli'nde bulunan taştan yapılmış ev (<http://mardinresimleri.com/images/mardin-evleri-resimleri--8.jpeg>) (17. 06. 2013).

Aksaray İli'nde bulunan evlerde taşın yaygın olarak kullanılmasından dolayı Güneydoğu Anadolu evleriyle benzerlik göstermektedir.

SONUÇ

İç Anadolu Bölgesi'nin merkezinde bulunan Aksaray İli ulaşım açısından bir kavşak noktası olan Konya- Kayseri ve Ankara- Adana karayollarının kesiştiği yerdedir. Aksaray'ın uzun bir tarihi geçmişi vardır. Aksaray İli'nde Türk mimarisini sergileyen, 18. ve 19. yüzyıla ait örnekler bulunmaktadır. Aksaray İli'nde daha çok Selçuklu ve Beylikler dönemi taş işçiliğinin örnekleri yer almaktadır. Selçuklu dönemi önemli örnekleri arasında Sultan Han ve Ulu Cami Aksaray İli'nin önemli yapılarıdır.

Aksaray İli'nde bulunan konutlar Anadolu'nun kültürünü, yaşam biçimini, Türk toplumunun geçmişini yansıtmaktadır. Aksaray İli'nde görülmeye değer, tarihe tanıklık eden Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait birçok konak bulunmaktadır. Bu konaklardan günümüze bir örnek ise Cumhuriyet dönemine ait olan Çorakçılar Konağı'dır.

Çorakçılar Konağı konumu itibari ile batıdan anayola bitişik konumdadır. Anayol üzerinde trafik yoğunluğu ise oldukça fazladır. Bu durum zaman içinde konağın iç ve dış duvarlarında çatlamlar oluşmasına sebep olmuştur. Ayrıca konağın zaman içinde terk edilmesi ve farklı kullanıcılar tarafından kullanılması konağa gereken bakımın gerçekleşmemesine neden olmuştur. Aksaray İli'nin Merkez İlçesi'nde bulunan birçok tarihi konağın onarıma ihtiyacı vardır.

Günümüz modern dünyanın sunduğu olanaklar bu tarihi konakları yok etmekte ve tarihi konaklara zarar vermektedir. Kentleşmenin sunduğu olanaklar tarihi konakların ikinci planda olmasına sebep olup zarar görmesine neden olmuştur. Bir kısmı kamulaştırılan ve kamu yapısı olarak işlevlendirilen (kültür merkezi, müze, kent tarihi müzesi, kent arşivi v.b.) bu yapılardan tarihi olanlar varlıklarını sürdürmektedirler. Ancak Çorakçılar Konağı gibi özel mülkiyette olanlar mülk sahibinin ekonomik durumuna göre varlıklarını sürdürmektedirler. Geleneksel Aksaray evlerinin 20. y.y.'da ki örneklerinden biri olan Çorakçılar Konağı kesme taştan yapılmıştır. Yapı, Vehbi Çorakçı (lakabı Kara Vehbi) tarafından Cumhuriyet döneminde konut olarak yapılmıştır. Günümüzde şahıs mülkü konut olarak varlığını sürdüren yapı çalışma kapsamında rölöveleri alınarak ayrıntılı bölümde

incelenmiştir. 20. y.y.'da inşa edilmiş olması nedeniyle tescilli olmayan yapının gelenekselden moderne geçişte uygulanan son örneklerden biri olması ve geleneksel Aksaray evlerinin özelliklerini devam ettirmesi nedeniyle tescillenmesi doğru olacaktır. Geleneksel Aksaray evleri işlevini değiştirmeden var olmaya devam etmektedirler. Çorakçılar Konağı, Aksaray'ın yerel (vernaküler) konut mimarlığı örneklerinin 20. y.y.'da ki versiyonu olarak belge niteliği taşıyan önemli bir yapıdır. Bu nedenle tescillenmesi geçmişten geleceğe aktarılacak bir kültür varlığı olarak literatüre girmesi gerekir. Konut işlevini karşılamada yetersiz kalacağı zamanlarda ise konağa verilecek bir kamusal (halkevi, sergi binası) ya da turizme yönelik bir işlev (butik otel, yerel yiyecekler sunan bir restoran) yapının uzun yıllar ayakta kalmasını sağlayacaktır.

Geçmişten geleceğe birer kültür mirası olarak bize emanet edilen bu yapıların günlük hayata katılan işlevleri ile yaşaması gerekir. Yaşamayan işlevlere sahip yapılar bir süre sonra yok olmaya mahkûmdurlar. Çorakçılar Konağı da bu bağlamda değerlendirildiğinde; tescilli bir kültür varlığı olarak işlevini sürdürmesinin olumlu olduğunu işlevi değiştirilmek istenildiğinde ise yapının belge niteliğini bozmayan yerel yemekler sunan lokanta, ya da bir butik otel olarak değerlendirilmesi doğru olacaktır.

KAYNAKLAR

Ayçin, F. , ve diğerleri, (2009), “Kültür Envanteri Merkez 1”, Aksaray Valiliği, Cilt: 1, Sayfa:32.

Ayçin, F. , ve diğerleri, (2009), “ Kültür Envanteri Merkez 1”, Aksaray Valiliği, Cilt:2, Sayfa:7, 13, 16, 22, 30.

Ayçin, F. , ve diğerleri, (2009), “Kültür Envanteri Merkez 1”, Aksaray Valiliği, Cilt:3, Sayfa:17, 18, 25, 26, 32, 33, 37- 40.

Bektaş, C. , (1996), “Türk Evi”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Sayfa:99- 103.

Erdem, R. , ve diğerleri, (2004), “Aksaray Revizyon İmar Planı, Kentsel Koruma Kararları ve Plan Notu”,Aksaray Belediyesi, Konya, Sayfa:24- 26, 28, 31, 32, 34, 46.

Günay, R. , (1981), “Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu”,Kültür Bakanlığı, Ankara, Sayfa:8, 28.

Kaya, E. , (2009), “On Bin Yıllık Tarihi Kent Aksaray”, Aksaray Valiliği, Sayfa:62, 73, 75, 76, 77, 86, 88.

Pilehvarian, N. K. , (2011), Mili Saraylar, Sayfa:9- 17.

Topal, N. , (2009), “Anadolu Selçukluları Devrinde Aksaray Şehri”, Enstitü Matbaacılık Kültür Yayınları, Ankara, Sayfa:114, 115, 118.

Türker, M. E. , ve diğerleri, (2000), “On Bin Yıllık Kültür Şehri Aksaray”, Aksaray Valiliği, Ankara, Sayfa:14- 17, 20- 22, 25, 61, 66, 80, 106, 107.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.bing.com/images/search?q=aksaray+haritalar%C4%B1&view=detail&id=CF565574CCC8E223F63E708C1B33AABFCED69B&qpv=aksaray+haritalar%C4%B1&FORM=IDFRIR> (07. 05. 2013).

<http://www.bing.com/images/search?q=aksaray+haritas%C4%B1&view=detail&id=87DB0AAE15BAAD8814BFC344D114730CD29E598B&qpv=aksaray+haritas%C4%B1&FORM=IDFRIR> (07. 05. 2013).

<http://www.forumdaz.net/aksaray/aksarayin-yeryuzu-sekilleri-132693/> (08. 05. 2013).

<http://www.yesildunya.net/forum/resimupload/images/017.jpg> (01. 04. 2013).

<http://www.yesildunya.net/forum/resimupload/images/105.jpg> (01. 04. 2013).

<http://www.cografya.gen.tr/tr/aksaray/tarihce.html> (10. 05. 2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-32800/tarihce.html> (10. 05. 2013).

<http://www.cografya.gen.tr/tr/aksaray/anlami.html> (10. 05. 2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70063/aksaray-adi-nerden-gelmistir.html> (10. 05. 2013).

<http://www.bing.com/images/search?q=acemh%C3%B6y%C3%BCk&view=detail&id=D120CE05D3601560D34A5BC34A14A1E52C55B486&FORM=IDFRIR> (11. 05. 2013).

<http://www.bing.com/images/search?q=a%C5%9F%C4%B1kl%C4%B1+h%C3%B6y%C3%BCk+aksaray&view=detail&id=18791D911EE42F9445AACB064188265CA0FEA770&FORM=IDFRIR> (12. 05. 2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70055/pers-donemi-ve-kapadokya-kralligi.html> (13. 05. 2013).

[http://aksaraygezi.com/ups/Nora-Viran%C5%9Fehir-\(3\)jpg22bbd.jpg](http://aksaraygezi.com/ups/Nora-Viran%C5%9Fehir-(3)jpg22bbd.jpg) (13. 05. 2013).

http://www.geziyorumlari.com/index.php?option=com_gezi&task=images&func=show&orderby=rating&order=DESC&user=gezerus&limitstart=115&imgid=79&Itemid=205 (14. 05. 2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70056/bizans-donemi.html> (15. 05. 2013).

http://rehberim.com/il-aksaray.68,sayfa-antik_nora_sehri_.231,d-tr (15. 05. 2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70057/abbasilerdonemi.html> (16.05.2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70058/danismendliler-donemi.html> (16. 05. 2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70060/karamanogullari-donemi.html> (17. 05. 2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70059/selcuklular-donemi.html> (17. 05. 2013).

<http://www.acemli68.com/eski-aksaray-resimleri2-t3955.0.html> (17. 05. 2013).

[http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(67\)_jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(67)_jpg.htm) (17. 05. 2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70061/osmanlilar-zamaninda-aksaray.html> (18. 05. 2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70062/cumhuriyet-donemi-ve-aksarayin-vilayet-olusunun-tarihce-.html> (18. 05. 2013).

[http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(64\)_jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(64)_jpg.htm) (18. 05. 2013).

[http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(62\).jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(62).jpg.htm) (19. 05. 2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-59342/sivil-mimari-ornekler.html> (20. 05. 2013).

<http://www.haberaksaray.com/galeri/4-12-eski-aksaray.html> (20. 05. 2013).

[http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(60\).jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(60).jpg.htm) (20. 05. 2013).

[http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(47\).jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(47).jpg.htm) (21. 05. 2013).

[http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(18\).jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(18).jpg.htm) (22. 05. 2013).

<http://www.haberaksaray.com/galeri/4-6-eski-aksaray.html> (26. 05. 2013).

<http://www.webilgi.com/aksaray/1338-aksaray-aksaray-cami-ve-mescitleri.html> (26. 05. 2013).

[http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20\(73\).jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/pages/eskiaksaray%20(73).jpg.htm) (26. 05. 2013).

<http://www.haberaksaray.com/galeri/4-14-eski-aksaray.html> (27. 05. 2013).

<http://www.tatilgezisi.com/destinations.asp?DID=> (28. 05. 2013).

<http://www.flickr.com/photos/profilacktisch/1772907131/> (28. 05. 2013).

<http://www.bing.com/images/search?q=ala+kilise&view=detail&id=428E90F074D1A2C40A3260B9238DB24215D6228C&FORM=IDFRIR> (28. 05. 2013).

<http://www.bing.com/images/search?q=ala+kilise+aksaray&view=detail&id=BA0F1F904C7FC7374CD1E26C3372E0655F65BF02&FORM=IDFRIR> (28. 05. 2013).

<http://www.yesildunya.net/forum/resimupload/images/227.jpg> (28. 05. 2013).

<http://www.bing.com/images/search?q=direkli+kilisesi&view=detail&id=8B0EB0CB5BD BEEAC95C21D9ED94E2476777FE0C&FORM=IDFRIR> (28. 05. 2013).

<http://www.bing.com/images/search?q=IHLARA+VAD%C4%B0S%C4%B0+&FORM=H DRSC2> (28. 05. 2013).

<http://www.bing.com/images/search?q=karagedik+kilisesi&view=detail&id=C3820FCC7 E7FDF7A985A05B695A5E59CE5C0C3B0&FORM=IDFRIR> (28. 05. 2013).

<http://www.haberaksaray.com/galeri/4-7-eski-aksaray.html> (01. 06. 2013).

[http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/ pages /eski aksaray%20\(33\) _jpg.htm](http://www.muzafferay.name.tr/eskiaksaray/ pages /eski aksaray%20(33) _jpg.htm) (04. 06. 2013).

<http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-59342/sivil-mimari-ornekler.html> (06. 06. 2013).

<http://www.bing.com/images/search?q= aksaray+evleri &view=detail &id =C43DAB8E31641027D78922ADF2780EA953072CAF&FORM=IDFRIR> (16. 06. 2013).

<http://www.bing.com/images/search?q=aksaray+ evleri&view=detail&id= 28147D12B15C68CFCCEEBB1B0B9DCC2B3E5A421D&first=73&FORM=IDFRIR> (15. 06. 2013).

<http://www.bing.com/image s/se arch?q=mardi n+evleri&view=detail&id=116989F6FD F3386DD14B76CF9AA4D6B29119EC8A&first=151&FORM=IDFRIR> (17. 06. 2013).

<http://mardinresimleri.com/ ima ges/mardin-evleri-resimleri--8.jpeg> (17. 06. 2013).